

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİHİ YAPIYA YENİ MALZEME ENTEGRASYONUN İÇ
MİMARİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ- TARSUS
AMERİKAN KOLEJİ “STICKLER HALL” ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve AKSOY EVLİYAOĞLU

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

AĞUSTOS 2024
İSTANBUL

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TARİHİ YAPIYA YENİ MALZEME ENTEGRASYONUN İÇ
MİMARİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ- TARSUS
AMERİKAN KOLEJİ “STICKLER HALL” ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Merve AKSOY EVLİYAOĞLU
(200023001)
0009-0003-0056-1617**

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cahit Arsal ARISAL

İstanbul 2024

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

09.08.2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 09.08.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Cahit Arsal ARISAL

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Prof. Dr. Burçin Cem

ARABACIOĞLU

Üye (İmza)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Doç. Dr. Neslihan YILDIZ

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Tarihi yapıya, yeni malzeme entegrasyonunun iç mimari açıdan değerlendirilmesi- Tarsus Amerikan Koleji “Stickler Hall” örneği” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım (09/08/2024).

Merve AKSOY EVLİYAOĞLU

ÖNSÖZ

Tez sürecimde desteklerinden ve süreçteki yol göstericiliğinden ötürü danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Cahit Arsal Arısal'a, çalışmanın başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen sürede bana yol gösterici olan, desteğini esirgemeyen, değerli bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım sevgili Noyan Sancar'a ve Bican Tuğberk'e, değerli tez jüri üyelerine ve yüksek lisans ve lisans eğitimi sürecinde verdikleri değerli bilgiler, gösterdikleri ilgi ve alakadan dolayı tüm hocalarıma en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Her ihtiyaç duyduğumda bana desteğini esirgemedен yardım eden aileme, canım kızıma, eşime, anne ve babama, üzerimde emeği olan tüm hocalarıma sonsuz sevgi, minnet ve teşekkürlerimi sunarım. İyi ki varsınız.

Öğrenciliğimin yedi senesinin her anını keyifle geçirdiğim tez çalışma konumun olduğu sevgili okulum Tarsus Amerikan Koleji ve onu dolu dolu yaşamamı sağlayan dönem arkadaşlarım, abla ve ağabeylerim, kardeşlerim ve öğretmenlerime, vaktinden önce kaybettiğim can arkadaşım Merve Akçay'a sevgilerimi sunarım.

Ağustos 2024

Merve AKSOY EVLİYAOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xiv
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	2
1.2 Araştırmanın Önemi	2
1.3 Araştırmanın Kapsamı.....	2
1.4 Araştırmanın Yöntemi.....	3
1.5 Araştırmanın Problemi ve Hipotez.....	3
2. RESTORASYON TARİHİ VE RESTORASYONUN İÇ MİMARİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	5
2.1 Restorasyon Tarihi ve Önemi.....	6
2.2 Korunması Gereken Kültür Varlıklarının Özellikleri	10
2.2.1 Tarihi belge niteliği	11
2.2.2 Zaman niteliği.....	11
2.2.3 Estetik değer niteliği.....	11
2.3 Restorasyon Teknikleri.....	12
2.3.1 Sağlama.....	12
2.3.2 Bütünleme.....	13
2.3.3 Yenileme, yeniden işlevlendirme ve çağdaş ekler.....	14
2.3.4 Yeniden yapım (Rekonstrüksiyon).....	19
2.3.5 Temizleme	20
2.3.6 Taşıma	21
3. TARSUS'UN TARİHİ VE COĞRAFİ DURUMU	22
3.1 Tarsus'un Coğrafi Konumu ve Jeomorfolojik Süreci	22

3.1.1 Tarsus Çayı.....	24
3.1.2 Kilikia Pylai / Kilikya Kapıları: Gülek Boğazı	26
3.1.3 Tarsus'un verimli toprakları	26
3.2 Tarsus'un İsminin Kökeni ve Tarihsel Gelişimi	27
3.2.1 Neolitik Dönemden 19. yüzyıla kadar Tarsus'un tarihsel süreci.....	28
3.2.2 Tarsus'un önemli yapıları	30
4. TARSUS AMERİKAN KOLEJİ STICKLER HALL BİNASI VE RESTORASYONU	43
4.1 19. Yüzyıl Sonlarında Tarsus'un Sosyoekonomik Durumu ve Yapıları.....	43
4.2 Tarsus Amerikan Koleji Tarihi Süreci	46
4.3 Stickler Hall Yapısı Plan ve Yapı Özellikleri	53
4.3.1 Cepheler.....	56
4.3.2 Merdivenler	64
4.3.3 Kapılar ve pencereler.....	67
4.3.4 Çatı	74
4.4 Restorasyon Sürecindeki Müdahaleler.....	76
4.4.1 İç mekân kurgusuna yönelik yapılan değişiklikler	78
4.4.2 Strüktürel müdahaleler, sağlamlaştırma ve yeniden yapım.....	78
4.4.3 Temizleme	81
4.5 Restorasyon Sonrası Bulgu ve Analizler.....	82
4.5.1 -2.63 metre kotu Korkut Beriker Kütüphanesi	82
4.5.2 -2.63 metre kotu Korkut Beriker Kütüphanesi hakkında bulgular	84
4.5.3 Birinci kat konferans salonu	86
4.5.4 Birinci kat konferans salonu hakkında bulgular	88
4.5.5 İkinci ve üçüncü kat derslikler ile sirkülasyon alanları	89
4.5.6 İkinci ve üçüncü kat derslikler ile sirkülasyon alanları hakkında bulgular.....	92
4.5.7 Çatı katı güzel sanatlar odası	93
4.5.8 Çatı katı güzel sanatlar odası hakkında bulgular	94
4.5.9 Merdiven ve korkuluk birleşim detaylarına ait bulgular	95
4.5.10 Bina dış cephesine yapılan müdahale bulguları	97
4.5.11 Malzemelerdeki kimyasal bozunmalara ait bulgular.....	99
5. SONUÇ.....	103
KAYNAKÇA	105
EKLER.....	111

Ek-1: Bican Tuğberk'in “Stickler Hall Restorasyonu” Röportajı.....	111
Ek-2: S.E.V. Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Restorasyonu Mimarlık ve Mühendislik Çalışmaları	114
Ek-3: S.E.V. Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İnşaatı Saha İnceleme Raporu	116
Ek-4: Sağlık ve Eğitim Vakfı Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İşleri İhale Evrakı	119
Ek-5: S.E.V. Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İnşaatı Toplantı Tutanağı.....	120
Ek-6: Stickler Hall Binası'nın Cephe Temizliği	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Ek-7: S.E.V Vakfı – Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Restitüsüonu Malzeme Teknik Şartnamesi.....	124
ÖZGEÇMİŞ.....	128

KISALTMALAR

ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
MÖ	: Milattan Önce
SEV	: Sağlık Eğitim Vakfı
TAC	: Tarsus Amerikan Koleji
t.y.	: Tarih Yok
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa No:

Çizelge 3.1: Tarsus Tarihi Kent Merkezi Arkeolojik Alanlar.....	32
Çizelge 4.1: Tarsus'un 1893 Yılına Ait Dinsel Dağılım Tablosu.....	44
Çizelge 4.2: Tarsus'taki Yapıların 1890-1900 Yılları Arası Adana Salnamelerine Göre İstatistik Tablosu	46
Çizelge 4.3: Stickler Hall, Yapı Kimlik Bilgileri.....	56

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No:
Şekil 2.1: Taksim Cumhuriyet Anıtı Fotoğrafi	8
Şekil 2.2: Taksim Meydanı Fotoğrafi	8
Şekil 2.3: Coal Drops Kömür Deposu, Dış Görünüş	16
Şekil 2.4: Champollion Müzesi, İkinci Kat Sergi Alanı	16
Şekil 2.5: Castelvecchio Müzesi, Kiriş ve Duvar Birleşim Detayı	17
Şekil 2.6: Castelvecchio Müzesi, Duvar ve Zemin Birleşim Detayı.....	17
Şekil 2.7: Castelvecchio Müzesi, Duvar ve Zemin Birleşim Detayı.....	18
Şekil 2.8: Bomontiada, İç Mekân Fotoğrafi.....	18
Şekil 2.9: Sponti Bazilikası, Dış Görünüş.....	19
Şekil 3.1: Çukurova Deltasının Oluşum Aşamaları	23
Şekil 3.2: Tarsus Ovası, MÖ 2000 Yıllarını Gösteren Harita	23
Şekil 3.3: Tarsus Ovası, MÖ 1000 Yıllarını Gösteren Harita	24
Şekil 3.4: Piri Reis Tarsus ve Çevresini Gösteren Haritası, 1525.....	25
Şekil 3.5: Gözlükule Höyüğü Kazı Çalışmaları, Hava Fotoğrafi.....	28
Şekil 3.6: Tarsus Tarihi Kent Merkezi Bilinen Roma Dönemi Kalıntılarını Gösteren Harita	31
Şekil 3.7: Tarsus, Roma Dönemi Olası Sınırları, Kent Kapı ve Surlarını Gösteren Uydu Fotoğrafi	33
Şekil 3.8: Roma Yolu (Sütunlu Cadde) Fotoğrafi.....	34
Şekil 3.9: Roma Hamamı (Altından Geçme) Fotoğrafi	35
Şekil 3.10: Roma Taş Köprüsü Kalıntıları	36
Şekil 3.11: Roma Sarnıcı Kalıntısı (Zeytin Pazarı Yapısı) Fotoğrafi	36
Şekil 3.12: Roma Sarnıcı (Zeytin Pazarı Yapısı) Zemin Mozaiği Fotoğrafi	37
Şekil 3.13: Justinianus Köprüsü Gravürü.....	38
Şekil 3.14: Justinianus Köprüsü Fotoğrafi	38
Şekil 3.15: Donuktaş Röleve Planı.....	39
Şekil 3.16: Donuktaş Roma Tapınağı Kalıntısı.....	39
Şekil 3.17: Donuktaş Roma Tapınağı Kalıntısı.....	40

Şekil 3.18: St Paul Kilisesi Fotoğrafı.....	41
Şekil 3.19: Tarsus Kitabesi (Özgürlük Yazıtı).....	42
Şekil 4.1: Tarsus Meydanı Fotoğrafı.....	45
Şekil 4.2: Shepard Hall Fotoğrafı, 1916	47
Şekil 4.3: S. Paul Enstitüsü Vaziyet Planı, 1910.....	48
Şekil 4.4: Kartpostal Fotoğrafı, 1910.....	48
Şekil 4.5: Stickler Hall Fotoğrafı, 1910	49
Şekil 4.6: Tarsus Amerikan Okulu Planı, 1930.....	50
Şekil 4.7: Tarsus Amerikan Okulu Bahçesi	51
Şekil 4.8: Maynard Hall Binası Giriş Cephesi Fotoğrafı	52
Şekil 4.9: Tarsus Amerikan Koleji Krokisi.....	53
Şekil 4.10: Tarsus Amerikan Koleji 3d Görseli	53
Şekil 4.11: Stickler Hall Vaziyet Planı	54
Şekil 4.12: Stickler Hall Fotoğrafı	54
Şekil 4.13: Stickler Hall Giriş Merdiveni Fotoğrafı	55
Şekil 4.14: Stickler Hall Güneydoğu Cephesi Görünüş Çizimi.....	57
Şekil 4.15: Stickler Hall Güneydoğu Cephesi Restorasyon Öncesi Fotoğrafı.....	58
Şekil 4.16: Korkut Beriker Kütüphanesi Ana Giriş Kapısı Fotoğrafı	58
Şekil 4.17: Stickler Hall Güneybatı Cephesi Restorasyon Öncesi Taş Avlu Fotoğrafı	59
Şekil 4.18: Stickler Hall Güneybatı Cephesi Görünüş Çizimi.....	60
Şekil 4.19: Stickler Hall Güneybatı Cephe Restorasyon Öncesi Fotoğrafı	60
Şekil 4.20: Stickler Hall Kuzeydoğu Cephesi Görünüş Çizimi	61
Şekil 4.21: Kuzeydoğu Cephesi Restorasyon Öncesi Fotoğrafı	62
Şekil 4.22: Kuzeydoğu Cephesi Restorasyon Sonrası Fotoğrafları	62
Şekil 4.23: Stickler Hall Kuzeybatı Cephesi Görünüş Çizimi	63
Şekil 4.24: Kuzeybatı Cephesi Restorasyon Öncesi Fotoğrafı	64
Şekil 4.25: Stickler Hall Giriş Merdiven Fotoğrafı Özgün Hali	65
Şekil 4.26: Stickler Hall Giriş Merdiven Restorasyon Sürecinde Eklenen Taş Korkuluk Çizimi.....	66
Şekil 4.27: Stickler Hall Merdiven Korkuluğu Restorasyon Öncesi ve Sonrası Fotoğrafları.....	66
Şekil 4.28: Stickler Hall Merdiven Korkuluğu Restorasyon Çizimi	67
Şekil 4.29: Stickler Hall Restorasyon Sonrası Giriş Cephe Fotoğrafı	68

Şekil 4.30: Güneydoğu Cephesi Konferans Salonu Giriş Kapısı Fotoğrafları	68
Şekil 4.31: Güneydoğu Cephesi Restorasyon Sonrası Konferans Salonu Giriş Kapısı ve Üçgen Alınlık Fotoğrafı.....	69
Şekil 4.32: Stickler Hall Konferans Salonu Kapısı Ön Görünüş ve Kesit Çizimi	69
Şekil 4.33: Geleneksel Tarsus Evi Fotoğrafı	70
Şekil 4.34: Tarsus Evleri, Konut Kapısı Fotoğrafı.....	70
Şekil 4.35: Güneydoğu Cephesi İkinci Kat Kapı Fotoğrafları.....	71
Şekil 4.36: Kampüs Ana Giriş Kapısı Restorasyon Öncesi Fotoğrafı	71
Şekil 4.37: Kampüs Ana Giriş Kapısı Restorasyon Sonrası Fotoğrafı	72
Şekil 4.38: Doğrama Fotoğrafı.....	72
Şekil 4.39: Stickler Hall Konferans Salonu Pencere Görünüş, Kesit ve Planı	73
Şekil 4.40: Pencere Fotoğrafı.....	74
Şekil 4.41: Stickler Hall Çatı Planı	74
Şekil 4.42: Çatı Fotoğrafı.....	75
Şekil 4.43: Stickler Hall Çatı Kiremidi Fotoğrafı	75
Şekil 4.44: Çatı Katı İç Mekân Güncel Fotoğrafı	76
Şekil 4.45: Tarsus'ta Yer Alan Tescilli Yapılar.....	77
Şekil 4.46: Stickler Hall Çatı Kaplaması Sökümü Sonrası Gözlemlenen Çürüme ve Kırılmaya Uğramış Ahşapların Fotoğrafı.....	79
Şekil 4.47: Stickler Hall Çatı Kaplaması Sökümü Sonrası Gözlemlenen Çürüme ve Kırılmaya Uğramış Ahşapların Fotoğrafı.....	79
Şekil 4.48: Stickler Hall Çatı Kaplaması Sökümü Sonrası Fotoğrafı	80
Şekil 4.49: Stickler Hall Restorasyon Sürecinde İkinci ve Üçüncü Kat Çelik Karkas Döşeme Fotoğrafı	81
Şekil 4.50: Stickler Hall Bodrum Kat Kütüphane Planı	82
Şekil 4.51: Stickler Hall Kütüphane Girişi Fotoğrafı.....	83
Şekil 4.52: Stickler Hall Güneydoğu Cephesi Kütüphane Girişi Fotoğrafı.....	83
Şekil 4.53: Stickler Hall Kütüphane İç Mekân Fotoğrafı	84
Şekil 4.54: Stickler Hall Kütüphane İç Mekân Fotoğrafı	84
Şekil 4.55: Bomonti Bira Fabrikası Restorasyon Sonrası İç Mekân Fotoğrafı.....	85
Şekil 4.56: Bomonti Bira Fabrikası Restorasyonu Merdiven Fotoğrafı	85
Şekil 4.57: Stickler Hall Konferans Salonu Alt Kat Planı	86
Şekil 4.58: Stickler Hall Konferans Salonu Asma Kat Planı	87
Şekil 4.59: Stickler Hall Birinci Kat Konferans Salonu Sahne Fotoğrafı.....	87

Şekil 4.60: Stickler Hall Birinci Kat Konferans Salonu Fotoğrafi	88
Şekil 4.61: Fişekhane Restorasyon Sırasında Eklenen Asma Kat Fotoğrafi	88
Şekil 4.62: Camerino Müzik Akademisi Konferans Salonu Ahşap Panel Fotoğrafi .	89
Şekil 4.63: Stickler Hall İkinci Kat Planı.....	89
Şekil 4.64: Stickler Hall Üçüncü Kat Planı.....	90
Şekil 4.65: Stickler Hall İkinci Kat Derslik Fotoğrafi	91
Şekil 4.66: Stickler Hall İkinci Kat Derslik Perdelik Detayı Fotoğrafi	91
Şekil 4.67: Helfstyn Kalesi Restorasyon Sonrası Fotoğrafi.....	92
Şekil 4.68: Stickler Hall Çatı Katı Planı	93
Şekil 4.69: Stickler Hall Çatı Katı Resim Atölyesi Fotoğrafi	94
Şekil 4.70: Stickler Hall Çatı Katı Resim Atölyesi Giriş Fotoğrafi.....	95
Şekil 4.71: Stickler Hall Çatı Katına Çıkış Merdiveni Fotoğrafi.....	96
Şekil 4.72: Palazzo Zen İç Mekân Fotoğrafi.....	97
Şekil 4.73: Stickler Hall Kuzeybatı Cephesi Fotoğrafi	97
Şekil 4.74: Fortezza Kalesi Restorasyon Sırasında Eklenen Metal Köprü Fotoğrafi	98
Şekil 4.75: Stickler Hall Giriş Cephesi Merdiven Konstrüksiyonu Duvar Birleşim Fotoğrafi	99
Şekil 4.76: Bomonti Bira Fabrikası Restorasyonu Merdiven Duvar Birleşim Fotoğrafi	99
Şekil 4.77: Pas Oluşumu Fotoğrafi	100
Şekil 4.78: Kuzeydoğu Cephesi Pencere Sövesi Yüzey Bozulması Fotoğrafi	101
Şekil 4.79: Kuzeydoğu Cephesi Sütun Kaidesi Çatlama ve Derz Boşalması Fotoğrafi	101
Şekil 4.80: Kuzeydoğu Cephesi Sütun Kaidesi Yüzey Kararması ve Tuz Kristallenmesi Fotoğrafi.....	102
Şekil 4.81: Ahşap Doğrama Fotoğrafi	102

TARİHİ YAPIYA YENİ MALZEME ENTEGRASYONUN İÇ MİMARİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ- TARSUS AMERİKAN KOLEJİ “STICKLER HALL” ÖRNEĞİ

ÖZET

Restorasyon, tarihsel bilincin oluşturulması ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması için ihtiyaç duyulan bilimsel bir yöntemdir. Tarihsel ve kültürel önemi olan yapıları kullanıma kazandırmak çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan önemlidir. Restorasyon aşamasında binanın sürdürülebilirliği ve işlevselliği açısından fayda sağlayacak ve binanın özgün karakterine atıfta bulunacak bir takım koruma yöntemlerinden yararlanır. Bu yöntemler ışığında yapılacak müdahalelerin yapının kimliğine uygunluğu tarihi ve estetik nedenlerden dolayı bir zorunluluktur. Bu tezin amacı tarihi yapılarda restorasyonun öneminin vurgulanması, restorasyon tekniklerinin analizi ve restorasyon sırasında tarihi yapılara yaklaşımlar ile iç mekân organizasyonunun şekillenmesini belirleyen kriterlerin değerlendirilmesidir. Tarsus Amerikan Kolejine ait 1911 yılında yapılmış olan Stickler Hall yapısının 1997 yılındaki restorasyon örneği bu kapsamda incelenmiştir. Tescilli yapıların sürdürülebilirliği için restorasyon süreçlerindeki yaklaşımlar ve yapıların nasıl değerlendirildikleri önemlidir. Tarsus için önemli bir yeri olan bu yapıya ve restorasyon sürecine ilişkin yeterli araştırma bulunmaması, yapıya dikkat çekilmesi ve önem kazandırması amacıyla bu yapı seçilmiştir.

Stickler Hall yapısı, zengin tarım arazileri ve konumu ile antik dönemlerden itibaren önemli olan Mersin'e bağlı Tarsus'ta yer almaktadır. Eliot F. Shepard Hristiyan öğrencilerin orta öğrenimlerini sağlayabilmeleri amacıyla Hristiyanlar için önemli bir din adamı olan Aziz Paul'un doğduğu Tarsus'ta bir okul kurmak istemiştir. 1888 yılında “St. Paul's Institute” ismiyle açılan enstitüye 23 yıl sonrasında yapıldığı dönemde Tarsus'un en yüksek yapısı olan Stickler Hall binası eklenmiştir.

Araştırma kapsamında, restorasyon sürecinde yapının strüktürüne, mekân kurgusuna, iç mekân kurgusuna ve malzemesine yönelik yapılan müdahaleler incelenmiştir. Bu çalışma, restorasyon teknik ve kuralları ile Stickler Hall yapısının restorasyonunda kullanılan tekniklerin karşılaştırılması yöntemiyle yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Koruma, Restorasyon, Stickler Hall, Tarsus Amerikan Koleji, Mimarlık, Eski- yeni.*

INTERIOR ARCHITECTURAL EVALUATION OF NEW MATERIAL INTEGRATION IN A HISTORICAL BUILDING- THE CASE OF STICKLER HALL AT TARSUS AMERICAN COLLEGE

ABSTRACT

Restoration is a scientific method necessary for creating historical awareness and transmitting cultural heritage to future generations. It is environmentally, economically and socially important to bring buildings of historical and cultural importance into use. During the restoration phase, several conservation methods are utilized that will benefit the sustainability and functionality of the building and refer to the original character of the building. The compatibility of the interventions made under these methods with the identity of the building is a necessity for historical and aesthetic reasons. The purpose of this thesis is to emphasize the importance of restoration in historical buildings, to analyze restoration techniques, and to evaluate the criteria that shape the approaches to historical buildings and interior space organization during restoration. The 1997 restoration of Tarsus American College building, Stickler Hall, built in 1911, is studied as a case study. For the sustainability of registered buildings, the approaches in restoration processes and how the buildings are evaluated are important. This building, which holds a significant place in Tarsus, was chosen to draw attention to and emphasize the importance of the building due to the lack of sufficient research on this structure.

The Stickler Hall building, located in Tarsus, Mersin, has been important since ancient times due to its fertile agricultural lands and location. Eliot F. Shepard wanted to establish a school in Tarsus, the birthplace of Saint Paul, a significant religious figure for Christians, to provide secondary education for Christian students. In 1888, the institute named "St. Paul's Institute" was opened, and 23 years later, the Stickler Hall building, which was the tallest structure in Tarsus at the time, was added.

Within the scope of the research, the structure, spatial organization and materials of the building were examined during the restoration process. This study was conducted by comparing restoration techniques and rules with the techniques used in the restoration of the Stickler Hall.

Keywords: *Conservation, Restoration, Stickler Hall, Tarsus American College, Architecture, Old- new.*

1. GİRİŞ

Yüzyılların izini taşıyan, dönemlerinin mimari ve kültürel mirasını yansıtan tarihi yapılar, zamanın geçişine sessiz tanıklar olarak var olmaktadır. Yaşanmışlıklarla dolu bu yapılar, ortak mirasın hatırlatıcısı olarak hizmet etmekte ve geçmişle somut bir bağlantı kurulmasını sağlamaktadır. Ancak yapıların zamanla artan strüktürel ve kurgusal ihtiyaçları, kullarımlarını kısıtlamaktadır. Bu kısıtlılık hali aktif kullanılan binanın âtıl hale gelmesine neden olabilmektedir. Kullanımı kısıtlanan binaların kullanıcı ile tekrar bir arada olabilmesi için restorasyon ve yeniden işlevlendirme gereksinimi doğmaktadır.

Tarihi ve kültürel önemi olan yapılar, sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden işlevlendirme, rekonstrüksiyon, temizleme ve taşıma gibi koruma yöntemleri ile hayatlarını sürdürürken yenilenen iç mekân kurguları sayesinde yeni kullanıcıların güncel fonksiyonel ihtiyaçlarına cevap verebilir hale getirilebilmektedirler. Restorasyon teknikleri ile yapılan müdahaleler sayesinde bina ömrü arttırılırken sağlamlık, erişebilirlik, güvenlik ve fiziksel ortam konforu konularında iyileştirmeler sağlanır.

Restorasyon sürecinde, binanın kimliği ve yapısal karakteri belirleyici kriterdir. Başarılı restorasyon yapıya en az müdahale ile gerçekleştirilir bu nedenle yeni malzemenin binaya yaklaşımı ve uyumu kapsamlı bir değerlendirme gerektirir. Çünkü hatalar geçmiş uygarlıklardan günümüze kalan somut değerlerin yok edilmesine ve kimliksiz bir fiziki çevre ile kökleri olmayan bir sosyal çevrenin oluşmasına yol açar (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2017). Özellikle maddi kaygı, bilgi eksikliği, zaman kısıtlılığı ve hatalı malzeme kullanımı nedeniyle yapılan yanlış uygulamalar yapıya geri dönülemeyecek zararlar verilebilmektedir.

Bu araştırmada, restorasyon sürecinde yapıya yapılan müdahalelerin olumlu ve olumsuz sonuçlarına yer verilmiştir. Doğru restorasyon teknikleri kullanılarak yapılan uygulamalar ile yapının bütünlüğüne zarar verilmeden gelecek kuşaklara aktarılması sağlanır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu tezin amacı, tarihi yapıların önemini vurgulamak, onların özelliklerini belgelemek, restorasyona yönelik yöntemleri incelemek ve bu konuda yapılacak olan tasarım ve uygulama süreçleri için fayda sağlayabilecek bir kaynak oluşturmaktır. Yapıların sağlamlaştırılması ve fonksiyon değişikliği sırasında, yeni malzemenin özgün malzeme ile bir araya gelişinin binanın kimliğine ve estetik varlığına olumlu ve olumsuz etkilerini analiz etmek ana hedefini oluşturmaktadır. Vaka örneği olarak Tarsus'un 20. yüzyıl yapısı olan Stickler Hall binası incelenmiş, bu sayede bölgenin ve Tarsus Amerikan Koleji'nin tarihi ve kültürel değerlerinin yaşatılması için çabaların artırılması amaçlanmıştır.

1.2 Araştırmanın Önemi

Dünya çapında pek çok restorasyon projesi tamamlanmıştır fakat yeni malzemenin tarihi binaya entegre edilmesi konusunda yönergeler içeren Venedik Tüzüğü gibi kaynaklar, mimarinin doğasında var olan yorum farklılıkları ile öznel bir hâl almaktadır. Yaklaşım ve fikir ayrılıkları tarihi dokuya geri dönülemeyecek hasarlar verebilir. Buna karşın doğru birleşim yaklaşımları ile özgün mimari unsurlar öne de çıkarılabilir. Bu nedenle tarihi binalar, zamanın getirdiği yıpranma ve kullanıcı talepleri ile karşı karşıya kalmaya devam ettikçe, bu kritik konuya sistemli bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Literatür örnekleri üzerinden özgün yapıya müdahalelerinin sonuçlarının sorgulanması ve Stickler Hall yapısının ihtiyaçlarına yönelik önerilerin getirilmesi açısından bu çalışma önem arz etmektedir.

1.3 Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışma, mimari koruma ve restorasyon uygulamalarında yapıda, özellikle iç mekânında, yeni malzeme ile tarihi unsurların birlikteliğinin olumlu ve olumsuz sonuçlarına odaklanmaktadır. Araştırmanın teorik içeriğinde insanın mekâna duygusal bağı ve onu içgüdüsel olarak koruma ihtiyacı incelenmiştir. Buna ek olarak korunması gereken kültür varlıklarının önemi, özellikleri ve restorasyon teknikleri bu konuda yapılacak çalışmalara altlık olabilmesi adına belgelenmiştir.

Yönetmeliklerdeki boşluklar ve her binanın kendi içinde değerlendirilme gerekliliği nedeniyle restorasyon yaklaşımları, literatürden örnek vaka analizleri

üzerinden değerlendirilmiştir. Bu araştırma için eski çağlardan itibaren birçok medeniyetin yaşadığı önemli bir yer olan Tarsus'ta bulunan ve yapıldığı dönemde bölgenin en yüksek binası olan Tarsus Amerikan Koleji'ne ait Stickler Hall binası örnek yapı olarak seçilmiştir. Stickler Hall binasının yer aldığı Tarsus ilçesinin tarihi ve coğrafi süreci araştırmaya dahil edilmiştir.

1.4 Araştırmanın Yöntemi

Araştırma vaka çalışması metodolojisine dayanmaktadır. Vaka analizi olarak seçilen Tarsus Amerikan Koleji Stickler Hall binasının tarihi ve restorasyonunun incelenmesi sürecinde ilk olarak yapının çevre analizi yapılmıştır. Daha sonra binanın mevcut yapısı, tarihsel süreci ve yerel mimarisine dair literatür taramaları yapılmıştır.

Saha araştırması sırasında, yapının mevcut durumunu analiz etmek amacıyla gözleme dayalı incelemeler yapılmış, gerekli ölçümler sonrası mevcut durumu fotoğraflarla belgelenmiştir. Tarsus Amerikan Koleji'nin eski mezunları, öğretim kadrosu ve restorasyonunda yer almış mimar ve mühendislerden oluşan kurul ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivlerinde bulunan rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ile restorasyonu gerçekleştiren yapı müelliflerinden alınan belgeler incelenmiştir. İncelenen örnekler, arşiv taramaları ve yerinde yapılan incelemelerden elde edilen bilgiler çerçevesinde restorasyon sırasında yapılan müdahaleler ve eklemeler tespit edilmiştir. Bu mimari ve iç mimari müdahaleler, sağlamlaştırma, ekleme ve temizleme yöntemleri kullanılarak yapılan çağdaş restorasyon uygulamaları ile kıyaslanarak yapının kimliğine olumlu ve olumsuz etkileri tespit edilmiştir.

1.5 Araştırmanın Problemi ve Hipotez

'Tescilli yapıya yapılan mimari ve iç mimari müdahalelerinin ve yapıya yeni malzeme entegrasyonunun yapının kimlik bütünlüğünü bozmadan yapıya olumlu etkisi olur mu?' sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bununla birlikte tez kapsamında özgün yapının ihtiyaçlarının hangi yöntemlerle giderildiği konusu da irdelenmektedir. Bu çalışmada, doğru koruma yaklaşımları ile yapılan müdahalelerin binaların kullanılabilirliğine ve sürdürülebilirliğine olumlu etkilerinin olduğu;

bunların aksine bir durum söz konusu olduğunda bu uygulamaların binanın kimliğine zarar verdiği hipotezi öne sürülmektedir.

Çalışmanın strüktürü;

Giriş bölümünde amaç, kapsam, yöntem, araştırmanın problemi ve hipotezine yer verilmiştir. İkinci bölümde koruma ve restorasyonun tarihi ve önemi ile ilgili literatür araştırması ve restorasyon teknikleri sunulmuştur. Üçüncü bölümde Tarsus'un konumu, isminin kökeni ve tarihsel gelişimi hakkında literatür araştırması yer almaktadır. Dördüncü bölümde vaka analizi olarak incelenen "Stickler Hall" yapısının tarihi, çevresi, yapı özellikleri ve restorasyon bulguları belgelendirilmiştir. Beşinci bölümde yapılan araştırmalar ışığında tez sonuçlandırılmıştır.

2. RESTORASYON TARİHİ VE RESTORASYONUN İÇ MİMARİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kültür kelimesinin kökeni toprağı işlemek anlamına gelen Latince “colere” kelimesinden gelmektedir. İnsanla ilişkisi 18. yüzyılda Cicero’nun Tusculanae Disputationes adlı eserinde kullandığı “culture animi” yani “ruhun işlenmesi” metaforu ile başlamıştır (Url-1: 2024). 1871 yılında İngiliz antropolog Edward Burnett Tylor, kültür kavramını, insanın toplumun bir üyesi olarak kazandığı gelenek, alışkanlık, bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk ve diğer yetenekleri içeren karmaşık bir bütün olarak tanımlamıştır (Tylor, 1871). Bir bölgenin kültürü de o bölgede yaşamış veya oraya katkıda bulunmuş insanlar tarafından üretilen soyut ve somut değerlerin birleşimidir. Soyut değerlerin yaşatılabilmesi ve günümüzde bir anlam çıkarılması, somut ürünlerin aktarılabilmesi ile mümkündür. Geçmiş uygarlıklardan günümüze aktarılan bu somut ürünler tarihi çevremizi oluşturur. Tarihsel kültür ve bilgi barındıran, biriktirilen anılarla aidiyet ve güven hissi uyandıran, alışkanlıklar içeren tarihi çevrenin izlerinin silinmemesi gerekir. Fakat zamanın etkisi yapılarda fiziksel eskimelere yol açar. Eskimelerin yanında değişen kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda yapılar değişime uğramak zorunda kalır. Bu amaçla ortaya çıkan restorasyon, kültürel birikimi oluşturan el sanatı, yapı ya da tarihi çevrenin tahrip olan bölümlerinin daha fazla bozulmasına engel olmak, onları özgünlüğüne zarar gelmeyecek şekilde onarmak, yenilemek ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla bilimsel veriler ışığında yapılan çalışmaların bütünüdür.

Restorasyon aynı zamanda tarihi bir belge niteliğinde olan yapı ile toplumu tarihi anlamda bilgilendirmenin ve bilinçlendirmenin yollarından biridir (Kuban, 1969). Bu bağlamda, geçmiş toplumların kayıt altına alınmamış yaşam biçimleri, mimari teknolojileri, kullandıkları malzeme kullanımları ve sanat anlayışları ortaya çıkarılır. Brandi’ye göre estetik ve tarihi önemi nedeniyle restorasyon bir sanat eseri olarak değerlendirilmelidir (Brandi, 1963). Çünkü restorasyon ile, sadece yapının fiziksel bütünlüğünü korumakla kalmaz, yapının mimarının vizyonu ve yapıldığı

dönemin kültürel dokusu da yaşatılır. Bu nedenle bu çalışmalar, sanat tarihi uzmanlarıyla birlikte de yürütülmektedir.

2.1 Restorasyon Tarihi ve Önemi

Canlılar genetik aktarıma ek olarak bilgi birikimini de yeni kuşaklara aktarmaktadır. Geçmişte yapılmış bir nesneye bakarak o toplumun estetik değerleri, teknolojik birikimleri, ekonomik durumları, iklim koşulları ve göçleri tespit edilebilir. Doğayı, kültürü ve yapıyı bir bilgi kaynağı olarak görmesi gereken insan için kültürel mirasın doğru aktarımının yapılması önemlidir. Bu kültür mirası aktarımı ile geçmişle sebep- sonuç ilişkisi kurulabilir ve bu da geleceğe yön verir. Çoğu medeniyette kendilerinden önceki medeniyetlerden kalan ürünler kullanılmıştır. Bu davranışın nedeni önceleri tarihsel ve sanatsal değerinden çok kullanılabilirlik değeri, ekonomik değeri ve dinsel kökenli korku ve saygı olmuştur. “Estetik değer” tanımı ise Avrupa’da 12. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlamıştır (Madran, 1985). 18. yüzyılda Fransız devrimi sonrasında aristokraziye ait yapıların kasıtlı tahrip edildiği Orta Çağ yapılarının onarılması ile de koruma uygulamaları bilimsel anlamda başlamıştır. Endüstri Devrimi sonrası kullanılmaya başlayan yeni yapı malzemeleri ve yapı teknikleri ile olan onarımların o döneme kadar yapılan yapılarla uyumsuzluğu söz konusu olmuş ve üzerine düşünölmeye başlanmıştır.

Öncelikle Fransa’da başlamış ve daha sonra Avrupa’ya yayılmış olan Stilistik Rekompozisyon ‘üslup birliği’ anlayışı Viollet Le Duc ile öne çıkmış ve çokça uygulanmıştır. Çalışmaları sayesinde Fransa’da yer alan Orta Çağ yapıları belgelenecek restore edilmiştir. Viollet Le Duc, restorasyonun amacının bir yapının onarılması, korunması veya yeniden inşa edilmesi olmadığını, onun belirli bir döneme ait bütün hale gelmesi olduğunu belirtmiştir (Ahunbay, 1996). Fakat bu farklı mimarların farklı dönemlerde tamamladığı Orta Çağ yapılarının “üslup birliğine varış” kaygısıyla yıkılmasına neden olmuştur. Viollet Le Duc’un felsefesi, idealleştirilmiş bir geçmiş yaratma girişimi olarak eleştirilmiştir. Onun bu yaklaşımının tarihsel kimliği manipöle ettiği ve özgün yapının unsurlarının değiştirilerek yeni bir tarih yazıldığı öne sürölmüştür (Url-2: 2023).

Geçmişte üslup birliğine varış kaygısı ile yapı tekniklerine yeterince hâkim olmadan yapılan onarımlar tartışmalara yol açmış ve bu duruma tepki olarak da sanat eleştirmeni ve ressam John Ruskin (1819-1900) öncülüğünde hiç restorasyon

yapılmamasını öneren “Anti Restorasyon” adı altında bir kavram ortaya atılmıştır (Ahunbay, 1996). Ruskin’in restorasyon konusundaki görüşleri 19. yüzyıl koruma alanındaki etik ve sanat tartışmalarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Ruskin, *The Seven Lamps of Architecture* isimli kitabında restorasyonun bir binanın özgün yapısını, tarihi kimliğini ve sanatçısının ve döneminin izini yok ettiğini savunmaktadır. Kitapta bir binanın yaşlanmasının onun doğasının ve karakterinin olduğu ve bu doğal gelişime müdahale ederek onu gençleştirmenin binanın ruhuna zarar verildiği anlatılır (Ruskin, 1849).

20. yüzyıl başlarında olumsuz deneyimler ve sorunlar tartışılarak günümüz restorasyon anlayışının temeli olarak kabul edilen çağdaş restorasyon kuramına ulaşılmıştır (Ahunbay, 1996). Çağdaş restorasyon, anıtların insanlık tarihine belge niteliği taşıdığı, bu nedenle onlara saygılı davranılması gerektiği, yapılacak değişikliklerin yanıtıcı sonuçlar doğurabileceği ilkelerini kapsamaktadır. Bu görüşe göre, Fransız sanat tarihçisi ve arkeolog Adolphe Napoleon Didron’un da savunduğu gibi, sağlamlaştırma onarmaktan, onarım restore etmekten, restore etmek de yeniden inşa etmekten daha doğru sonuçlar doğurmaktadır. Binaya geçmiş dönem üslubuyla yapılan hayali eklemelerin veya üslup birliğine uymak için farklı dönem eklerinin çıkarılmasının doğru olmadığı fikri savunulmaktadır (Ersen, 2015). Bu fikre göre; yapının güvenlik ya da yapısal eksikliklerinden dolayı yapıya müdahaleler gerekiyorsa, bu müdahaleler, somut veriler ışığında yapının görsel bütünlüğü korunarak gerçekleştirilmelidir. Çağdaş restorasyon kuramını, “Atina Karta’sı, ‘Carta del Restauro’, Venedik Karta’sı veya bu alanda çıkan kanunlar, özellikle ‘Malraux Kanunu’ diye bilinen Fransız Kanunu, son yıllarda Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi’nin (ICOMOS) çalışmaları geniş sınırlar içinde uluslararası kriterleri yaymaya yardım etmişlerdir. Bunlara paralel olarak restorasyon tekniklerini ve teorisini öğreten Roma’daki Uluslararası Restorasyon Merkezi gibi kuruluşlar, sadece yapı alanında değil, fakat dekorasyon, resim ve diğer artifact’lerin restorasyon tekniklerini de öğretmektedirler” (Kuban, 1969).

Restorasyonda gelecek kuşaklara aktarılması gereken yapıların seçimi önemli bir unsurdur. Geçmişten günümüze ulaşmış dini yapılar, mezar yapıları, hamamlar gibi yapıların yanında anıtsal değeri olmayan fakat toplumsal tarihe ışık tutmuş işlevsel yapıların da korunma gerekliliği vardır. Bu nedenle 1983’te Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından Venedik

tüzüğündeki anıt kavramı “kültürel varlık” adıyla genişletilmiştir. “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 660 sayılı ilke kararı ile tarihi çevrenin bileşeni olan tekil yapılar, “anıtsal yapılar” ve “çevresel değerli yapılar” olarak iki grupta toplanmaktadır” (Ahunbay, 1996). “Anıtsal yapılar; tarihi ve estetik değer taşıyan yapılar olarak nitelendirilirler. Çevresel değerli yapılar ise; kentlerin tarihi kimliğini oluşturan kentsel sitlerin öğeleri olarak tanımlanmaktadır” (Zeren, 2010). Bunlara örnek olarak Taksim Cumhuriyet Anıtı ve Taksim Meydanı verilebilir (Şekil 2.1; Şekil 2.2).

Şekil 2.1: Taksim Cumhuriyet Anıtı Fotoğrafi

Kaynak: (Url-3: 2024)

Şekil 2.2: Taksim Meydanı Fotoğrafi

Kaynak: (Url-4: 2024)

Görsel ve bilimsel değer taşıyan doğal oluşumlar da “doğal varlık” adı altında değerlendirilmektedir. Türkiye’de taşınır ve taşınmaz olarak değerlendirilen “doğal ve kültürel varlıklar” kavramı mevcuttur (Ahunbay, 1996).

“‘Tarihi çevre’ denildiğinde daha çok kentsel sitler kastedilmekle birlikte, kırsal, tarihi ve arkeolojik sitler de bu kapsamın içinde değerlendirilir” (Ahunbay, 1996). Bu çevre, birçok uygarlığın izini barındıran, birbiri içine geçmiş anıtsal yapılar ile sivil mimari örneklerin doğanın dengesiyle yansımalarının oluşturduğu bir doku şeklinde var olmaktadır. İnsanın tarihi çevresi ile etkileşiminde geçmiş, şimdi ve gelecek farklı deneyimler sunmaktadır. Bu deneyimlerin artması binanın sahip olduğu kültürel kimliklerini korunmasıyla mümkündür. Bu sayede tarihi çevre kullanıcının belleğinde daha fazla yer edecektir. Mimarlığın Mevcudiyeti adlı konuşmasında Eduard Führ zamanın mimariye etkisini analiz etmiştir (Führ, 2008). “Her objenin zaman- mekân boyutu vardır ve bu boyutlardan biri; objenin hem kendi geçmişini hem de geleceğini oluşturmasıdır. Bu durumda geçmiş ve gelecek daima vardır” (Führ, 2008). Geçmiş gelecek arasındaki bu köprü sayesinde tarihi çevre var olacaktır.

Türkiyede koruma tarihi antik dönemlere kadar uzanır ve farklı medeniyetlerin izlerini taşır. Hitit ve Urartular döneminde özellikle dini ve kamu binalarının yeniden kullanımına ve korunmasına yönelik çabalar vardır. Roma ve Bizans dönemlerinde doğal afetler ve savaşlar nedeniyle Anadoludaki antik şehirler, yollar, su kemerleri, tiyatrolar sürekli onarım geçirmiştir. Efes Antik Kenti, Aspendos Tiyatrosu, Ayasofya bu dönemin önemli onarım örneklerindedir. Fakat tarihsel süreçte doğal ve kültürel varlıkların korunma olgusu karmaşık bir şekilde evrilmektedir. Geçmişte benimsenen yaklaşımlar, deneyimler doğrultusunda devamlı sorgulanmakta ve hataları tespit edilmektedir. Diğer medeniyetlerde olduğu gibi Türk medeniyetlerinde de önceleri bilinçsizlik ve ilgisizlikten dolayı eski eserlere verilen önem kısıtlıdır. Geçmişte kullanım değeri ve ekonomik değeri doğrultusunda eski eserler ya da kalıntıları gündelik hayatta farklı şekillerde kullanılmıştır. Pek çok madeni para ağırlık ölçüsü olarak ya da eritilip başka objelere dönüştürülerek kullanılmıştır. Bazı dönemlerde devletin ekonomik güçsüzlüğü nedeniyle ziynet eşyalarının dini açıdan uygun görülmediği açıklanmış ve pek çok el işçiliği örneği eritilerek yok edilmiştir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde yıkılan yapıların devşirme malzemeleri başka yapılarda kullanılmıştır. Örneğin Süleymaniye

Camisinde Hipodrom taşları kullanılmış, bazı mermer sütunlar plakalar halinde kesilerek hamam zeminlerinde kullanılmıştır. Anadolu Selçuklular döneminde yapılmış olan Konya surları 1900'lerde yıkılarak hükümet konağının yapımında kullanılmıştır (Madran, 1985). Kuban da kitabında Türkiye'deki eski eser restorasyonunun uzun bir tarihi olduğundan bahseder. Ayasofya strüktürlerinin sağlamlaştırılmasını, sonrasında Fossati kardeşler tarafından Ayasofya'da yapılan çalışmaları ve Bursa Yeşil Camii'nin restorasyonunu örnek göstermiştir (Kuban, 1969).

Osmanlı devletindeki pek çok tarihi eser yurtdışından gelen araştırmacılar tarafından izinsiz kazılar yapılarak çıkarılmıştır. Tarihi ve sanat değerinden daha çok maddi olarak kıymetli olabilecek hazinelerin de kaçırılması söz konusu olduğundan eski eserler için 1840 sonrası çeşitli yasal düzenlemeler getirilmiştir (Madran, 1985). Türkiye'de eski eser koruması ile ilgili ilk hukuki düzenleme 1869'da çıkarılan Asar-ı Atika Nizamnamesi'dir (Ahunbay, 1996). Bu tüzük sonrası kazılar izne bağlı tutulmaya başlanmıştır. 1973'te 1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu" kabul edilmiştir. Bu süreçten itibaren 1982'ye kadar sit alanları belirlenmiş burada bulunan 3442 anıtsal yapı ve 6815 sivil mimari yapısı tescillenmiştir. Fakat politik nedenlerle olumsuz karşılanan bu kanun düzenlenerek 1983'te 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıkları Kanunu" çıkarılmıştır. Bu kanun ile eski eser tanımı yerine kültür varlıkları ifadesi getirilmiştir (Ahunbay, 1996).

2.2 Korunması Gereken Kültür Varlıklarının Özellikleri

Günümüzdeki koruma yaklaşımları sonucu alınan kararlar geleceğin inşasına yön vermektedir. Bu nedenle gelecek nesillere hangi geçmişin aktarılacak istendiği önemlidir. Restorasyona ayrılan bütçelerin kısıtlı olmasından dolayı tarihi yapıların tamamının korunması mümkün olmamaktadır ve bu nedenle bazı kriterler üzerinden seçimler yapılması gerekir. Bir tekil yapı ya da yapı kümesinin koruma kriterleri tarihi belge niteliği, zaman niteliği ve estetik değer niteliği olarak üç başlık altında incelenmiştir. Tarihi yapıların kendine ait bir bütünlüğü olduğundan her zaman tarihi, estetik vb gibi bileşenlerine ayırmak mümkün olmayabilir (Kuban, 1969). Fakat bu özelliklerin bir ya da daha fazlasına sahip bir yapı için tescil kararı alınabilmektedir.

2.2.1 Tarihi belge niteliği

Önemli bir tarihi olayın gerçekleştiği mekânı ya da o mekânda yaşamını sürdürmüş tarihi önemi olan kişiyi hatırlatan yapıların korunması gerekmektedir. Çünkü binaların toplumsal hafıza ile paralel ilişkisi vardır. Örneğin yaşanmış acı olayların, soğuk savaşın ve bölünmüşlüğün hatırlatıcısı olan Berlin duvarının kalıntılarının varlığı o olaya gelecekte de tanıklık etmek ve insanlığa unutturmamak için olumsuz ve utanç verici bir miras da olsa önemlidir. "Yıkımlarla kentsel mekânda ve toplumsal hafızada yaratılan zamansal kesintiler, geçmiş ile bugün arasındaki mesafeyi açar" (Altınıyıldız Artun, 2019).

Yapıların, tarihi bir olaya tanıklık yapması ve o sürecin hatırlatıcısı olması ile tarihi belge niteliği taşıdığından bahsedilebilir. "Bir yapı veya bir yerleşme parçası, sosyal, ekonomik, teknik veya estetik bir gelişmenin ifadesi olarak görünüyorsa o zaman, estetik sebeplerle değil, fakat tarihî sebeplerle bunu korumak söz konusu olur" (Kuban, 1969).

2.2.2 Zaman niteliği

Koruma, muhafaza, dönüşüm veya yıkım gibi mevcut mimariye yönelik tüm yaklaşımlar ile insan, neyi hatırlamak ya da unutmak istediğine yönelik seçim yapar. J. Ruskin şöyle yazmıştır: "Bir binanın en büyük ihtişamı ne taşlarında ne de altınlarındadır. Onun görkemi çağındadır ve insanlığın dalgalarıyla uzun süre yıkanmış duvarlarda hissettiğimiz o derin seslilik, sert bir izleme, gizemli bir sempati, hatta onaylama ya da kınama duygusudur" (Ruskin, 1849).

Türkiye'de yürürlükte olan 2863 sayılı yasanın 6. maddesine göre; 1900 öncesinde yapılmış olan yapılar ile önemli bir mimara ya da mimari akıma ait olan 20. yüzyıl yapıları koruma kapsamındadır. Fakat Ahunbay'a göre yapılması gerekenin eserlerin zaman özelliği yerine özgünlüğünün baz alınması olduğudur. Örneğin Le Corbusier'in Fransa'da bulunan Villa Savoy adlı yapısının 1930'da yapılmış olmasına rağmen anıt olarak tescil edilmesi doğrudur (Ahunbay, 1996).

2.2.3 Estetik değer niteliği

Estetik değer, bir yapının korunmaya değer bulunmasındaki önemli unsurlardandır. Bununla birlikte Doğan Kuban, estetik değerin anıtın tarihi değerinin

sonrasında gelmesi gerektiğini aksi durumda korunmasının değerinin olmadığını belirtir (Kuban, 1969).

Bilimsel olarak estetik değer ölçülemeyen subjektif bir bakış açısı olarak görülebilir çünkü kişiye ve zamana bağlı değişkenlik gösterebilir. Örneğin geçmiş toplumların, koruma konusundaki yargıları günümüzde aynı değildir. Bu nedenle yapıların estetik değerini, sanat tarihine hakim kültür ortamının genel yargısı belirlemelidir.

2.3 Restorasyon Teknikleri

Kuban'a göre yapının restorasyonu, tarihi, estetik ve teknik açılardan yapılan bilimsel analizi ile başlamalıdır. Bütün bu analizler yapının çevresiyle, bütünlüğüyle ve detaylarıyla ele alınmalıdır (Kuban, 1969). Yapının restorasyonunda sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme, yeniden yapım (rekonstrüksiyon), temizleme, taşıma tekniklerinden yararlanır (Ahunbay, 1996).

2.3.1 Sağlamlaştırma

Yapılarda sağlamlaştırma işlemi, onları hasar almadan önceki mevcut haline getirme ya da olduğundan daha mukavemetli hale getirme, güçlendirme, şeklinde olabilir. Sağlamlaştırma işlemi, taşıyıcı sistemlerine, malzemelerine ya da zeminine yapılabilir. Deprem gibi zemin hareketleri nedeniyle oluşan çökmelerle taşıyıcı sistemler zarar görür ve bu düzeyde ayrılma ve çatlama gibi sorunlara neden olur. Bunların çözümü için payandalar ve gergiler ile sağlamlaştırma işlemleri yapılmaktadır. Cephelerdeki açıklıkların korunması istenildiğinde ise uçan payanda kullanma yoluna gidilmektedir. Yapıların sarkmaları çeküller ile hesaplanıp, sağlamlaştırılması gereken taşıyıcıların mantolama yöntemiyle zeminlerinde kesit genişletme işlemi yapılmaktadır. Bunun yeterli gelmediği yerlerde bazı bölümleri yıkıp tekrar yapım yoluna gidilmektedir. Bunlara ek olarak enjeksiyon, öngerme, ankraj, temel genişletme ve kazıklı temellerle sağlam zemine ulaşma gibi modern teknikler de kullanılmaktadır. Bunlar yapılırken geçmişteki uygulamalardan farklı olarak günümüzde yapıların içten sağlamlaştırıldığı, dışarıdan görünmediği yöntemler tercih edilmektedir (Ahunbay, 1996).

Tarihi yapılar bölgenin olanaklarına ve geliştirilen tekniklere göre kerpiç, ahşap, taş ve tuğla gibi doğal malzemelerden yapılmıştır. Bu malzemeler zaman

içerisinde doğal etkilere maruz kalıp bozulur. Malzeme yönünden sağlamlaştırma işlemi için, yapıya zarar veren etkenler özel kimyasallar ile ortadan kaldırılmaktadır. Bununla birlikte bazı bölümlerin bütünüyle yenisiyle değiştirilmesi gerekebilir. Kerpiç binalarda geçmişte çimento ya da zift ile sıvanma yoluna gidilmiştir. Doku farkı yaratan bu uygulamalar yerine binlerce yıldır Anadolu'da uygulanan kendi orijinal malzemesi olan çamur ile sıvama yoluna gidilmelidir. Kerpiç üzerinde bezemeler mevcut ise mikroenjeksiyon ile gövdeye tutturulmalıdır. Ahşap malzemenin zamanla nem ya da suyun etkisiyle çürümesi ya da böceklenmesi olasıdır. Bu nedenle ahşap malzemenin bozulmasına neden olan unsurların kimyasal ürünler ile önüne geçilmesi ya da hasarlı malzemenin emprenye edilmiş ahşap ile değiştirilmesi gerekebilir. Taş malzemelerin korunması püskürtme ya da sürme yöntemle yapılan sağlamlaştırıcı malzemeler ile yapılmaktadır. Malzemelerin bakımlarının senelik olarak yapılması onların tümüyle bozulmadan müdahale edilmiş olması açısından önemlidir (Ahunbay, 1996).

Zemin sağlamlaştırılması ise yapının oturduğu zeminin yük taşıma kapasitesini arttırarak kayma, çökme ve zeminden kaynaklı diğer yapısal problemleri önlemeyi sağlamaktadır.

2.3.2 Bütünleme

Uzun bir geçmişi olan yapının bütünüyle aynı kalması mümkün değildir. Bu nedenle eski yapıların, tarihi bir anın estetik değerini tam olarak yansıtmasından çok tarihi gelişiminin bütünlüğüne sahip olması muhtemeldir. Bütünleme, yıkılmış bölümleri olan yapının gerçek veriler ışığında aslına uygun olarak tamamlanmasıdır. Venedik Tüzüğü'nün 15. maddesine göre bir eserin onarımı sırasında tarihi unsurlarını taklit eden malzeme, renk ve dokularının kullanılarak yeniden inşa etmek yerine mevcut yapının ayrılmış parçalarının kullanılması gerekmektedir. Bununla birlikte geçmişte yapılmış nitelikli farklı dönem izleri yapıdan kaldırılmamalıdır. Ahunbay'a göre bütünlemeye ancak yapının diğer parçalarının da yıkılmasını önlemek ya da estetik bütünlük sağlama gerekliliği durumlarında başvurulmalıdır. İşlevini yitirmiş ve tekrar kullanılmayacak yapıların, İstanbul kara surları örneğinde olduğu gibi, tahribata uğramış bölümlerinin yeniden yapılması gerekli değildir.

Yapıların mevcut dokusunun yeni malzeme ile değiştirilmesi, yapıya zarar verebilir. Bu nedenle değişmesi gereken bir yüzey, mümkün olduğu oranda eski

malzeme kullanılarak zanaatkar dokunuşlarıyla renk ve dokusal kontrast yaratmadan değiştirilmelidir. Fakat birbirinden ayrılmış parçaların birleşiminde yapılacak müdahalelerin ve eklemelerin çağdaş malzemeler ve tekniklerle olup dışarıdan okunabilir olması gerekmektedir. “Yeni bölümlerin özgün olandan ayrılabilmesi için farklı bir yüzey dokusu uygulanması olumlu sonuç verebilir” (Ahunbay, 1996). Eklemelerin kaldırıldığında yapıya zarar vermeyecek yüzer bağlantı teknikleri ile istenildiğinde sökülebilir olması, tarihi yapının algılanabilirliğini engellememesi ve dönemini yansıtması açısından önemlidir.

2.3.3 Yenileme, yeniden işlevlendirme ve çağdaş ekler

İşlevini yitirmiş bir yapıyı bakımsız bırakmak onun geleceğe yönelik potansiyelini yok etmek demektir. Ahunbay kitabında Piero Gazzola'nın şu cümlelerini aktarmıştır. “*Bir mimari anıt artık yapıldığı amaca hizmet edemiyorsa, korunması pratik bir gereklilik olmaktan çıkar, kültürel bir görev haline gelir. Bu konuya verilen önem gelecek kuşakların kültürel olgunluğuna ve kültür miraslarını koruma konusunda duyacakları ivediliğe dayanacaktır*” (Gazzola'dan akt. Ahunbay, 1996).

Antik çağlardan itibaren yapılar zaman zaman işlevlerini değiştirmiştir. Restorasyonlar ile kiliseler camiye, hanlar medreselere, kışlalar eğitim yapılarına dönüştürülmüştür. Geçmiş dönemlerde restorasyonun birincil nedeni, binanın korunmasından çok ihtiyaca yönelik kullanım değişikliği gerekliliğidir. 18. yüzyıl sonlarında Endüstri Devrimi ile makine gücü artmıştır. Bu dönemde, demir ve çelik teknolojisinin gelişmesi sayesinde daha geniş açıklıkların geçildiği, sınırları zorlayan yeni tasarımlar yetenek göstergesi olarak kabul edilmektedir ve restorasyon, bazı mimarlar tarafından yeniden inşa etmekten daha değersiz bir iş olarak görülmüştür. Fakat 20. yüzyılda artan enerji maliyetleri ve geri dönüşümün önem kazanması işlev değiştiren bina sayısının artmasına neden olmuştur. Marcel Duchamp'a göre bu artışın bir nedeni de modernizmin olgunlaşma dönemi sona ererken, sanatçı ve mimarların yeni bakış açıları aramasıdır. Günümüz yaklaşımı ne mimari restorasyonu ikinci sınıf görüp, yeni bina tasarımının cesur bir yetenek göstergesi olduğu dönemdeki gibi, ne de yeni- eski birlikteliğini kökten reddeden yaklaşımlar gibidir. Bu dönem geçmişle, doğayla ve çevrede âtil durumda olan tarihi binalarla ilişkinin yeniden gözden geçirilmekte olduğu bir dönemdir (Bollack, 2013).

Venedik Tüzüğü'nün 5. maddesinde yeniden işlevlendirme yoluna gitmenin anıtların korunmasına katkıda bulunacağından bahsedilirken yapının planı ve bezemelerinin bu uğurda yok edilmemesi gerekliliği belirtilmiştir. Eklemeler konusunda da tüzüğün 13. maddesinde “Eklemelere, ancak yapının ilgi çekici bölümlerini geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir” cümlesi yer almaktadır (Url-5: 1964). Sonuç olarak restorasyonda en iyi başarı, eskiye ve yeniye ortak saygı ile alınmaktadır. Tarihi yapılardaki eklemelerle ilgili yaklaşımlar kontrastlık, şeffaflık, boşluk gibi başlıklar altında incelenmiştir.

2.3.3.1 Kesişimde kontrastlık yaklaşımı

Tarihi yapıların ihtiyaçları doğrultusunda yapılacak eklemelerde, yapının tarihsel kimliğine uyum sağlayacak bir kontrast yaratılması gerektiği ilkesine dayalı bir anlayış uygun görülmektedir. Bu gibi durumlarda modern malzeme ve teknikler içeren çözümlerden yararlanılmalıdır. Bu bağlamda tarihi bir binaya yapılan çağdaş ekler 21. yüzyıl malzemesi olan çelik ve cam ile yapılar eklerin özgün yapıdan rahatlıkla ayrışması sağlanır (Turhan, 2007). Kontrastlık anlayışında özgün mimariye saygının ön planda tutulması gerekmektedir, aksi durumda yapının çağdaş ekinin çevresiyle uyumu göz ardı edilmiş olur.

Kontrastlık yaklaşımına örnek olarak Londra'da 19. yüzyıl kömür depoları olan Coal Drops binalarının kamusal alana dönüştürülmesi verilebilir. Tasarlanan yeme- içme ve satış alanları arasındaki sirkülasyonu sağlamak amacıyla birbirinden kopuk iki tuğla bina Viktorya dönemi sanayi yapılarından ilham alan çatı örtüsü ile birleştirilmiştir. Bu ekin modern yapısı ile yarattığı kontrasta rağmen çevresine uyumu söz konusudur (Şekil 2.3).

Şekil 2.3: Coal Drops Kömür Deposu, Dış Görünüş

Kaynak: (Url-6: 2024)

2.3.3.2 Kesilimde Şeffaflık yaklaşımı

Őeffaf yüzeyler, yapı ile yariŐmadıŐı gibi yapıyı kullanıcısına modern yüzüyle sunmaktadır. Saydamlık sayesinde özgün yapının görünürlüğü kısıtlanmaz. Fransa'da yer alan Champollion Müzesi'nin restorasyonu sürecinde eklenen cam yüzey, yapının mevcut taş duvarının okunmasını engellenmemiŐ, aksine ek malzemenin saydamlıŐı sayesinde binanın mevcut yapı malzemesi vitrin gibi sergilenir hale getirilmiştir. Şekil 2.4'te yer alan müzenin ikinci katındaki sergi alanı görünüŐünde malzemenin yapıya hafifletici etkisi gözlemlenmektedir.

Şekil 2.4: Champollion Müzesi, İkinci Kat Sergi Alanı

Kaynak: (Bollack, 2013)

2.3.3.3 Kesişimde boşluk yaklaşımı

Yeni malzemenin mevcut malzeme ile kesiştiği noktalarda, yapıya vereceği zararı minimuma indirmek ve yeninin eskiden ayrışması sağlamak için boşluk bırakılabilir. 1974'te Carlo Scarpa'nın restorasyonunu tamamladığı Castelvecchio Müzesindeki tavan, duvar ve zemin birleşimlerinde yeni malzeme uygulanırken birleşimlerinde boşluk yaklaşımından yararlanılmıştır. Bknz: (Şekil 2.5; Şekil 2.6; Şekil 2.7).

Şekil 2.5: Castelvecchio Müzesi, Kiriş ve Duvar Birleşim Detayı

Kaynak: (Onniboni, 2014)

Şekil 2.6: Castelvecchio Müzesi, Duvar ve Zemin Birleşim Detayı

Kaynak: (Onniboni, 2014)

Şekil 2.7: Castelvecchio Müzesi, Duvar ve Zemin Birleşim Detayı

Kaynak: (Onniboni, 2014)

2.3.3.4 Kesişimde kapsama yaklaşımı

Kapsama yönteminde eklentiler orijinal yapı dokusunun içine ve dışına dokunmaktadır. Yeni ve eski ayrılmaz hale gelmekte ve arasındaki sınırlar hemen fark edilmemektedir. Tarihi dokunun özellikleri tamamen yok edilmez fakat öne çıkarılmak istenen unsurlar görünür kılınır ve binanın yeni bileşenleriyle iç içe geçer. Bomonti'de bulunan Han Tümertekin'in 2011'de kampüse dönüştürdüğü tarihi bira fabrikasının restorasyonunda yeni duvarlar mevcut tuğla duvarın yer yer ortaya çıktığı şekilde içten ve dıştan örülmüştür. Bu sayede özgün yapı aralıklı olarak görülebilmektedir (Şekil 2.8).

Şekil 2.8: Bomontiada, İç Mekân Fotoğrafı

Kaynak: (Emden, 2023)

2.3.4 Yeniden yapım (Rekonstrüksiyon)

Savaş, yangın ya da başka sebeple tamamiyle yıkılmış ya da çoğunlukla harap olmuş bir yapının ya da yapı topluluğunun aslına uygun malzeme ile üretilmesi sadece özel durumlarda kabul edilmektedir. Çünkü özgün yapının sahte olmayan haliyle bütün algılanması daha önemlidir. Fakat çevresel bütünlük sağlamak adına kent için önemli olan bazı yapılar yeniden yapılmaktadır. Bu tip durumlarda yeni yapı, özgün malzeme, teknoloji ve işçiliğe sahip olmadığından tarihi değer taşımaz ancak biçimsel olarak varlığı kabul edilir.

Rekonstrüksiyonda öncelikli olarak yapıya ait korunabilmiş özgün malzemelerinin titizlikle kullanılması tarihi yapıyla bağ kurulması açısından önemlidir. Yeniden yapım ile yapı tarihi anlam taşımayacak olsa da geleneksel tekniklerin kullanılması bunların yaşatılması açısından önemlidir. Örneğin Japonya'da iklim koşullarına dayanamadığı için uzun ömürlü olmayan selvi ağacından yapılmış İse Tapınağı yirmi yılda bir aynı teknikle yenilenmektedir (Ahunbay, 1996). Bu anlamda Edoardo Tresoldi'nin Orta Çağ kilisesi olan Siponto Bazilikasını modern malzemeler ile yeniden inşa etme yaklaşımı bunun başarılı bir örneği olarak gösterilebilir. Geçmişte yıkılmış olan kilisenin üslubu korunarak kalıntılarının üzerine metal çubuklar ile yapılmıştır (Şekil 2.9).

Şekil 2.9: Sponti Bazilikası, Dış Görünüş

Kaynak: (Conte, 2017)

İşlevini yitirmiş olsa da mekânda transparan bir heykel gibi duran metal çubuklar yer yer fiziksel sınırların yok oluşu ile zamanda yolculuk yaptırmaktadır. Bitişğinde yer alan 11. ve 12. yüzyıl arasında Puglia mimarisinin tipik bir örneği olarak inşa edilmiş genç bazilika ile yeni-eski ilişkisi netlikle okunmaktadır. Klasik rekonstrüksiyonun bu yenilikçi yorumu ile restorasyon ve rekonstrüksiyona sanatsal bir bakış açısı getirmektedir.

2.3.5 Temizleme

Tarihi binalara farklı yıllarda onarımlar ya da eklemeler yapılabilir. Ek, orijinalin estetik bütünlüğünü bozuyor ise, bunu tarihi nedenlerle korumakla estetik sebeplerle kaldırmak arasında bir çatışma ortaya çıkar. Temizleme, tarihi, estetik ve zaman değeri taşımayan, bütünlüğünü bozan eklemelerinin kaldırılma işlemi olarak tanımlanmaktadır. Fakat üslup birliğine varma amacıyla yapı farklı dönem eklerinden arındırılmaz. Çünkü tarihi, estetik ya da fonksiyonel olarak bütüne bağlı elemanların, yapıyı herhangi bir çağdaki duruma indirgemek amacıyla yok edilmesi tarih içindeki kimliğine müdahale etmesi anlamına gelmektedir. Dönem izlerini tutmak yapının sanatsal ve tarihi değerine ek olarak geçmişteki kullanım şeklini anlamak için de faydalıdır. Geçmiş dönemlerde farklı dönemlerin izleri yok edilerek yapının dönemine uygun olacak şekilde yeniden yapılması çoğu geç dönem sanatçıların eserlerinin yok olmasına neden olmuştur. Venedik Tüzüğü'nün 11. maddesinde “Anıta mal edilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı ‘üslup birliği’ değildir” cümlesi yer almaktadır (Url-5: 1964). Bununla birlikte ancak kaldırılan bölümlerin altından çıkacak öğeler daha değerli ise bu öğelerin kaldırılması kabul görmektedir. Bunun için Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu onayı gerekmektedir.

Temizleme yapıların sonradan eklenen unsurlarının temizliğine ek olarak malzeme yüzeylerinin temizliği olarak da ele alınmaktadır. Bezeme temizliği sırasında özellikle sıvaların kaldırılma işlemi yapılmaktadır. Üst üste yapılmış sıvalar ve is tabakasının temizliği ile yapının geçirdiği onarımlar da ortaya çıkmaktadır. Gözle görülemeyecek alt katmanlar için kızılötesi ve morötesi ışınlar kullanılmaktadır (Ahunbay, 1996).

Cephe temizliği estetik açıdan, dönem dönem yapılmaktadır. Fakat bu esnada dikkat edilmesi gereken konu temizliğin binanın malzemesine zarar verebileceği ve

bozulmasını arttırabileceğidir. Bu nedenle bu çalışmalar koruma kimyacıları ile yürütülmektedir. Yüzey uygulama denemeleri sonrası temizleme tekniğinin mekanik mi, kimyasal mı, ya da lazerli mi yapılacağı belirlenmektedir. Bezeme olmayan ve bozulmamış yüzeylerde kum, cam küresi veya alüminyum tanelerinin püskürtülmesi ile mekanik temizleme yapılır. Bezeme olan veya bozulmuş yüzeylerde ise kâğıt hamuruna emdirilmiş kimyasal maddeler ile temizlik işlemi yapılır ve sonrasında o bölge yıkanır. Yıkanma yoluyla temizlenen yüzeylerde çiçeklenme olmaması için püskürtücü uçlarla su verilmektedir. Emici kil ve emici jeller ile de temizlik yapılmaktadır (Ahunbay, 1996). Taş yüzeylerin zımpara, tel fırça ya da spiral ile kazınması yüzey dokusuna zarar verdiği gibi, yapıyı yapan taş ustasının taş yüzeyine bıraktığı özgün izlerinin ve zamanla kazandığı patinasının yok olmasına neden olur (Ahunbay, 1996). 'Patina' bir estetik değer olarak birkaç yüz yıldır bilinen bir kavramdır. “Zaman içinde yaşamış olmak, yani tarihî bir niteliği olmakla estetik niteliğin bir araya geldikleri hallerden biri yapıların patinası denen bir eskimişlik, çok yaşamaktan ileri gelen bir renk ve tekstür zenginliği kazanmış olmaktır. Bu açıdan sadece çok yaşamış olmanın bir yapının sanat eseri olma niteliğine kattığı önemli bir kalite vardır” (Kuban, 1969).

2.3.6 Taşıma

Doğal sebeplerden ya da imar çalışmalarından dolayı taşınması gereken ya da bulunduğu yerden kaldırılması gereken yapıların taşınması söz konusu olabilir. Yapılar, malzemesine, yapım tekniğine ve boyutuna göre farklı şekillerde taşınmaktadır. Ahşap ya da kesme taş yapılar fotoğraflanır ve numaralandırılarak taşınır. Taşınma esnasında zarar gören parçaların aynı malzemeden yenisi hazırlanır. Moloz taş yapıların olduğu gibi taşınması taşınma sırasında parçalanabileceğinden kolay değildir. Bu nedenle Venedik Tüzüğü'nün 7. maddesinde yer aldığı gibi yapının taşınması yerine mümkünse farklı çözüm arayışlarına gidilmesi daha faydalıdır (Ahunbay, 1996).

3. TARSUS'UN TARİHİ VE COĞRAFİ DURUMU

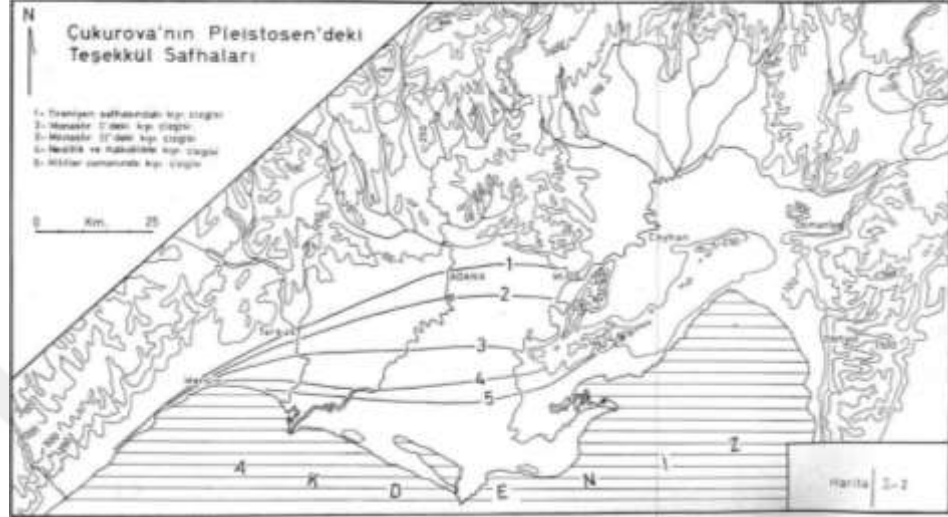
Türkiye'nin Akdeniz bölgesinde yer alan, Mersin'in ilçesi olan Tarsus, Tarsus Çayı'nın içinden geçtiği Çukurova'nın verimli toprakları üzerine kurulmuştur. Tarih öncesi çağlardan itibaren farklı medeniyetlerin yaşadığı bir yerdir. Neolitik Çağ'a uzanan tarihi ile Hitit İmparatorluğu'nun yaşadığı dönemde önemli bir yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. Roma Dönemi'nin önemli bir ticaret ve kültür merkezidir. Aynı zamanda Aziz Paulus'un doğum yeri olma özelliği ile Hristiyanlar için önem taşır. Saint Paul Enstitüsü, Osmanlı himayesindeki bu bölgede yaşayan Hristiyan öğrencilerin orta öğrenimlerini sağlayabilmeleri amacıyla E. F. Shepard aracılığıyla 1888 yılında kurulmuştur (Tatikian, 1896).

3.1 Tarsus'un Coğrafi Konumu ve Jeomorfolojik Süreci

36.93 kuzey enlem ile 34.86 doğu boylam arasında yer alan Tarsus, Mersin'in doğusunda yer alır. İlçenin doğusunda Adana, kuzeyinde Niğde, batısında Mersin, güneyinde de Akdeniz yer alır. 2240 km²'lik alana sahiptir. Tarsus'un Mersin şehir merkezine uzaklığı 25 km'dir (Url-7: 2023). Eski tarihlerde Kilikya (Cilicia) olarak adlandırılan bölge, Tarsus (Cydnus, Kydnos), Ceyhan (Pyramus, Pyramos) ve Seyhan (Sarus, Saros) nehirlerinin oluşturduğu geniş alüvyonlu ova ile onu çevreleyen yüksek bölgeleri kapsamaktadır. MÖ 16. yüzyılda Hitit İmparatorluğu döneminde bu bölge, Chalaka (Hilakku) şeklinde geçmektedir (Öner vd., 2002). Yine eski dönemlerde, Çukurova, Yukarı Ova ve dağlık alanın eteklerindeki düzlükler, Ovalık Kilikya (Cilicia Pedia), ovanın çevresindeki yüksek bölgeler ise Dağlık Kilikya (Cilicia Tracheia) olarak adlandırılmıştır. Roma Döneminde Batı ve Doğu Kilikya olarak ikiye ayrılan Ovalık Kilikya'nın batı bölümü bugünkü Çukurova'ya doğusu ise bu ovadan Misis Dağları ile ayrılan Yukarı Ova'ya karşılık gelmektedir. Tarsus, o dönemde Batı Kilikya'nın başkentidir (Ramsay, 2000). "Tarsus, Kilikya ovasında, deniz seviyesinden 20-30 metre yükseklikte ve güney kıyılarından 15 km uzaklıkta yer almaktadır. Arkasında, kuzeye doğru 3 km uzaklıkta, ova seviyesinden itibaren düzgün bir biçimde tepeler yükselmeye başlar; bunlar geriye doğru, dalgalı ve yavaş yavaş yükselen sıradağlar halinde uzanırlarken, derin vadilerle de kesintiye

uğrar; sonunda da kuzeyde, 50 km kadar uzaklıkta, Torosların geniş ve yüksek yaylalarına yaslanırlar” (Ramsay, 2000).

Neolitik Çağlardan günümüze kadar, güney kıyı şeridindeki alüvyal alanda değişimler söz konusu olmuştur. Farklı dönemlere ait son 7000 yıllık paleocoğrafya haritaları Şekil 3.1’de sunulmuştur.

Şekil 3.1: Çukurova Deltasının Oluşum Aşamaları

Kaynak: (Göney, 1976)

Geçen zaman içinde Gözlükule’de başlayan yerleşim bugünkü kent alanına doğru genişlemiştir. Güneyde gelişen lagün kıyısında Tarsus’un liman kenti Rhegma (Aulai) kurulmuştur (Şekil 3.2). Daha sonra Rhegma lagünü Tarsus Çayı’nın taşıdığı alüvyonlarla dolarak deniz ile bağlantısı kesilmiş ve tatlı su gölü haline almıştır (Şekil 3.3).

Şekil 3.2: Tarsus Ovası, MÖ 2000 Yıllarını Gösteren Harita

Kaynak: (Öner vd., 2002)

Şekil 3.3: Tarsus Ovası, MÖ 1000 Yıllarını Gösteren Harita

Kaynak: Kaynak: (Öner vd., 2002)

Bir kentin konumu, onun var olmasını etkileyen en önemli koşullardan biridir. Tarsus'un Antik Çağ'da gelişmiş bir kent olmasına neden olan özelliklerden bazıları; Tarsus'un sahip olduğu önemli bir su kaynağı olan Tarsus Çayı, önemli bir geçiş yolu olan Gülek Boğazı, konumu ve verimli topraklarıdır.

3.1.1 Tarsus Çayı

Tarsus'un yerleşim yeri olarak seçilmesindeki önemli nedenlerden biri, içinden geçen Tarsus Çayı'nın, Yunanca ismiyle 'Kyndos Nehri', Arapça 'Berdan (soğuk su)' bölgenin tatlı su ihtiyacını karşılamadaki varlığıdır. "Arkeolojik bulgular ekolojik açıdan uygun yerlerde, büyük nehirlerin geçtiği verimli ovalarda kent niteliğinde yüksek nüfuslu yerleşmelerin ortaya çıktığını göstermektedir" (Aslanoğlu, 1998). Tarsus Çayı, denize dökülmeden önce üç farklı koldan birleşir (Zoroğlu, 1995). Bunlar Cehennem Deresi, Kadıncık Deresi ve Gülek Deresi'dir. Yaklaşık 2.000 km²'lik alanın sularını toplayan 150 km uzunluğundaki Tarsus Çayı'nın bu üç kolu da Toros Dağları'nın en yüksek tepelerinden olan Bolkar Dağları'nın güney eteklerinden beslenir (Parla, 1982).

Tarsus Çayı'nın önemli bir kolu olan Kadıncık Deresi'nin kaynak alanı kış aylarında sürekli kar altında bulunur. Kar örtüsü güç eridiğinden, suyun yüzeysel akışı zayıftır. Ancak, kar suları kalkerli yapıda yeraltına indiğinden yer altı gölleri ve su depoları oluşturmaktadır. Bu yeraltı su kaynakları, bir baraj gibi Tarsus Çayı'nı

sürekli beslemektedir. Bundan dolayı Tarsus Çayı'nın akışı düzenlidir, yaz ayları dahil suyu azalmaz. Kadıncık Deresi, güneydoğu yönünde yer yer daralıp genişleyen bir vadide akar. Suçatı yöresinde Cehennem Deresi ile birleşir (Parla, 1982). Burada şelale oluşturduktan sonra Tarsus Çayı adını alır, güneye yönelerek şehrin içinden geçer ve denize dökülür. Bu nehir için Strabon, nehrin öncelikle Rhegma olarak adlandırılan sığ bir göle (lagün) döküldüğünü, bu gölün denizle bağlantısı olduğunu, kente yerleşen birçok uygarlık tarafından doğal liman olarak kullanıldığını yazmıştır. Bolkar Dağları'nda bolca bulunan sedir ağaçlarının nehirden Rhegma'ya ulaştırıldığı ve oradaki tersanelerde gemi inşa edildiği kaynaklarda geçmektedir (Öz, 1998). Piri Reis, Kitab-ı Bahriye'deki haritasında nehrin Tarsus'u ikiye ayırdığını çizmiştir. O dönemde denizden gelen gemiler bu lagüne, buradan da Tarsus Çayı'na ulaşabilmektedir (Şekil 3.4).

Şekil 3.4: Piri Reis Tarsus ve Çevresini Gösteren Haritası, 1525

Kaynak: (Akgül, 2018)

Kleopatra'nın MÖ 41'de bu rota üzerinden Tarsus'a gemiyle geldiği bilinmektedir (Zoroğlu, 1995). 6. yüzyılın Bizans tarihçisi Prokopius'a göre sık yaşanan su baskınları nedeniyle nehir, Jüstinyen zamanında (MS 527-65) fiziki bir müdahale sonucunda kentin doğusundaki şimdiki yatağına yönlendirilmiştir (Zoroğlu, 1995). Zoroğlu, bu kaynakların verdiği bilgilere karşılık kent topoğrafyası incelenirse aslında nehrin kuzeyden üç kol halinde Tarsus'a geldiğini ve şimdiki kolun geçmişte de var olduğunu belirtmektedir (Zoroğlu, 1995). Sonraları Rhegma gölü, rüzgarların güneye taşıdığı kumlarla liman olarak kullanılma özelliğini kaybetmiştir (Öner vd., 2005).

Suyun durağanlığına bağlı olarak, bölgede sivrisineklerin neden olduğu sıtma hastalığı artmış, bu nedenle 1940'tan sonra bölgeye okalıptüs ağaçları dikilmiştir. Karabucak Bataklığı kurutularak Karabucak Ormanı'na, Aynaz Bataklığı da tarım arazilerine dönüştürülmüştür (Uğuz, 2012). Bu çalışmalar suyun drenajına yeterli gelmeyince bölgede su kanalları açma yoluna gidilmiştir (Çoruh, 2019).

3.1.2 Kilikia Pylai / Kilikya Kapıları: Gülek Boğazı

Geçmişte kentler, dini bir yapı veya bir kalenin yakınında ya da tamamen siyasal endişeler sonucunda seçilen bir bölgede kurulmuşsa da kentlerin konumunu belirleyen başlıca nedenlerden biri ulaşımdır. Tarsus'un kuzey hattı olan Toroslar üzerinde yer alan Kilikya Kapıları olarak geçen Gülek Geçidi (Yunanca ismiyle Kilikia Pylai), İç Anadolu'yu Akdeniz'e ve Suriye'ye bağlayan bölgedeki en önemli geçiş alanıdır (Rehber Ansiklopedisi, 1984).

Strabon, eserlerinde, Tarsus kentini ve çevresini betimlemiş, o döneme ait kentin doğal görünümünü hakkında bilgi vermiştir. Kentin zenginliğinin nedeni olarak kentin güneyinde yer alan, Tarsus Çayı'nın sularını boşalttığı doğal bir lagünün kıyısında kurulan liman kentinin varlığından ve Kilikya'nın Anadolu ile bağlantısını sağlayan geçide hâkim olmasından kaynaklandığından bahsetmiştir (Hocaoğlu, 2004).

Gülek Boğazı, Tarsus Çayı'nın bir kolu olan Çakır Suyu'nun açtığı vadide dik kayalar arasında 10 km boyunca uzanır. Boğaz, yüksekliği 800 metre ile 1200 metre arasında değişen iki tepe arasındadır. Orta kesiminde genişliği 10 metreye kadar düşmektedir (Rehber Ansiklopedisi, 1984).

3.1.3 Tarsus'un verimli toprakları

Tarsus'un verimli toprakları, onun önemli medeniyetlerin başkenti olmasındaki diğer nedenlerden biridir. Tarsus Çayı'nın suladığı alanlar ile tarih boyunca önemli bir tarım merkezi olmuş ve buna bağlı ekonominin gelişmesini sağlamıştır. Roma döneminde aktif kullanılan liman üzerinden yapılan ticaret ile de bölge gelişmiş ve zenginleşmiştir (Akdoğu vd. 2011).

3.2 Tarsus'un İsmi'nin Kökeni ve Tarihsel Gelişimi

Tarsus isminin kaynağı ile ilgili fikirlerin bir kısmı Yunan mitolojisine dayandırılmaktadır. Yunan mitolojisinde Tarsus'un kurucusu Kilikya tanrısı Herakles-Sandon olarak belirtilmektedir (Öz, 1998). Fakat bölgede daha önce yaşamış olan Asur resmi kaynaklarında da adının geçmesi nedeniyle Yunan kaynaklarının gerçeği yansıtmadığı düşünülmektedir (Erzen, 1943). MÖ 8. ve 7. yüzyıllarda Asurlular, Tarsus'u Tarzi, Tarzu, Tarsis olarak isimlendirmişlerdir. MÖ 6. ve 5. yüzyıllarda Asur ve Syennesis Krallıkları zamanında da bu isim kullanılmıştır. MÖ 450'lerde Tarsus sikkelerde Tarsus adı TARZ, ΤΕΡΣΙ ve ΤΕΡΣΩΝ şeklinde görülmektedir. MÖ 300'lerde ise Sandon, Baal Tarz yani kent tanrısı olarak görülmektedir (Uğuz, 2011).

Diğer görüşler ise eski Hitit metinlerinde Tarhunt olarak geçen eski bir Kilikya tanrısı olan Tarhan veya Tarkon'dan gelmiş olduğudur (Darkot, 1993). Hitit kaynaklarında Tar-şa (Uru-tar-şa) olarak yazılmıştır. "Tarsus adının sonradan Asurîce'de Tarzi, Aramîce'de Tarz, Yunanca'da Tarsos ve nihayet Latince'de Tarsus şeklinde söylendiği ve günümüze de bu şekliyle ulaştığı ihtimali kuvvetle muhtemeldir" (Uğuz, 2011).

Tarsus, coğrafi olanakları sayesinde en az 7000 yıldır kesintiye uğramadan yerleşim yeri olmuş bir kenttir. Birçok medeniyetin yaşadığı bu toprakların kuruluşuyla ilgili pek çok efsane vardır. Bu efsaneler Helenistik ve Roma dönemlerinde derlenmiştir (Öz, 2012a). Bu nedenle kuruluşunda Grek mitlerinin etkisi görülür. Fakat kent kurucusu olarak geçen Herakles'in ve kuruluş hikayelerinin kökleri incelendiğinde, Anadolu efsanelerinden alınan içeriklerinin olduğu gözlemlenir. Yunan mitolojisine ait kavramların adı geçse de Anadolu kökenli motifleri ve bölgede bulunan sikkelerde betimlenen Tarsus tanrısının doğulu giysileri ile bu kuruluş mitlerinin, Anadolu kökenli hikayelerin Helenistik Çağ'da yeniden yorumlanması olduğu düşünülmektedir (Zoroğlu, 1995).

Arkeologlar, bölgede yapılan kazılarda, Helenistik Dönemlere, Roma ve Orta Çağ'a ait buluntular ve bunların alt katmanında Demir ve Tunç Çağı'nın bütün evrelerinin gözlemlenebildiği yerleşimlere dair kalıntılar ortaya koymuştur (Özyar ve Ünlü, 2015).

3.2.1 Neolitik Dönemden 19. yüzyıla kadar Tarsus'un tarihsel süreci

Tarsus'un MÖ 6000-5500 yılları arasındaki Neolitik Dönemde de bir yerleşim yeri olduğunu arkeolog Prof. Hetty Goldman, kent merkezindeki bir höyük olan Gözlükule'de 1934-49 yılları arasında yaptığı çalışmalarla ortaya çıkarmıştır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5: Gözlükule Höyüğü Kazı Çalışmaları, Hava Fotoğrafi

Kaynak: (Url-8: 2017)

Bu kazılarda yedi kültür katı belgelenmiştir (Öner vd., 2002). Bir çiftçi ve çoban toplumunun yaşamış olduğu belirtilen bölgede ezilerek sıkıştırılmış toprak tabanlı, ev duvarlarından kalma sıva parçaları tespit edilmiştir. Buluntular arasında yer alan obsidyen araç gereçler, ok ve küçük mızrak uçları ile çanak çömlekler bu dönemde yaşayan halk hakkında bilgi vermektedir (Öner vd., 2002).

Gözlükule Höyüğünde taş araç gereç ile madenin kullanılmaya başlandığı MÖ 5500- 3000 yıllarını kapsayan Kalkolitik Döneme ait de kalıntılar bulunmuştur. İlk Kalkolitik döneme ait Mezopotamya'nın Tell Halaf kültürü ve orta Kalkolitik Döneme ait de Ubeyd kültürü etkisi görülmektedir. Mezarlar ve içlerine armağan olarak bırakılmış olan kâse, testi ve saman karışımı çömlekler ile benzer mimari tarzda yapılmış üst üste ev tabanları bulunmuştur (Öz, 2012b).

Tunç Dönemine ait Goldman'ın yayınladığı Gözlükule ile ilgili kaynaklarda dörtgen planlı taş ve kerpiç evler gibi ilk mimari kalıntılar ile tunç silah ve mühürler bulunmuştur. MÖ 3. binyıla tarihlenen yapıları gösteren planlarda ortasında yol olan sıra evler olduğu görülmektedir. Evlerin tarla ve bahçe ilişkisi olmaması nedeniyle köy evinden ziyade kent merkezi görünümünü aldığı düşünülmektedir (Özyar, 2009). Bu nedenle kentleşme ve sınıflaşmanın bu çağda ortaya çıktığı gözlemlenmektedir

(Öz, 2012b). İlk Tunç Çağı olarak tarihlenen MÖ 2300'lerde Gözlükule yerleşim alanında çıktığı düşünülen büyük yangının ardından buradaki yapılaşmanın farklılaşmaya başladığı gözlemlenmiştir. Dişli sur tekniğiyle çevrilen köy yerleşimi korunaklı bir kent halini almıştır (Öz, 2012b). Höyükte çıkarılan seramikler ve diğer buluntular ile Kilikya'nın bölgeler arasındaki ticaret ilişkileri de gözlemlenmektedir (Ünal, 2018).

Tarsus tarihi boyunca Arzava, Kizzuwatna, Hitit, Kue, Asur, Kilikya, Selekos, Roma, Emevi, Abbasi ve Osmanlı Devletleri gibi farklı medeniyetlerin egemenliği altında kalmıştır. Bu süre zarfında bulunduğu stratejik konumdan dolayı bağlı olduğu devletlerin bölgedeki merkezi olma rolünü üstlenmiştir (Darkot, 1993).

Tarih bilimci Prof. B. Landsberger Kilikya'da kurulan ilk devletin Arzava Krallığı olduğunu belirtmektedir (Öz, 2012b). MÖ 1650'li yıllarda da kentte Kizzuwatna Krallığı varlığını sürdürmüştür (Öz, 2012b). "Kizzuwatna ve Kizzuwatnalılar"ın kendi tarihini birinci elden anlatan yazılı belgeler olmadığından, haklarındaki bilgiler, siyasi ve kültürel ilişki içinde bulunduğu, komşu devletlerin yazılı kaynaklarından elde edilir (Ünal ve Girginer, 2007).

Hititler MÖ 1500'lerde bir dönem bölgede hüküm sürmüştür. Gözlükule'de bu dönemlere ait Hitit izlerini yansıtan bir yapının kalıntıları bulunmuştur (Özyar, 2009). Burada Hitit seramiğinin yanı sıra Kuzeydoğu Akdeniz ve Ege'deki yerleşimler ile ilişkilerinin varlığına işaret eden buluntularla karşılaşmışlardır. Ayrıca çok sayıda mühür ve mühür baskısı Hitit tabakalarından bulunmuştur (Öz, 2012a). Ancak Hititler milattan önce ikinci bin yılın sonlarına doğru batıdan gelen akınların etkisi ile yıkılmıştır (Akgündüz vd., 1993).

Hititlerden sonra Kilikya bölgesi Kue Krallığının hakimiyetine girmiştir. MÖ 4. yüzyılda, II. Sargon devrinde ise Kue Krallığı Asurlular tarafından idare edilmeye başlanmıştır. Tarsus ve çevresi Asurlular, Mısırlılar ve Yunanlar arasında birkaç kez el değiştirmiştir. Asur Kral Sanherip, (MÖ 704-681) zamanına ait yıllıklarda, Tarsus'un yerinin değiştirilerek, Antik adı Kydnos olan Tarsus çayının iki yakasına yeniden kurulduğu anlatılır (Parla, 1982).

Asurluların MÖ 612'de yıkılışından sonra Kilikyalılar, bölgede bağımsız bir devlet kurmuşlardır. MÖ 401'e kadar bölgede hüküm süren Kilikya Krallığı, sonrasında Pers İmparatorluğu'na bağlı bir eyalet haline gelmiş, Tarsus da bu

eyaletin merkezi olmuştur. MÖ 333'te Büyük İskender'in bölgeyi ele geçirmesiyle, Tarsus Makedonyalıların Kilikya'daki merkezi haline gelmiştir. İskender'in ölümü sonrası komutanları tarafından ülke paylaşılmış ve başkomutan Selevkos bölgenin hâkimi olmuştur. Selevkosların, ticaret ve bilime verdikleri önem sayesinde Tarsus bu dönemde İskenderiye'den sonra önemli bir ticaret ve bilim merkezi haline gelmiştir (Öz, 2012a).

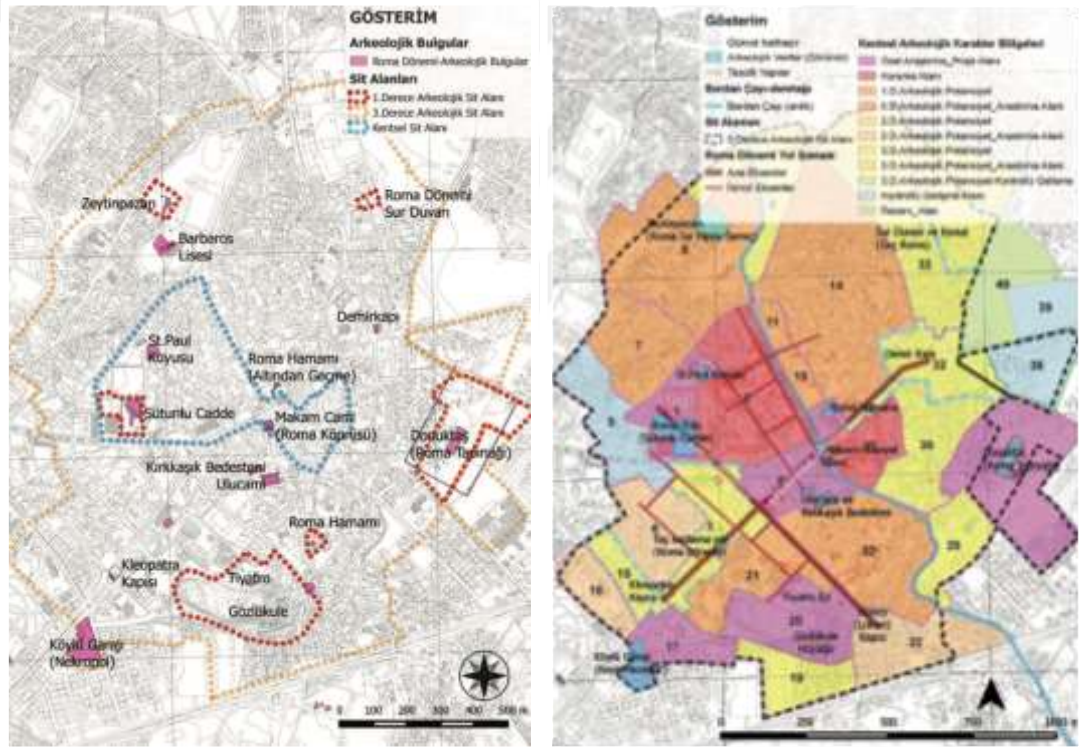
Makedonya Krallığının yıkılmasının ardından MÖ 66'da Romalılar, Akdeniz ve Anadolu'ya hâkim olmuş ve Kilikya bölgesini Tarsus'un merkezi olduğu bir eyalete dönüştürmüşlerdir. Strabon'un anlatımına göre Tarsus, Roma döneminde Kilikya'da bir ana kent olma özelliği taşıyan, sahip olduğu başarılı retorik okullarında yetiştirdiği filozofların sayısıyla önemli olan bir yerdir. Halk, felsefe dahil bütün öğrenim dallarına büyük ilgi duymakta ve kent Atina ve İskenderiye dahil birçok başka kenti başarısıyla geride bırakmaktadır. Dönemin yapıları Efesus, Roma gibi şehirlere benzer özelliktedir (Bilgen ve Bayır, 1990).

395'te Roma'nın ikiye ayrılması sonrası Tarsus, Bizans toprakları içinde kalmıştır. 948'e kadar Müslümanlarla Bizans arasında mücadele olmuş ve Selçuklular Malazgirt Zaferi ile Anadolu'ya yerleşirken Bizans zayıflamıştır. 1077-1083 yılları arasında Ermeni asıllı Bizans generali Ermeni prensliği kurmuştur. 12. yüzyılda bölgedeki Anadolu Selçuklu Devleti egemenliği yerini Türkmen beyliklerine bırakmıştır. 1517 yılında Tarsus'a hâkim olan Memlüklerin Devleti yerini Osmanlı Devleti almış ve 19. yüzyıl başlarına kadar Osmanlılar hüküm sürmüştür. 1832- 1840 yılları arasında Mısır valisinin eline geçmiş, 1918- 1921 yıllarında da Fransız işgali altında kalmıştır. 1921 yılında işgal sona ermiş ve Türkiye Cumhuriyeti yönetimine geçmiştir (Atalan ve Süyük Makaklı, 2012).

3.2.2 Tarsus'un önemli yapıları

Tarsus'un köklü geçmişine ait önemli eserlerin çoğunluğu korunamamıştır. Koruma çalışmaları adına Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, 1977 yılında yapıların tescil çalışmalarını başlatmıştır (Belge, 2017). Özgün kent dokusunu içeren Şehit Kerim ve Kızılmurat Mahalleleri'nin bir bölümünü kapsayan alan kentsel sit alanı, Gözlükule Höyüğü ve Donuktaş (Roma Tapınağı) çevresindeki alanı barındıran alan da I. derece arkeolojik sit alanı olarak belirlenmiştir (Belge, 2017). Günümüzde bazı Orta Çağ yapıları ile Osmanlı Dönemine ait birkaç yapı

kısmen görülebilir haldedir. Tarihi kent merkezinde yer alan Roma Dönemine ait Sütunlu Cadde (Şekil 3.8), Altından Geçme olarak isimlendirilen Roma Hamamı (Şekil 3.9), Hz. Danyal'ın türbesi olarak bilinen alanda yer alan Roma Köprüsü (Şekil 3.10), geleneksel kent dokusunun kuzeyindeki Zeytin Pazarı'nda yer alan Geç Roma Dönemine tarihlenen sarnıç ve su yapıları kompleksi (Şekil 3.11), Tarsus Çayının eski yatağında olan Baç Köprüsü (Şekil 3.13), kentin doğusunda yer alan Donuktaş Tapınağı (Şekil 3.16) ile sur ve kapı kalıntıları günümüze kadar varlığını sürdürmüş ve şehrin çok katmanlılığını yansıtan yapılardan bazılarıdır (Zoroğlu, 1995). Arkeolojik mimari bulgular Şekil 3.6'da görülmektedir. Çizelge 3.1'de tarihi kent merkezinde yer alan arkeolojik alanların karakter bölgelerini içeren listesiye yer verilmiştir.

Şekil 3.6: Tarsus Tarihi Kent Merkezi Bilinen Roma Dönemi Kalıntılarını Gösteren Harita

Kaynak: (Belge, 2017)

Çizelge 3.1: Tarsus Tarihi Kent Merkezi Arkeolojik Alanlar

NO	TARİHİ	KENTSEL ARKEOLOJİK ALANLARIN BİLGİLERİ
1	1911-1912	ÇELEBİ ÇEŞMESİ VE ÇELEBİ KÜTÜPHANESİ
4	1913-1914	
12	1915-1916	
17	1917-1918	
20	1919-1920	
21	1921-1922	KENTİN İÇİNE
22	1923-1924	
10	1925-1926	KENTİN İÇİNE
21	1927-1928	
7	1929-1930	
8	1931-1932	
11	1933-1934	
14	1935-1936	KENTİN İÇİNE
23	1937-1938	
2	1939-1940	
22	1941-1942	
16	1943-1944	
9	1945-1946	KENTİN İÇİNE
19	1947-1948	
28	1949-1950	
30	1951-1952	
33	1953-1954	
36	1955-1956	KENTİN İÇİNE
3	1957-1958	
13	1959-1960	
18	1961-1962	
37	1963-1964	
34	1965-1966	KENTİN İÇİNE
35	1967-1968	
40	1969-1970	
44	1971-1972	
48	1973-1974	
51	1975-1976	KENTİN İÇİNE
56	1977-1978	

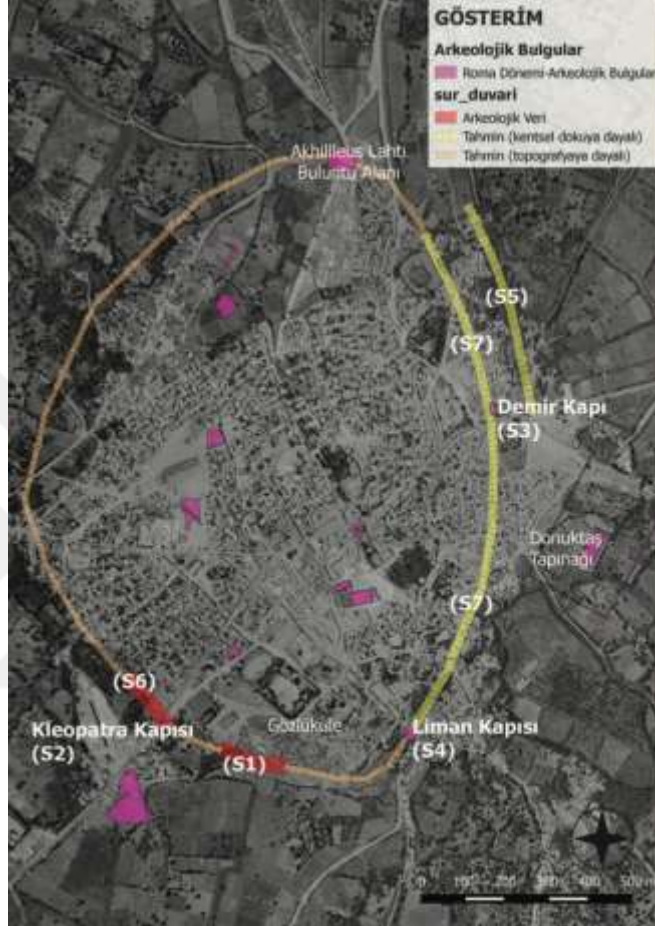
Kaynak: (Belge, 2017)

3.2.2.1 Kent surları ve kapıları

Gözlükule kazılarında değişik dönemlerde yapılmış olan 1835 yılında Kavalalı İbrahim Paşa tarafından tümüyle yıktırıldığı bilinen sur kalıntıları ortaya çıkmıştır (Şekil 2.7). Evliya Çelebi de 1607 yılında seyahat ettiği Tarsus'ta yer alan surlar ile ilgili iki perdeli ve hendekli olduğundan ve şehre açılan üç kapısından bahsetmektedir (Yanılmaz, 2000).

Surlardaki üç kapıdan biri olan batı kapısının 8.5 metre yüksekliğinde, 5.55 metre genişliğinde olan bir bölümü günümüze kadar gelebilmiştir. Fakat bu kapı yapılan restorasyon çalışmasıyla özgünlüğünü kaybetmiştir. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde "İskele Kapısı" olarak geçmektedir. Kleopatra Kapısı olarak da anılmaktadır (Zoroğlu, 1995). At nalı kemerli olup, kesme taş ve horasan harcı kullanılarak yapılmıştır. İkinci kapı olan doğu kapısı günümüzde Demirkapı olarak

adlandırılan bölgede yer alır. Bu kapının sahip olduğu kemer biçimi ve kent dışına bakan yüzeydeki heykel nişleri ile Roma dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Kilikya Kapısına giden yola açılan bir kuzey kapısının da varlığından söz etmek mümkündür (Zoroğlu, 1995). Şekil 3.7’de yer alan uydu fotoğrafında konumları belirtilmiştir.

Şekil 3.7: Tarsus, Roma Dönemi Olası Sınırları, Kent Kapı ve Surlarını Gösteren Uydu Fotoğrafı

Kaynak: (Belge, 2017).

3.2.2.2 Roma Yolu (Sütunlu Cadde)

Roma döneminde Tarsus’taki iki önemli arterden biri olan yol, 1995 yılında yeraltı otoparkı inşaatı sırasında ortaya çıkmıştır (Belge, 2017). Kazılar Zoroğlu tarafından yönetilmiştir (Arıcı ve Göçmen, 2022). Günümüzde Cumhuriyet Meydanı’nda yer alan bu yol birinci derece arkeolojik sit alanındadır. Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda olan yedi metre genişliğindeki cadde, suyu tahliye etmek amacıyla dışbükey olarak tasarlanmıştır. Şekil 3.8’de görüldüğü gibi iki yanında yağmur kanalları yer almaktadır.

Şekil 3.8: Roma Yolu (Sütunlu Cadde) Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

Ayrıca -2.2 metre kotunda şehrin güneyine doğru giden 70 cm genişliğinde bir kanal daha bulunmaktadır. Bu kanallar, dönemin teknolojisi hakkında bilgi verir (Yanılmaz, 2000).

3.2.2.3 Roma Hamamı (Altından Geçme)

Kydnos Nehri'nin sağladığı imkanlar sayesinde Tarsus'a çok sayıda hamam ve su yapısı inşa edilmiştir. Yapılan kazı çalışmaları sonrası beş hamam ve bir sarnıç yapısı bulunmuştur. Yöre halkı tarafından 'Altından Geçme' olarak tanımlanan hamam yapısı Kydnos'un antik dönemdeki güzergahı üzerindedir. Strabon'un yazılarında geçen Gençler Gymnasionu'nun buranın bitişiğinde olduğu düşünülmektedir (Çavuş ve Alper, 2013). 2. veya 3. yüzyılda yapıldığı düşünülen Roma hamamının günümüzdeki kalıntısının güneye bakan duvarı 15 metre uzunlukta, 5 metre kalınlıkta ve 8.5 metre yükseklikindedir (Şekil 3.9).

Şekil 3.9: Roma Hamamı (Altından Geçme) Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

“Moloz taşlarla örülen bu duvarda tuğladan yapılmış kör kemerler bulunmaktadır. Yaklaşık 5 metrelik açıklıktan, 10 metre genişliğindeki dikdörtgen bir mekâna geçilir. Bu mekânın doğusunda tamamen tuğladan örülmüş, 7 metre genişlikte ve 2.5 metre derinlikte bir eyvan vardır. Bu alanı sınırlayan kuzey duvarının yaklaşık 5 metrelik bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Doğudaki bölümde, yapının üst örtüsünün kubbe olduğunu gösteren izler görülmektedir. Yapının duvarlarında yer yer baca ve havalandırma künkleri görülür” (Zoroğlu, 1995). Kitabede 1873 yılında onarım gördüğü belirtilmektedir (Url-9: 2023).

3.2.2.4 Roma Köprüsü

Roma Köprüsü, günümüzde Danyal Peygamber’e ait olduğu düşünülen mezarın yer aldığı Makam Camii’nin avlusunda yer alan taş köprüdür. Şehrin güneybatı- kuzeydoğu aksındaki ikinci ana arterinin kesintiye uğramaması için yapıldığı düşünülmektedir. Üç kemerli tasarımı, kemer alını, Roma betonu kullanılmamış tonozu ve onu oluşturan taşlar arasında demir kenetlerin bulunması, malzeme ve işçiliği ile MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir (Çavuş ve Alper, 2013). Şekil 3.10’da köprünün kalıntılarını içeren fotoğraf mevcuttur.

Şekil 3.10: Roma Taş Köprüsü Kalıntıları

Kaynak: (Url-10: 2023)

3.2.2.5. Roma Sarnıcı (Zeytin Pazarı Yapısı)

Eski Ömerli Mahallesinde yer alan MÖ 1.- 2. yüzyıla tarihlenen Roma Sarnıcı kazılarına 2012 yılında başlanmıştır (Çavuş ve Alper, 2013). Zemin seviyesinin 90 cm altında, kuzeydoğu güneybatı doğrultusunda yer alan yapının, duvarlarının tuğla örgü sistemi ile içi harçlı moloz dolgu kullanılarak yapıldığı ve üst örtüsünün tonozlu olduğu düşünülmektedir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11: Roma Sarnıcı Kalıntısı (Zeytin Pazarı Yapısı) Fotoğrafi

Kaynak: (Çavuş ve Alper, 2013).

Yapının duvar kalınlığının 1.75 metre ve plan ölçülerinin 52 metre x 7.60 metre olduğu tahmin edilmektedir. İ duvarları sıvalı olan muhtemel sarnıcın duvarlarının büyük bir bölümü hafriyat çalışmalarında tahrip edilmiştir. Güney cephesi duvarı ile 2.30 metre genişliğindeki kuzey cephesi duvarı ise kalker kireç taşı ile örölmüş olup arasının moloz taş harç dolguya sahip olduğu belgelenmiştir. Sarnıcın kuzeyinde yer alan hamam, saray ya da villaya ait olduğu düşünölen yazıtlı ve insan figörlü mozaigin 6.5 metre x 5 metrelik bir parçası şekil 3.12’de görölmektedir (avuş ve Alper, 2013).

şekil 3.12: Roma Sarnıcı (Zeytin Pazarı Yapısı) Zemin Mozaigi Fotoğrafı

Kaynak: (avuş ve Alper, 2013).

3.2.2.6 Justinianus Köprüsü (Ba Köprüsü)

Üç kemerli köprünün Procopius’un ifadesine göre Bizans İmparatoru Justinianus döneminde (527- 565) yapıldığı düşünölmektedir. O döneme kadar Tarsus’un içinden akan ve taşkınlara neden olan nehrin yatağını doğuya kaydırarak üzerine bu köprüyü inşa etmiştir (Url-11: 2023). şekil 3.13’te bu köprünün bir gravürü bulunmaktadır.

Şekil 3.13: Justinianus Köprüsü Gravürü

Kaynak: (Url-11:2024)

Merkezinde ve batı bölümünde yer alan iki kemer kısmen yıkılmış ve Selçuklular zamanında onarılmıştır. Şekil 3.14’te yer alan fotoğrafta bu doku farklılığı anlaşılmaktadır. Beylikler ve Osmanlı döneminde kente girip çıkarken alınan Baç vergisi dolayısıyla bu ismin kullanıldığı belirtilmektedir (Tunç, 1978).

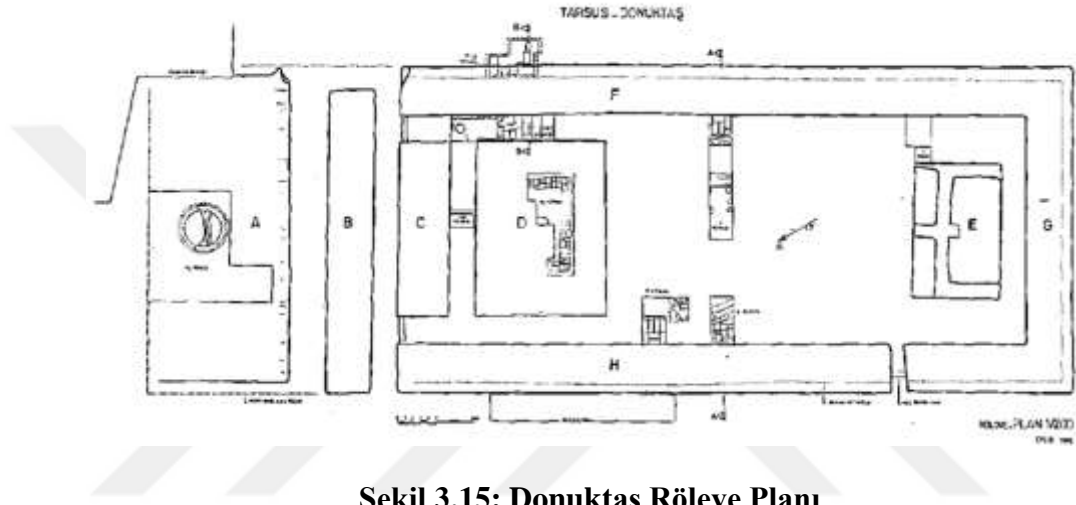
Şekil 3.14: Justinianus Köprüsü Fotoğrafi

Kaynak: (Url-11:2024)

3.2.2.7 Roma Tapınağı (Donuktaş)

Gözlükule’nin 700 metre kadar kuzeydoğusunda bulunan, döneminin en büyük tapınaklardan biri olan ve günümüzde Donuktaş olarak adlandırılan tapınak MS 2. yüzyılda Roma Çağı Antoninler dönemine tarihlenmektedir. Orta Çağ’da

tahrip edildiği düşünülmektedir. Yapı 18. yüzyılda Avrupalı araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Bu incelemeler sırasında 1836 yılında Fransız Konsolosu Gilet'in keşif için dinamit ile patlatması yapının büyük çapta zarar görmesine neden olmuştur. Koldewey, 1880 yılında yaptığı kazı ile kalıntının büyük bir tapınak olduğunun farkına varan ilk arkeologtur. 1982 yılında Profesör Nezahat Baydur tarafından yapılan kazılarda doğu yönünden girişi olan yapının 98 metre uzunluğa, 43 metre genişliğe, ortalama 6.5 metre duvar kalınlığına sahip dikdörtgen bir yapı olduğunu belgelenmiştir (Zoroğlu, 1995) (Şekil 3.15).

Şekil 3.15: Donuktaş Röleve Planı

Kaynak: (Baydur, 1987)

Donuktaş Tapınağının günümüze yalnızca Roma betonu ile yapılmış zemin bölümü ulaşmıştır (Şekil 3.16 ve Şekil 3.17).

Şekil 3.16: Donuktaş Roma Tapınağı Kalıntısı

Kaynak: (Url-12: 2024)

Şekil 3.17: Donuktaş Roma Tapınağı Kalıntısı

Kaynak: (Url-13: 2024)

Bu temel üzerinde yer aldığı tahmin edilen uzun kenarında 21, kısa kenarında 10 sütun ve üçgen alınlık ile yaklaşık 40- 45 metre yükseklikte olduğu varsayılmaktadır. Dış duvarların bazı bölümlerinde kireç taşı bloklar kullanılmıştır. Kazılar sırasında çıkarılan mermer levhaların duvar kaplaması olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Zoroğlu, 1995). İki aşamalı inşasının, ilk aşamasında bir Yunan tapınağı gibi çevresi klepsislerle yapılmış olup ikinci aşamasında tapınak podyum üzerine yerleştirilmiştir. Sonraki dönemde batı bölümünde açılan kapı ile içerisi Ermeni mezarlığı olarak kullanılmıştır (Zoroğlu, 1995).

3.2.2.8 St. Paul Kilisesi

Şehit Kerim mahallesinde bulunan kilise, Ortodoks Arap- Rum Cemaati tarafından 1850 yılında yapılmıştır (Erçolak vd., 2019). 1862 yılında kapsamlı bir onarım geçirmiştir (Url-14: 2024). Yapı, kırma çatılı, alaturka kiremitlidir. Kuzeybatı köşesinde bir çan kulesi yer almaktadır. Giriş kapısı önünde sivri kemerlerle geçilmiş, çapraz tonozlu, 4 sütunlu bir revak yer almaktadır. Uzun cephelerinde kör kemerler bulunan yapı kesme taşlarla inşa edilmiş olup ana salon 19.30 metreye 17.50 metre ölçülerindedir. Üç nefli bazilikal plan şemasına sahiptir. Orta nefin her iki yanında yer alan üzeri mermer taklidi beyaz- krem renkte bir sıva ile kaplı olan

sütunlar mevcuttur. Korint sütun başlıkları da yine boya ile yapılmış akantus yaprakları ile süslüdür. Üzeri tonozlu orta sahnın 12.60 metre eninde ve 3.35 metre genişliğindedir. Bu orta nefin tavanında Hz. İsa, Yohanna, Matta, Luca ve Marcos'un betimlendiği freskler yer almaktadır. Orta sahnın üst tarafında yer alan yarım daire biçimli bir apsis ile her iki yanında çeyrek daire biçiminde şapeller yer almaktadır. Apsisin önü, ana kapı ve yanlarda ikişer pencereden oluşan mermer bir paravan ile kapatılmıştır. Girişin üstünde iki sütunun taşıdığı ahşap bir asma kat mevcuttur. Bu bölüme dışarıda yer alan taş merdivenlerden de ulaşılabilmektedir (Zoroğlu, 1995). Şekil 3.18'de kilisenin dış cephesinden bir görüntüsü yer almaktadır. 1994 yılında tescillenmiş ve UNESCO dünya mirası geçici listesine alınmıştır (Url-15: 2024).

Şekil 3.18: St Paul Kilisesi Fotoğrafi

Kaynak: (Url-16: 2024)

3.2.2.9 Tarsus Kitabesi (Özgürlük Yazıtı)

222- 235 yılları arasında İmparator olan Severus Alexander'a ithafen yaptırılmış övünç yazısında Tarsus'un, Kilikya, Isaura ve Lykaonia eyaletinin idari ve siyasi merkezi olduğu yazılmıştır. Gerekirse bağımsız meclis kurma yetkisinin olduğu belirtilmiştir. Günümüze ulaşmış 1.45 metre yükseklikte ve 52 cm enindeki bölümü üzerinde geçmişte imparatorun heykeli bulunduğu düşünülmektedir. Yeni hamam yapılırken bu anıt hamamın duvarına konulmuştur. 1982 yılında buradan

kaldırılan anıt günümüzde Tarsus Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir (Şekil 3.19) (Url-17: 2024).

Şekil 3.19: Tarsus Kitabesi (Özgürlük Yazıtı)

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

Bu yapılar dışında Tarsus'taki önemli yapılar arasında 1415 yılında onarılarak kiliseden camiye dönüştürüldüğü düşünülen bazilika planlı, üç nefli, tonoz örtülü Eski Camii (Kilise Camii) yer almaktadır (Url-18: 2024). Ayrıca yine kilise kalıntıları üzerine kilisenin devşirme malzemesiyle 1363 yılında minaresinin, 1579 yılında da diğer bölümlerinin yapıldığı bilinen Tarsus Ulu Camii yer almaktadır. Ulu Camii'nin yanında aynı yıl yapılan 25 odalı kesme taşlı Kırkkaşık Bedesteni mevcuttur. 16. yüzyıla ait Yeni Hamam ve Tarsus Eski Camii ile Tarsus Amerikan Koleji binaları Tarsus'ta bulunan diğer önemli yapılardandır. Tarsus, bu uzun tarihi sürecinde egemenliği altında kaldığı medeniyetlerin kültürel kimliklerine bürünen zengin ve kültürel mirasa sahiptir (Bilgen ve Bayır, 1990).

4. TARSUS AMERİKAN KOLEJİ STICKLER HALL BİNASI VE RESTORASYONU

“Eski Tarsus'ta yer alan ve sayıları 250 civarında olan geleneksel Tarsus evlerinin birçoğu eski şehir surlarının içinde kalan ve bugün isimlerini büyük ölçüde koruyan Caminur, Tekke, Sofular, Kızılmurat, Tabakhane, Şehit Kerim ve Ömerli mahallelerinde yoğunlaşmaktadır” (Atalan ve Süyük Makaklı, 2012). Caminur Mahallesiinde yer alan Tarsus Amerikan Kolejinin kuruluşu, okulda bir dönem müdürlük de yapmış olan Alan Alfred Bartholomew tarafından yazılan kitapta detaylı olarak anlatılmıştır. Kitabında bahsettiği gibi Albay Elliot Fitch Shepard'ın 1885'te Kudüs'e yolculuğu sırasında Mersin Limanına yakın olan St. Paul'un doğduğu Tarsus'u ziyaret etmesi ve burada Hristiyan öğrencilerin orta öğrenimlerini sağlayabilecekleri bir okul kurma isteğiyle başlamıştır (Bartholomew, 1988). “St. Paul Enstitü, 22 Kasım 1888 yılında açılmıştır” (Halifeoğlu, 2007).

4.1 19. Yüzyıl Sonlarında Tarsus'un Sosyoekonomik Durumu ve Yapıları

St. Paul Enstitüsünün kurulduğu 19. yüzyıl sonlarında Osmanlı İmparatorluğunun bir parçası olan Tarsus'ta sosyal ve ekonomik alanda bazı değişimler yaşanmıştır. Çok kültürlü bir yapısı olan Tarsus'un ekonomik temelini bu dönemde tarım, tarıma bağlı sanayi ve ticaret oluşturmaktadır. 1840'larda şeker kamışı ekimi ve daha sonra İngiliz dokuma sanayisi için gerekli olan pamuk üretimi ile tarım üretimi artmaya başlamıştır (Gündaş, 2004). Bölgede pamuktan sonra üretimde ikinci sırayı tütün almaktadır. Bununla birlikte dericilikte kullanılan meşe palamudu, tahıl ve meyve üretimleri de bölge için önemlidir. Mercimek, şeker kamışı, narenciye, yulaf, arpa, buğday, susam, ipek kozası, badem, susam, elma ve armut gibi tarım ürünleri de üretilip çevre bölgelere satılmaktadır (Parla, 1982). Yabancı yatırımcılara teşvikler verilmiş ve Berdan Nehri'nden gelen su ile çalışan pamuk dokuma değirmenleri, çırçır ve iplik fabrikaları kurularak tarıma bağlı sanayi de gelişmeye başlanmıştır (Öz, 2012a). 1862 yılında Tarsus'taki ticaretin artması ve yabancılarla ticari anlaşmaların yapılması amacı ile Ticaret Mahkemesi kurulmuştur.

1863'te bir İngiliz tüccar Adana, Tarsus ve Mersin'de birer çırçır fabrikası açmıştır (Akgündüz vd., 1993). Açılan fabrikalar tarafından işlenen pamuk Avrupa'ya ihraç edilmeye başlanmıştır (Aytar ve Kendirci, 2015). 20. yüzyıla yaklaşırken sanayi kuruluşlarının çoğunluğunun İstanbul'da olmasına rağmen Tarsus'taki fabrika ve tezgâh miktarı Tarsus'un sanayisinin o dönemde ileri olduğunu göstermektedir. Bu tezgahlarda iplikten bez, yünden aba ve pamuk, kıldan şalvar dokunmaktadır. Bunun dışında demircilik, marangozluk, dülgercilik, ayakkabıcılık ve mimarlık gelişmiştir (Akgündüz vd., 1993). Fakat 20. yüzyıl başlarında bölgede faaliyetleri artan yabancı devletlerin deniz yolu olarak Tarsus yerine Mersin limanını kullanmaları ticaret merkezlerini de bu bölgeye kaydırmalarına sebep olmuştur. Bu da Tarsus'u ekonomik anlamda geri planda bırakmıştır.

Osmanlıların Tarsus'u fethinden sonra yabancılara verilen ticari imtiyazlar ve Tarsus'un stratejik önemi nedeniyle yabancı devletler, kenti misyonerlik faaliyetlerin yürütülebileceği bir yer olarak görmüştür. Açtıkları konsolosluklar ve yabancı okullar ile Tarsus'un Müslüman olmayan nüfusu artmıştır (Parla, 1982). Çizelge 4.1'de 1893 yılına ait Tarsus nüfusunun dinsel dağılımı ele alınmıştır.

Çizelge 4.1: Tarsus'un 1893 Yılına Ait Dinsel Dağılım Tablosu

TOPLULUK ADI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
MÜSLÜMAN NÜFUS TOPLAM	20.839	19.023	39.862
RUM ORTODOKS	365	281	646
ERMENİ GREGORYEN	704	470	1.174
KATOLİK	156	139	295
PROTESTAN	88	94	182
MÜSLÜMAN OLMAYAN NÜFUS TOPLAM	1.313	984	2.297
GENEL TOPLAM	22.152	20.007	42.159

Kaynak: (Akgündüz vd., 1993).

Tarsus ve çevresinde müfettiş olan Dr. Şerafettin Mağmumi'nin Tarsus ile ilgili verdiği bilgilere göre; okulun kurulduğu dönemde kentte 2250 hane vardır. Sokakları düzenli balıksırtı kaldırımlarla döşenmiş çoğunluğu kiremit çatılı ve kesme taş duvarlı evler mevcuttur. Tarsus'taki geleneksel yapılar yöre malzemesi ve ustalarıyla yapılmıştır. Yörede bulunan kireç taşı ve Toroslardan elde edilen ağaçlar

ile taş ve ağaca dayalı mimari gelişmiştir. Taş, kerpiç ya da ahşap kullanılarak yapılan Tarsus evlerinin üst katı konut alt katı da ambar olarak kullanılmaktadır. Avlular yüksek duvarların ardında yer almaktadır. Kesme taş duvarların hatılları, döşeme ve çatı kirişlemeleri, hayatları taşıyan dikmeleri, döşeme kaplamaları, dolaplar, pencere ve kapılar ve kafesler ahşaptan yapılmıştır. Ahşap işleri, taşıyıcı sistemdeki detaysız kullanımın aksine konsol, kapı, merdiven, pencere doğraması ve sergen gibi ayrıntılarda ince bir işçilikle yapılmıştır. Üst kat döşemesinin taşılması amacıyla birçok konutun avluya bakan bölümlerinde ve depolama amaçlı kullanılan mekânlarında taş ayaklar ya da devşirme sütunlar üzerine oturtan kemerli düzenler mevcuttur (Url-19: 2024). İç bölümlerdeki sadeliğe karşın girişlerde geometrik desenler ve bitkisel motifler ile yapılan süslemeler mevcuttur. Bu konutların bir kısmında arkeolojik bölgeden getirilen devşirme taşların kullanımı söz konusudur (Uğuz, 2012). Ana meydanda iki katlı, kesme taştan 1895'te yapılmış olan hükümet konağı yer almaktadır. Hükümet konağının giriş katında zemini taş döşemeli divanhane ve yan yana odalar mevcuttur. Üç kollu orta sahanlıklı merdiven ile çıkılan üst katta iki sıra memur odaları, bir bekleme salonu ve bir mescit yer almaktadır. Hükümet konağı 1970'lerde ihtiyaçlara cevap vermediği düşünülerek yıkılmıştır. Binanın güneydoğusunda benzer malzemedен yapılmış olan belediye binası, kuzeybatısında hapishaneler, karşısında zabıta ve polis dairesi yer almaktadır (Url-20: 2024). Şekil 4.1'de bu meydandan çekilmiş fotoğraf mevcuttur.

Şekil 4.1: Tarsus Meydanı Fotoğrafi

Kaynak: (Url-20: 2024)

1890-1900 yılları Adana vilayet salnamelerinde yer alan yapı istatistikleri Çizelge 4.2’de görülebilmektedir. 1900’de Tarsus’ta on gayrimüslim mektebi ve Amerikan Misyonerlerince yönetilen bir protestan mektebi olduğu belirtilmiştir.

Çizelge 4.2: Tarsus’taki Yapıların 1890-1900 Yılları Arası Adana Salmelerine Göre İstatistik Tablosu

YAPILARIN İSİMLERİ	M. S. 1890	M. S. 1891	M. S. 1894	M. S. 1900	YAPILARIN İSİMLERİ	M. S. 1890	M. S. 1891	M. S. 1894	M. S. 1900
RESMİ YAPILAR					KONAKLAMA - TİCARET - SANAYİ YAPILARI				
Hükümet Konağı	-	-	-	1	Otel	-	-	-	2
Saat Kulesi	-	-	-	1	Menzihane	1	1	1	1
DİNİ YAPILAR					Han	27	27	27	18
Cami	7	7	7	7	Bedesten	-	-	-	-
Mescit	111	111	111	110	Mağaza	-	-	-	-
Tekke	-	-	-	5	Dükkan	1087	1087	1087	1297
Türbe (Makam)	5	5	5	5	Kahve	15	15	15	76
Kille	8	8	-	8	Meyhane	-	-	-	-
EGİTİM YAPILARI					Değirmen	-	-	-	18
Medrese	36	36	36	36	Fırı	16	16	16	19
Sübyan Mektebi	66	66	66	51	Debbaghane	16	16	16	11
İptidal Mektebi	2	2	2	5	Boyzhane	-	-	-	-
Rüptiye Mektebi	1	1	1	1	Basmahane	-	-	-	-
Gayri Müslim Mektebi	10	10	10	10	Ma'sere	-	-	-	-
Amerikan Misyonerlerince Yönetilen Protestan Mektebi	-	-	-	1	Akrniye Tezgahi	-	-	-	-
SAGLIK YAPILARI					İplik Fabrikası	1	1	1	1
Gureba Hastanesi	-	-	-	1	Pamuk Fabrikası	4	4	4	9
SU YAPILARI					Un Fabrikası	-	-	-	-
Hamam	-	-	-	2					
Çeşme	-	-	-	-					

Kaynak: (Akgündüz vd., 1993).

4.2 Tarsus Amerikan Koleji Tarihi Süreci

St. Paul Enstitüsü'nün kurulduğu yıllarda kiralık bir binada eğitime başlanmıştır. Enstitünün gelişimi Dr. Christie'nin 27 yıl yöneticilik yaptığı dönemde olmuştur (Uğuz, 2012). 1895'te misyonerlik faaliyetleri yürüten Elliot Shepard'ın eşinin yaptığı bağış ile iki katlı bağ evi satın alınmış ve bitişiğindeki üç dönüm arsa önce kiralanmış sonra da satın alınmıştır. "Christie Garden" olarak adlandırılan bahçede yer alan binaya kızının ismi olan "Marguerite Shepard Hall" ismi verilmiştir. Büyük bölümünü öğrencilerin tamir ettiği binada Christie ailesinin yaşam alanı dışında, öğrenci odası, yemek odası, iki mutfak, 50 kişilik yatakhane oluşturulmuştur (Bartholomew, 1988). Şekil 4.2'de bu binanın 1916 yılına ait fotoğrafı yer almaktadır.

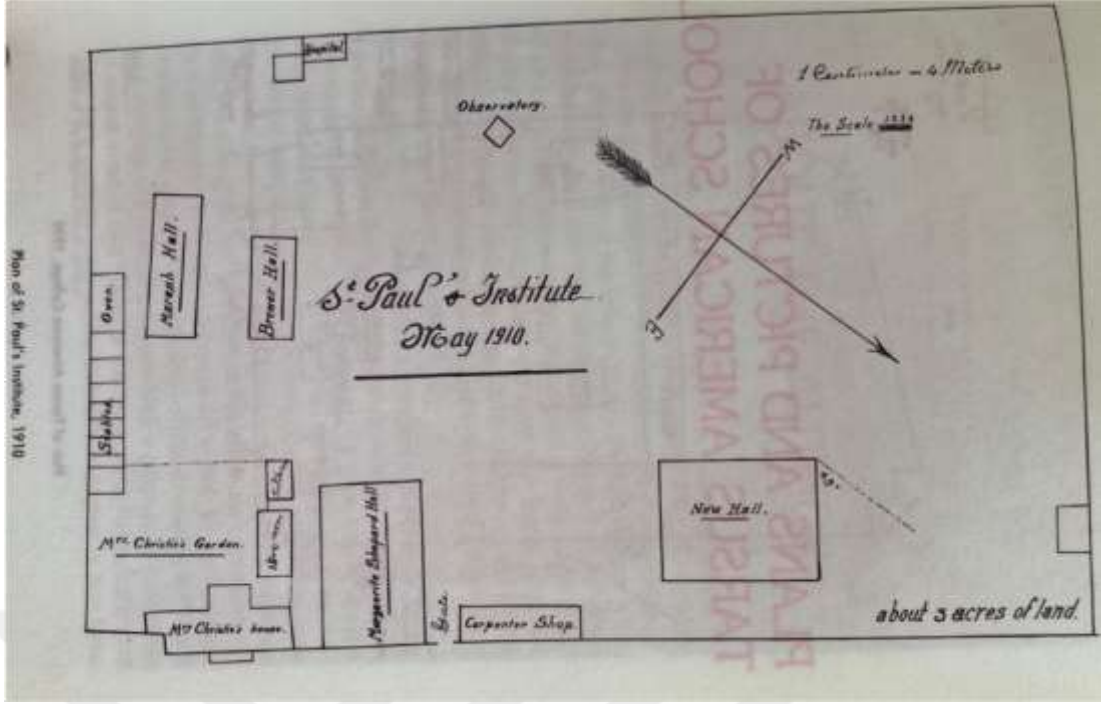

Şekil 4.2: Shepard Hall Fotoğrafi, 1916

Kaynak: (Bartholomew, 1988)

1898’de iki katlı “Brewer Hall” inşa edilmiştir. İçerisine on öğrenci için yatakhane ve beş küçük derslik tasarlanmıştır. Mrs. Christie'nin maddi desteğiyle yapıldığı için babasının ismi verilmiştir. 1899’da Maraş Amerikan Yetimhanesi’nin fonundan “Marash Hall” ismi verilen iki katlı bir bina daha yapılmıştır. Yapımına Maraş’taki kimsesiz çocuklar da yardım etmiştir (Uğuz, 2012). Alt katına öğretmen odası ve dört oda, üst katına ise yirmi yataklı yatakhane tasarlanmıştır. 1905-07 arasında Shepard Hall yanına öğretmenevi olarak taş bir bina yapılmıştır. Bu binaya daha sonra Christie ailesinin Tarsus için yaptıklarından dolayı “Christie Hall” ismi verilmiştir (Bartholomew, 1988).

Christie çifti için önemli bir proje olan 25 metre yükseklikteki Stickler Hall’un inşasına 1905 yılında başlanılmıştır (Bartholomew, 1988). Şekil 4.3’teki vaziyet planında Stickler Hall yapısı “New Hall” olarak belirtilmiştir.

Şekil 4.3: S. Paul Enstitüsü Vaziyet Planı, 1910

Kaynak: (Bartholomew, 1988)

Bu binanın mali desteğini Frank Vanderpool sağlamış ve bina adını bağışçının annesinin ismi olan Charlotte Snell Stickler Hall'dan almıştır. Frank Stone'un verdiği bilgiye göre demir kirişlerle desteklenen bina, 44 feet, 69 feet ölçülerinde ve 70 feet yüksekliğindedir. Giriş katında yer alan şapel Christie'ye göre 1000 kişiyi alabilecek boyuttadır. İkinci katında sekiz sınıf mevcuttur. Üçüncü ve en üst katı yatakhane olarak kullanılmaktadır. Bodrum katı da jimnastik salonu olarak düşünülmüştür. Tadilatın tamamlanmasında gerekli maddi destek için St. Paul's Institute müdürü Dr. Thomas Christie'nin eşi Mrs. Carmelite Brewer Christie, kartpostal ile Amerika'daki tanıdıklarından yardım istemiştir (Bartholomew, 1988). 1910'a ait kartpostal fotoğrafı, Şekil 4.4'te yer almaktadır.

Şekil 4.4: Kartpostal Fotoğrafı, 1910

Kaynak: (Url-21: 2023)

1910 yılına ait Stickler Hall'un fotoğraflarında tamamlanmayan merdivenler ile ahşap iskeleler görülmektedir (Şekil 4.5). Stickler Hall, maddi sıkıntılardan dolayı 1911 yılında tamamlanabilmiştir (Bartholomew, 1988). Bina, yapıldığı dönemde Tarsus'un en yüksek binasıdır (Url-22: 2015).

Şekil 4.5: Stickler Hall Fotoğrafı, 1910

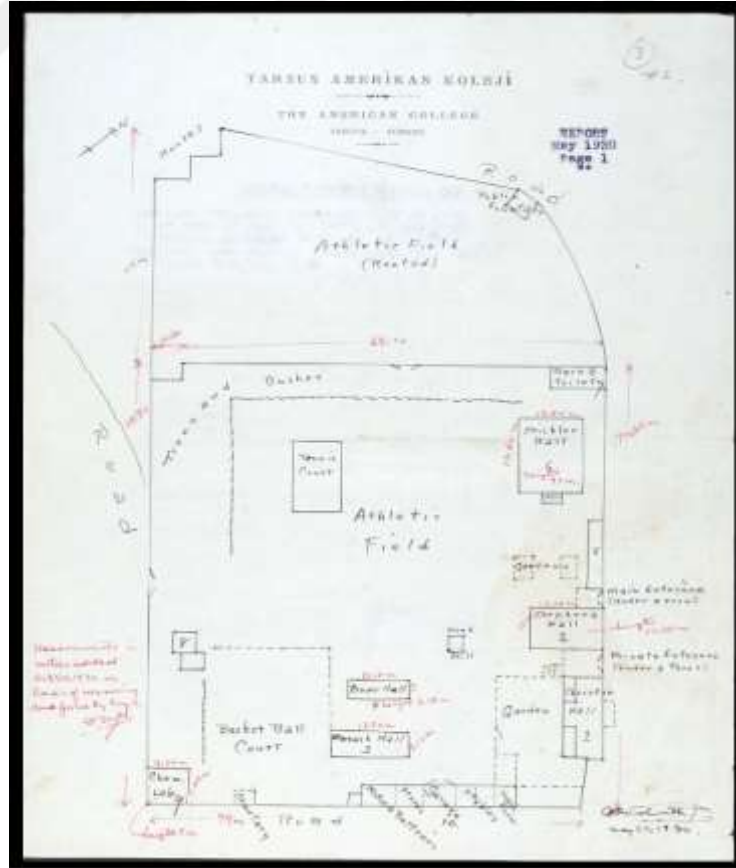
Kaynak: (Bartholomew, 1988)

O dönemde yerleşkede fen derslerinin işlendiği tek katlı kimya binası ve Shepard Hall içerisinde Christie'lerin bağışladığı 3000 ciltten oluşan kütüphane yer almaktadır. Bununla birlikte Christie'nin astronomi dersi öğrencileri ile yaptığı bir gözlemevi, bir fırın, marangozhane ile tavuk kümesi, 4 at için ahır ve at arabası mevcuttur. Aynı tarihlerde Tarsus'ta sıtma, dizanteri, tifo ve hepatit gibi hastalıklar yaygınlaşmıştır ve temiz suya ulaşım zordur. Mrs. Nute'un anlatımına göre kendisinin göreve başladığı dönemde su Kdynos nehrinden eşekler ile taşınmaktadır. Fakat 1904 yılında Christie'nin açıklamasına göre de nehirden okula döşenen borular ile okula temiz su ulaşmaktadır (Bartholomew, 1988).

1914-15 yıllarında okulun 260 öğrencisinin yüzde 35'i Müslüman öğrencilerden oluşmaktadır. I. dünya savaşı sırasında okul kapalı kalmıştır. 1915'te ismi Paul Institute'ten St. Paul College'e çevrilen okulun karşısında yer alan Sadık Paşa Konağı, I. dünya savaşı sırasında Türk askerlerinin karargâhı olarak daha sonra da Fransız askerlerin üssü olarak kullanılmıştır. Bu nedenle çıkan çatışmalar sırasında, Stickler Hall da zarar görmüştür. Adana ve Tarsus'taki misyoner yapılarının onarılmasında görevlendirilen Gentle Cackett, Stickler Hall'un onarımını gerçekleştirmiştir. Çatışmalar sırasında sahne platformunun arkasındaki duvarın

ortasına isabet eden ‘Chetta deliği’ diye adlandırılan boşluk, St Paul’ü betimleyen vitray pencereye dönüştürülmüştür. Toplantı salonunun etrafındaki vantilatörler için demir pencere çerçeveleri ve renkli ışıklar yapılmıştır. Ayrıca binanın ikinci katı dersliklere bölünmüştür. Bu onarım ile ilgili Cackett, ikinci kattan üçüncü kata çıkan dış merdivenleri içeri almanın hacimsel anlamda ciddi alan kaybına yol açacağından ve her iki kata da ciddi müdahaleye neden olacağından müdahale etmediğini belirtmiştir. Ayrıca çatı katında sarkmış olan ahşapların varlığından, yangına yönelik endişelerinden bahsetmiş; fakat dikmeler işlevini gördüğü için onlara dokunmadığını eklemiştir (Bartholomew, 1988).

Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 baharında St. Paul Koleji, misyonerlik faaliyetlerinde bulunacakları gerekçesi ile bir yıl kapalı kalmıştır (Bartholomew, 1988). Bu dönemde, okulun dini geçmişini yansıtan “St. Paul Koleji” ismi, “Tarsus Amerikan Okulu” olarak değiştirilmiştir (Aytar ve Kendirci, 2015). Mr. Woolworth’un yönetici olduğu 1930’da Şekil 4.6’daki vaziyet planında görünen okulun bitişiğindeki 70x40 metrelik alan spor sahası olmak üzere kiralanmıştır.

Şekil 4.6: Tarsus Amerikan Okulu Planı, 1930

Kaynak: (Url-23: 2024)

1930 yılında okul müdürünün kaldığı Maraş Hall'un alt katında yangın çıkmıştır. 1947'de Woolworthların 20. yıl anısına içerisinde bir sınıf ve bir ofis olan tek katlı bir bina yapılmıştır. Bu Stickler Hall'dan sonra yapılan ilk yapıdır (Bartholomew, 1988). O dönemde tiyatro dersleri, Stickler Hall içerisinde yer alan geçmişte şapel olan konferans salonunda sahnelenmektedir (Bartholomew, 1988).

1954'te okulun giriş kapısının karşısına Atatürk büstü yapılmış ve toplanan bağışlarla "Friendship Hall" inşa edilmiştir. Bu bina, alt katında revir, kimya ile biyoloji laboratuvarı ve üç derslik, üst katında da yirmişer kişilik iki yatakhane yer alacak şekilde tasarlanmıştır. 1957'de kampüsün karşısındaki fakülte yurdu satın alınmış 1932'den 1954'e kadar binada yaşamış olan okul doktoru Ali Tatar anısına "Ali Bey Evi" olarak adlandırılmıştır. Bu yapı, iki öğretmen ve aileleri için konut olarak kullanılmıştır. 1960 yılında tamamlanan "Unity Hall" ile yatakhane kapasitesi arttırılmıştır. Bu binaya bir derslik, müzik ve video odası ile kütüphane yapılmıştır (Bartholomew, 1988).

1968'de Tarsus'ta büyük bir sel olmuştur. Sellerden etkilenmeyen okul, bölgede yaşayan insanlara kapısını açmış ve okulun futbol sahası helikopter pisti olarak kullanılmıştır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7: Tarsus Amerikan Okulu Bahçesi

Kaynak: (Url-24: 2023)

Yabancı okulların yeni bina inşaa etmesine izin verilmediği dönemde, mevcut binaların tadilatı yoluna gidilmiştir. 1976'da geçmişte kimya binası olarak kullanılan bina "Nilson Hall" adıyla iki derslik, yatakhane ve öğretmen konutu içerecek şekilde

dönüştürülmüştür (Bartholomew, 1988). Sonraki sene Shepard Hall yenilenmiş ve içerisine ofisler, yemekhane, müzik ve resim odası tasarlanmıştır. Bu dönemde mutfak ve yemekhane Stickler Hall'un bodrumuna, ofisler de Marash Hall'un alt katına alınmıştır. 1969'da Maraş Hall, dört öğretmen konutu içerecek şekilde yenilenmiştir. 1985 itibariyle yatılı eğitimin kalkması ile boşalan Friendship Hall'un üst katındaki yatakhane alanları dört sınıfa dönüştürülmüştür. 1987'de geçici bina olarak sekiz derslik, çalışma odası ve bilgisayar merkezi olan yapı inşa edilmiştir. 1988'de "Centennial Hall" tamamlanarak öğretime açılmıştır. 1989'da okulun bulunduğu sokağın karşısındaki Sadıkpaşa Konağı kiralanmış ve içerisinde dört öğretmen konutu, koruma derneği, mezunlar derneği ile video izlenebilen bir dinlenme odası oluşturulmuştur. Alt katı da depo olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1990 yılında kampüse Şekil 4.8'de yer alan "Maynard Hall" isimli bina eklenmiştir.

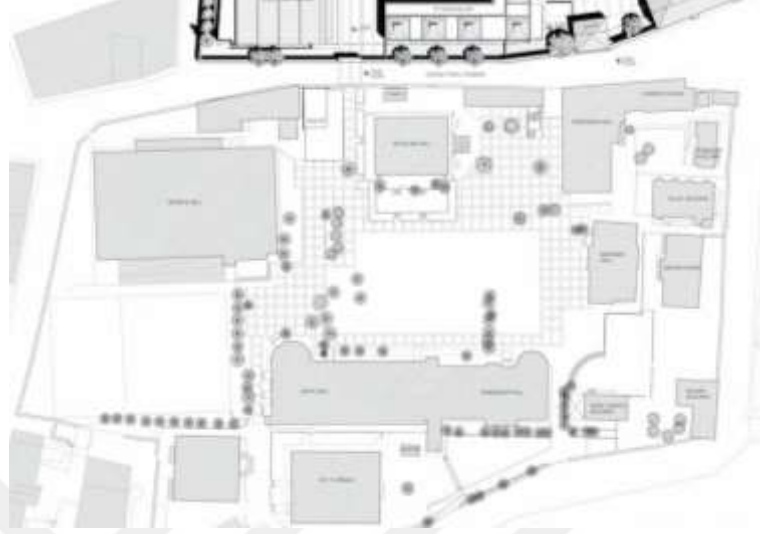
Şekil 4.8: Maynard Hall Binası Giriş Cephesi Fotoğrafi

Kaynak: (Url-25: 1990)

1992'de Mimar Fethi Dağlık tarafından yürütülen kampüs modernleştirme çalışmalarında Stickler Hall, Unity Hall ve Friendship Hall'ın renovasyonu öngörülmüştür. Bu renovasyon sırasında kampüse spor salonu ve konferans salonu eklenmesi planlanmıştır. Ayrıca Brewer Hall yerine bir bina yapılmak istenmiştir (Bartholomew, 1988).

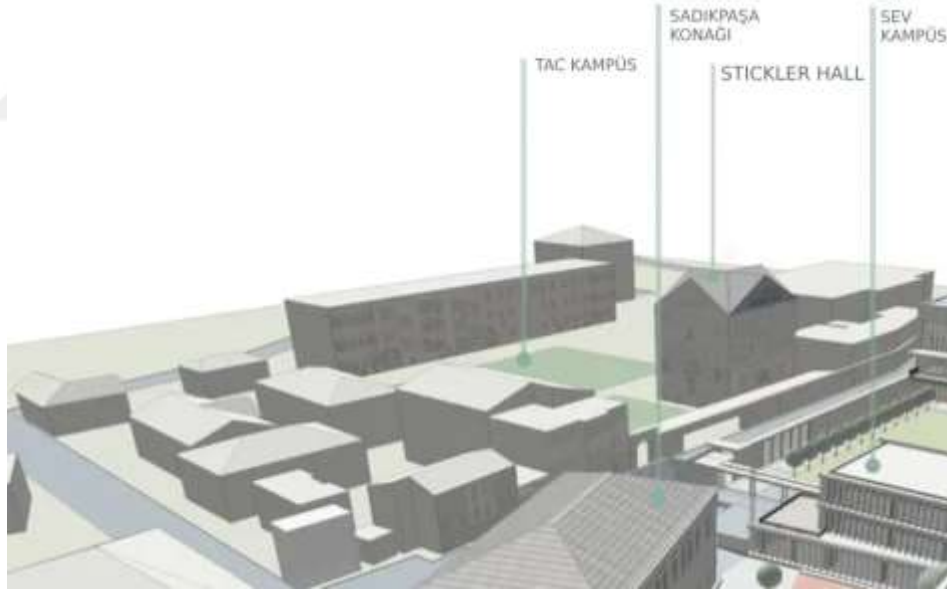
2014 yılında Tarsus Amerikan Koleji kampüsünün bulunduğu arsanın kuzeydoğusunda bulunan, karşı parselindeki 9399 m²'lik arsa alanına Erginoğlu Çalışlar Mimarlık tarafından Sağlık Eğitim Vakfı (SEV) kampüsü inşa edilmiştir

(Şekil 4.9 ve Şekil 4.10). Tarsus Amerikan Koleji, SEV kampüsü ile toplam 30 dönümlük bir arazi içerisinde yer almaktadır (Url-26: 2024).

Şekil 4.9: Tarsus Amerikan Koleji Krokisi

Kaynak: (Url-27: 2024)

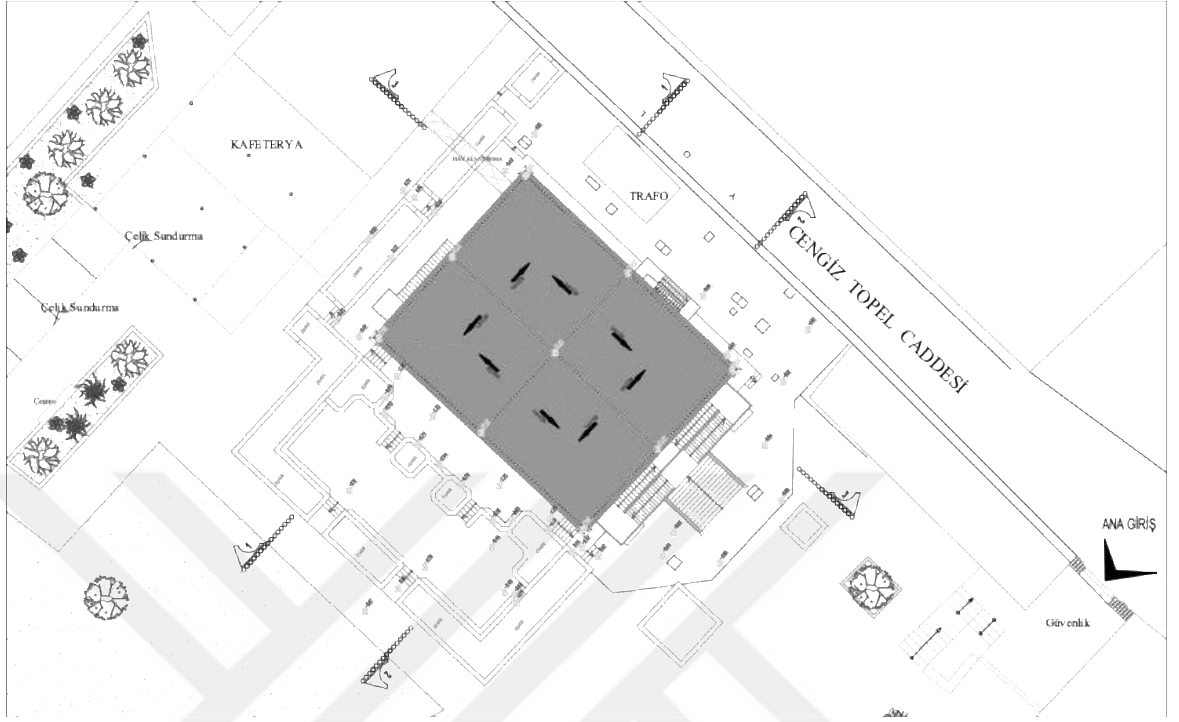
Şekil 4.10: Tarsus Amerikan Koleji 3d Görşeli

Kaynak: (Url-28: 2024)

4.3 Stickler Hall Yapısı Plan ve Yapı Özellikleri

Stickler Hall, Şehit Cengiz Topel Caddesi ile 0805 Sokağının kesiştiği kavşağın batısında; 3785 ada, 1 parselde, yaklaşık 79 metre x 143.9 metre boyutlarında bir avlu içinde konumlanmıştır. Beş katlı olan Stickler Hall yapısı 21.5

m yüksekliktedir. Plan ölçüleri 16.5 m x 21 m olan yapı, kareye yakın dikdörtgen planlıdır (Şekil 4.11). Şekil 4.12’de binanın fotoğrafı yer almaktadır.

Şekil 4.11: Stickler Hall Vaziyet Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Şekil 4.12: Stickler Hall Fotoğrafi

Kaynak: (Url-29: 2024)

Şekil 4.13'teki fotoğrafta yer alan binanın güneybatısındaki ana giriş on üç basamak ile yükseltilmiştir.

Şekil 4.13: Stickler Hall Giriş Merdiveni Fotoğrafı

Kaynak: (Url-24: 2023)

Stickler Hall, kesme kireç taşı yığma bir binadır. Taş kullanılmasının nedeni bölgede çokça bulunmasının yanında işleme kolaylığı, ısı tutma kapasitesinin yüksek olması ve taşın ısı geçişini azaltıp iç mekân sıcaklığını sabit tutmasıdır.

Bina, malzeme olarak yakın çevreyle uyum sağlamasına karşın anıtsal büyüklüğüyle çevresinden ayrılmıştır. Çıkmasız taş cephe duvarlarının kalınlığı zemin seviyesinde 100 cm genişliğindedir. Yapıldığı dönemde, zemin katı marangozhane ile öğrenci dinlenme ve hobi alanı olarak kullanılmıştır. Birinci kat şapel ve sahne içeren konferans alanı; üst katlar ise derslik ve yatakhane olarak kullanılmıştır (Ek-1). Yapı kimlik bilgileri Çizelge 4.3'te yer almaktadır.

Çizelge 4.3: Stickler Hall, Yapı Kimlik Bilgileri

YAPI KİMLİK BİLGİLERİ		
I	Adı	Tarsus Amerikan Koleji, Stickler Hall
II	İl	Mersin
III	İlçe	Tarsus
IV	Mahalle	Caminur
V	Ada	3785
VI	Parsel	1
VII	Dönem	20. yüzyıl
VIII	Yapım Sistemi	Kesme taş yığma bina

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

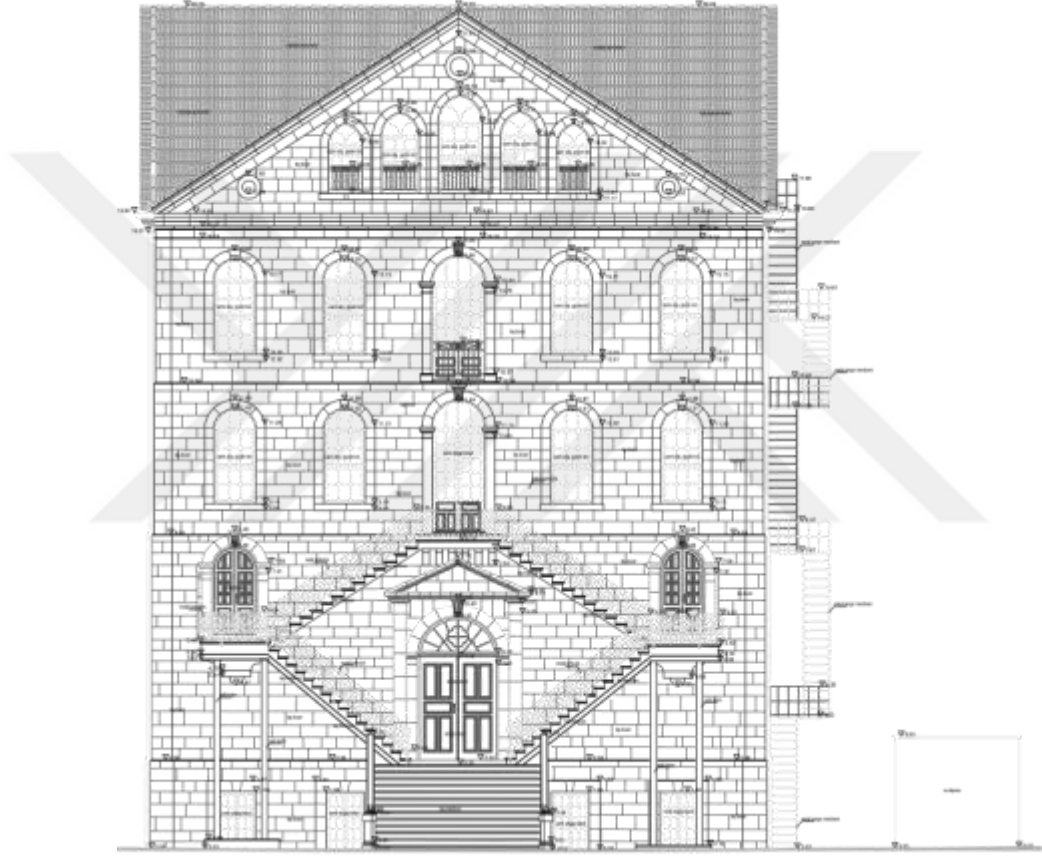
4.3.1 Cepheler

Cepheler simetrik olarak düzenlenmiştir. Çatı katında dört cephede de üçgen Yunan İyonik alınlık mevcuttur. Bu katın her cephesinin orta aksında yer alan büyük pencereden kenarlara kademeli olarak küçülen kemerli pencereler mevcuttur. Bu kademeli küçülme çatı eğimini vurgulamaktadır. Binanın birinci katında yer alan konferans salonuna, üst katlarında yer alan dersliklere ve kütüphanenin yan girişine açılan kapılar güneydoğu cephesinde yer almaktadır. Kütüphane bölümünün ana girişi ise güneybatı cephesindedir.

4.3.1.1 Güneydoğu cephesi

Güneydoğu cephesi, konferans salonuna ve binanın dersliklerine girişin yapıldığı cephedir. Bu cephede yer alan kapılardan bodrum, zemin, birinci ve ikinci katlara ulaşabilmektedir. Binanın bodrum katındaki kütüphaneye açılan taş söveli dikdörtgen kapı ve yanlarında ikişer dikdörtgen pencere yer almaktadır. Bu pencereler ile kapı, camlı ve ahşap kanatlıdır. Orta aksta bulunan, 13 basamaklı merdiven ile çıkılan +2.40 metre kotundaki konferans salonuna, beşik kemerli taş söveli kapıdan girilmektedir. Bu kottan, asma kattaki iki kapının yer aldığı kota, iki yönden yükselen on yedişer basamaklı metal taşıyıcılı taş merdivenler ile ulaşılmaktadır. Özgün halinde ahşap olan bu merdivenler restorasyonda yenilenmiştir. Kapıların kenarında süs amaçlı sütunceler (plaster) mevcuttur. İkinci

katın simetri ekseninde yer alan kapıdan dersliklere ulaşım sağlanmaktadır. Üçüncü katta yer alan pencere yere kadar yapılmıştır. Yanlarda ikişer beşik kemerli pencere yer almaktadır. Çatı katında kademeli olarak simetri eksenine doğru yükselen beş sivri kemerli, taş söveli pencere mevcuttur. Çatı kat silmesi ile ayrılan alanda üç yuvarlak pencere yer almaktadır (Şekil 4.14). İç bölümlerdeki sadeliğe karşın girişlerdeki süslemeler geometrik ve bitkisel desenlerle zenginleştirilmiştir. Binanın özgün halinde yer almayan üçüncü katındaki ahşap çıkma, restorasyon sırasında kaldırılmıştır (Şekil 4.15).

Şekil 4.14: Stickler Hall Güneydoğu Cephesi Görünüş Çizimi

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Şekil 4.15: Stickler Hall Güneydoğu Cephesi Restorasyon Öncesi Fotoğrafı

Kaynak: (Url-24: 2023)

4.3.1.2 Güneybatı cephesi

Kampüsün orta bahçesine bakan güneybatı cephesinde kütüphanenin ana girişi mevcuttur (Şekil 4.16).

Şekil 4.16: Korkut Beriker Kütüphanesi Ana Giriş Kapısı Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

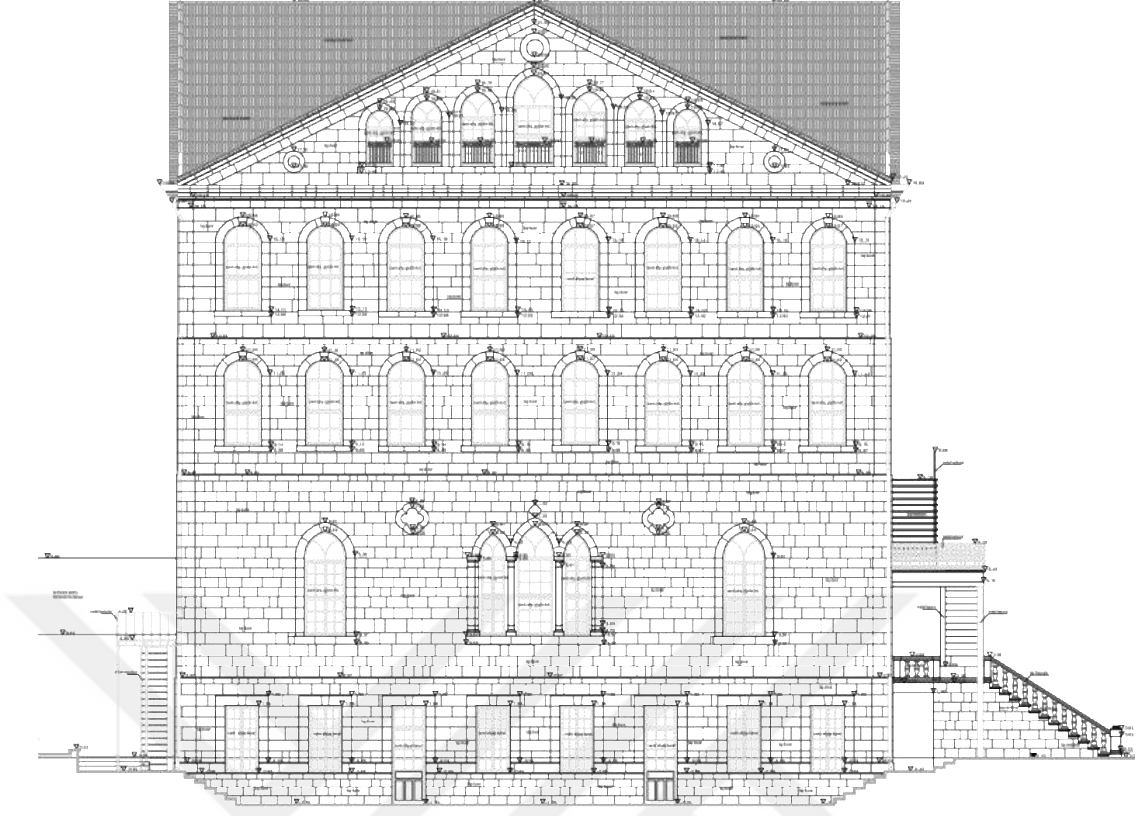
Bu giriş önünde taş avlu yer almaktadır (Şekil 4.17).

Şekil 4.17: Stickler Hall Güneybatı Cephesi Restorasyon Öncesi Taş Avlu Fotoğrafi

Kaynak: (Url-29: 2024)

Restorasyon sonrası kütüphaneye dönüştürülen bu alan öncesinde ‘Lounge Room’ adında marangozhane ve basketbol potalarının olduğu öğrenci hobi alanı olarak kullanılmıştır. Bu kotta bodrum katı gören iki kapı ve eş boyutta altı dikdörtgen pencere yer almaktadır. Birinci katın orta aksında diğer kattakilerden daha yüksek olan üç, her iki yanında da birer sivri kemerli pencere mevcuttur. Ayrıca üç gül pencere yer almaktadır. İkinci ve üçüncü katlarda sekizer taş söveli beşik kemerli pencereler mevcuttur. Çatı katında kademeli olarak simetri eksenine doğru yükselen yedi sivri kemerli, taş söveli pencereler yer almaktadır. Kat silmesi ile ayrılan çatı alanında açılmış üç yuvarlak pencere ile cephe hareketlendirilmiştir (Şekil 4.18 ve Şekil 4.19).

Şekil 4.18: Stickler Hall Güneybatı Cephesi Görünüş Çizimi

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

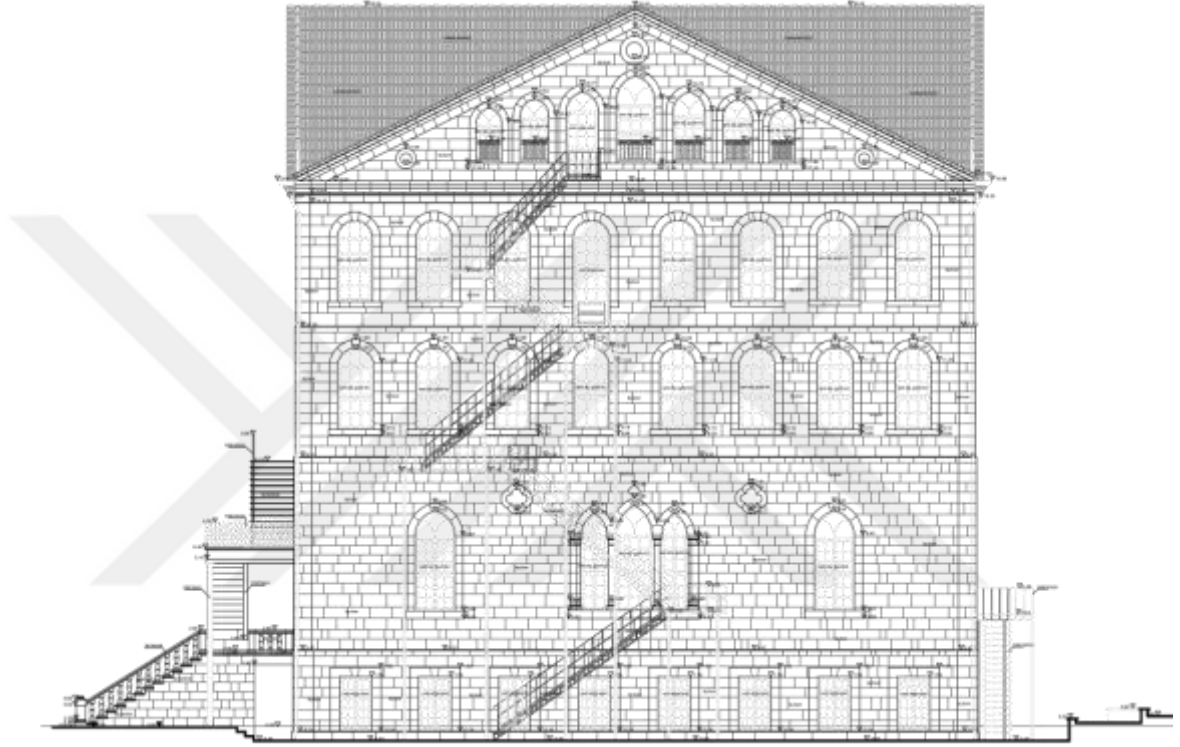

Şekil 4.19: Stickler Hall Güneybatı Cephe Restorasyon Öncesi Fotoğrafi

Kaynak: (Url-29: 2024)

4.3.1.3 Kuzeydoğu cephesi

Kampüsün ana giriş kapısının olduğu Cengiz Topel Caddesi'ne bakan kuzeydoğu cephesi, güneybatı cephesiyle benzer özellik göstermektedir fakat bu cephede yer alan yangın merdivenine üçüncü ve dördüncü kattan erişim sağlanabilmesi için bu katlardaki pencerelerden birinin yerini her iki katta da kapı almıştır (Şekil 4.20).

Şekil 4.20: Stickler Hall Kuzeydoğu Cephesi Görünüş Çizimi

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Şekil 4.21 ve Şekil 4.22’de bu cephenin restorasyon öncesi ve sonrasına ait fotoğrafları yer almaktadır.

Şekil 4.21: Kuzeydoğu Cephesi Restorasyon Öncesi Fotoğrafı

Kaynak: (Noyan Sancar Arşivi, 1997)

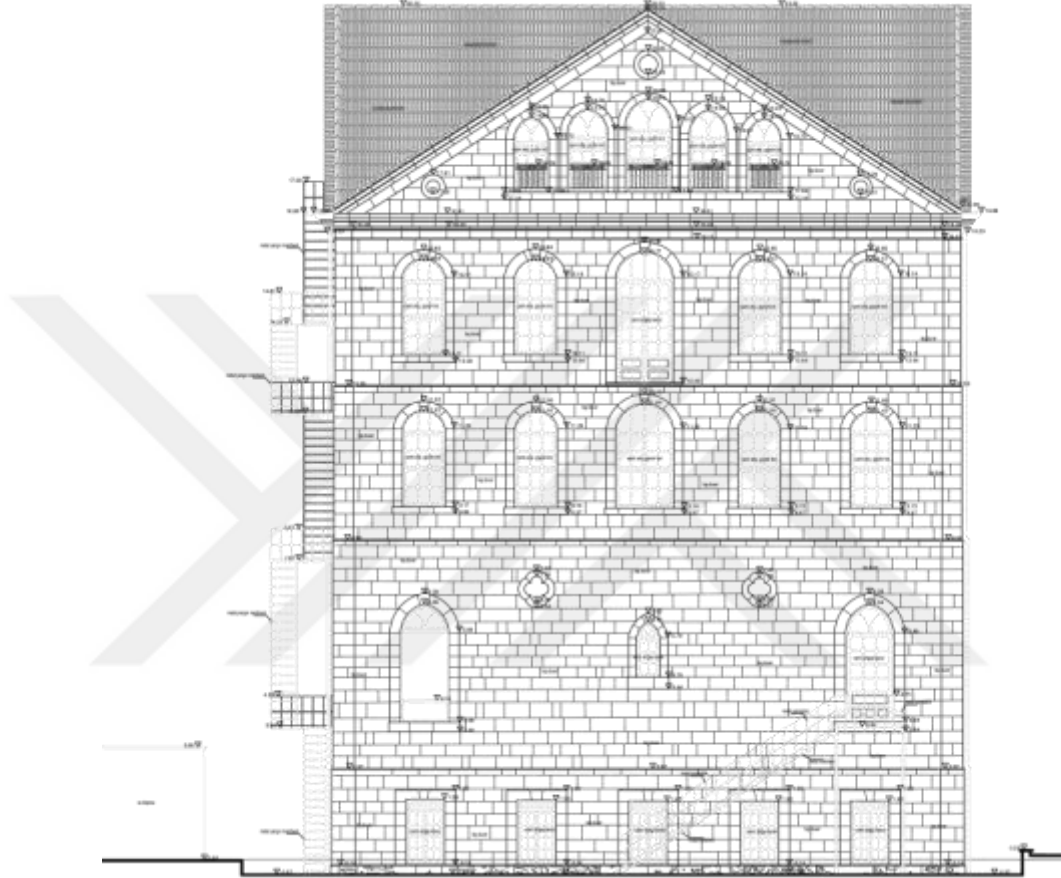

Şekil 4.22: Kuzeydoğu Cephesi Restorasyon Sonrası Fotoğrafları

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

4.3.1.4 Kuzeybatı cephesi

Diğer cephelerde olduğu gibi kat silmesi ile çatı katı ayrılmıştır. Taş söveli pencereler mevcuttur (Şekil 4.23). Üçüncü katında yer alan Şekil 4.24'te görünen ahşap cumba restorasyon sırasında kaldırılmıştır. Bu cephede yer alan 19 basamaklı metal merdiven ile konferans salonu içerisinde yer alan kulise çıkılabilmektedir.

Şekil 4.23: Stickler Hall Kuzeybatı Cephesi Görünüş Çizimi

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Şekil 4.24: Kuzeybatı Cephesi Restorasyon Öncesi Fotoğrafi

Kaynak: (Noyan Sancar Arşivi, 1997)

4.3.2 Merdivenler

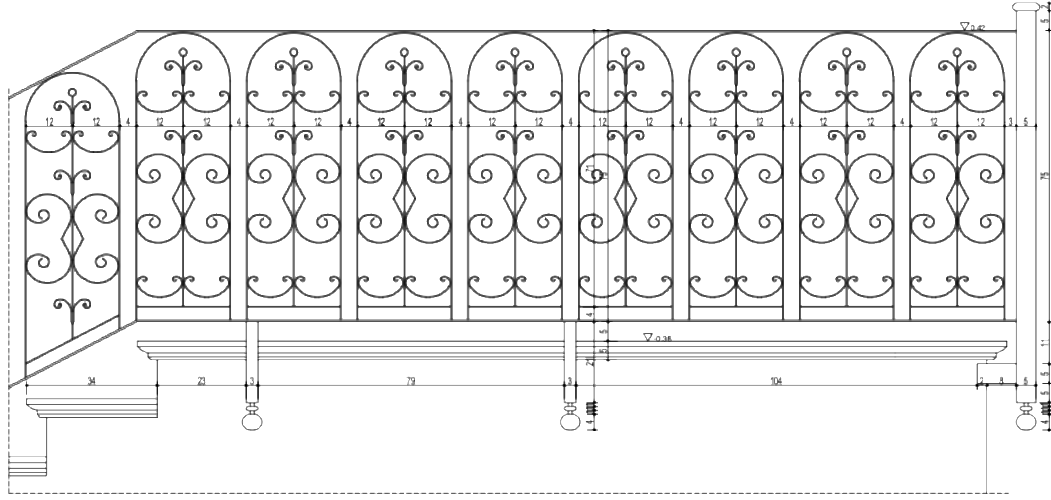
Günlük yaşamda daha çok işlevselliği ile ön planda olan merdivenler tarihi binalarda daha çok odak belirlemek ve yapının etkisini güçlendirmek için öne çıkmaktadır. Stickler Hall’da binanın ön cephesindeki simetri ekseninde yer alan anıtsal taş merdivenle, birinci katta yer alan konferans salonu olarak kullanılan alana ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 4.25).

Şekil 4.25: Stickler Hall Giriş Merdiven Fotoğrafi Özgün Hali

Kaynak: (Url-24: 2023)

Bu kottan iki taraflı yükselen otuz ikişer basamaklı ahşap merdivenin ara sahanlığından konferans salonunun asma katına ulaşılmaktadır. Bu kattaki sahanlıktan yükselerek ikinci katta tekrar birleşen merdivenler ile binanın dersliklerinin olduğu giriş kapısına ulaşım sağlanmaktadır. Hem iç hem de dış mekandaki merdivenlerin özgün hali korunmamıştır. Konferans salonuna çıkan 13 basamaklı merdiven restorasyon sırasında yeniden yapılmış ve yapımı esnasında taş korkuluklar eklenmiştir (Şekil 4.26).

Şekil 4.28: Stickler Hall Merdiven Korkuluğu Restorasyon Çizimi

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Geleneksel Tarsus evleri korkuluklarında da benzer motifler kullanılmıştır. Korkuluklarda çiçek motifleri ve geometrik motifler dışında bir şekilde rastlanmamasının en önemli sebeplerinden birisi, İslamiyet'te hayvan figürlerinin resmedilmesi, demir veya başka bir madenden yapılmasının yasak olmasıyla yakından ilgilidir (Öney, 1978).

Kuzeydoğu cephesinde yer alan yangın merdivenine asma kat dışında bütün katlardan erişim sağlanmaktadır. Kuzeybatı cephesindeki 19 basamaklı metal merdiven ile de konferans salonunun kulisine dışarıdan ulaşım sağlanmaktadır. Bu merdivenler dışında restorasyon sırasında, ikinci, üçüncü ve çatı katları arasındaki sirkülasyonu sağlamak üzere taş malzemeli bir iç merdiven yapılmıştır.

4.3.3 Kapılar ve pencereler

Binaya farklı kotlardan bağımsız girişler mevcuttur. Konferans salonuna, güneydoğu cephesinin orta aksında yer alan anıtsal taş üçgen alınlıklı girişten girilmektedir (Şekil 4.29).

Şekil 4.29: Stickler Hall Restorasyon Sonrası Giriş Cephe Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

Ahşap işlenmiş çift kanatlı giriş kapısı beşik kemerlidir. Kapı taş lento ve söveleri geometrik motifli bordürler ve rozetlerle bezenmiştir. Kapı kenarlarında yivsiz sütunceler (plaster) yer almaktadır (Şekil 4.30).

Şekil 4.30: Güneydoğu Cephesi Konferans Salonu Giriş Kapısı Fotoğrafları

Kaynak: (Url-30: 2024)

Şekil 4.31’de kapının restorasyon sonrası hali görünmektedir. Kapının üst kısmında yer alan yarım daire olan camlı bölüm restorasyon sırasında kaldırılarak ahşap yapılmıştır (Şekil 4.32).

Şekil 4.31: Güneydoğu Cephesi Restorasyon Sonrası Konferans Salonu Giriş Kapısı ve Üçgen Alınlık Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

Şekil 4.32: Stickler Hall Konferans Salonu Kapısı Ön Görünüş ve Kesit Çizimi

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Geleneksel Tarsus evleri ile Stickler Hall sahip oldukları kemerli taş kapı söveleri, taş üçgen alınlıkları ve sütunceleri ile benzeşmektedirler (Şekil 4.33 ve Şekil 4.34).

Şekil 4.33: Geleneksel Tarsus Evi Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaolu Arşivi, 2023)

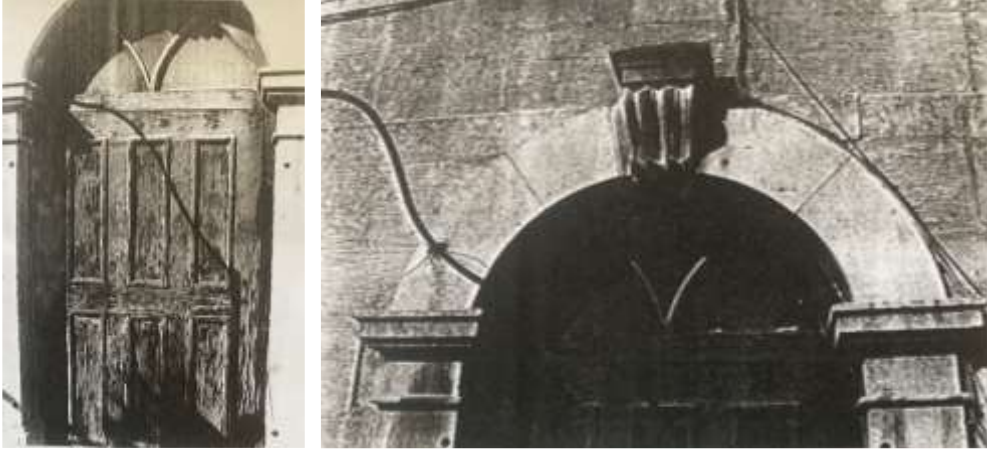

Şekil 4.34: Tarsus Evleri, Konut Kapısı Fotoğrafi

Kaynak: (Url-31:2024)

+5.42 metre kotunda yer alan, konferans salonunun asma katına açılan iki çift kanatlı ahşap kapı mevcuttur. +8.19 metre kotunda yer alan ikinci kattaki camlı çift

kanatlı ahşap kapı ile derslik katlarına ulaşılmaktadır. Bu kapılar beşik kemerli, taş söveli ve sütüncelidir (Şekil 4.35).

Şekil 4.35: Güneydoğu Cephesi İkinci Kat Kapı Fotoğrafları

Kaynak: (Noyan Sancar Arşivi, 1997)

Üçüncü katta yer alan ve geçmişte var olan ahşap cumbaya çıkılan kapı önüne korkuluk eklenerek buradan çıkış iptal edilmiştir. Şekil 4.36 ve 4.37’de kampüs ana giriş kapısı fotoğrafları görünmektedir. Bu kemerli demir kapının olduğu okul bahçe duvarları da kesme taştan yapılmıştır. Kapı yanlarında sütünceler mevcuttur.

Şekil 4.36: Kampüs Ana Giriş Kapısı Restorasyon Öncesi Fotoğrafı

Kaynak: (Url-32: 2024)

Şekil 4.37: Kampüs Ana Giriş Kapısı Restorasyon Sonrası Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaolu Arşivi, 2023)

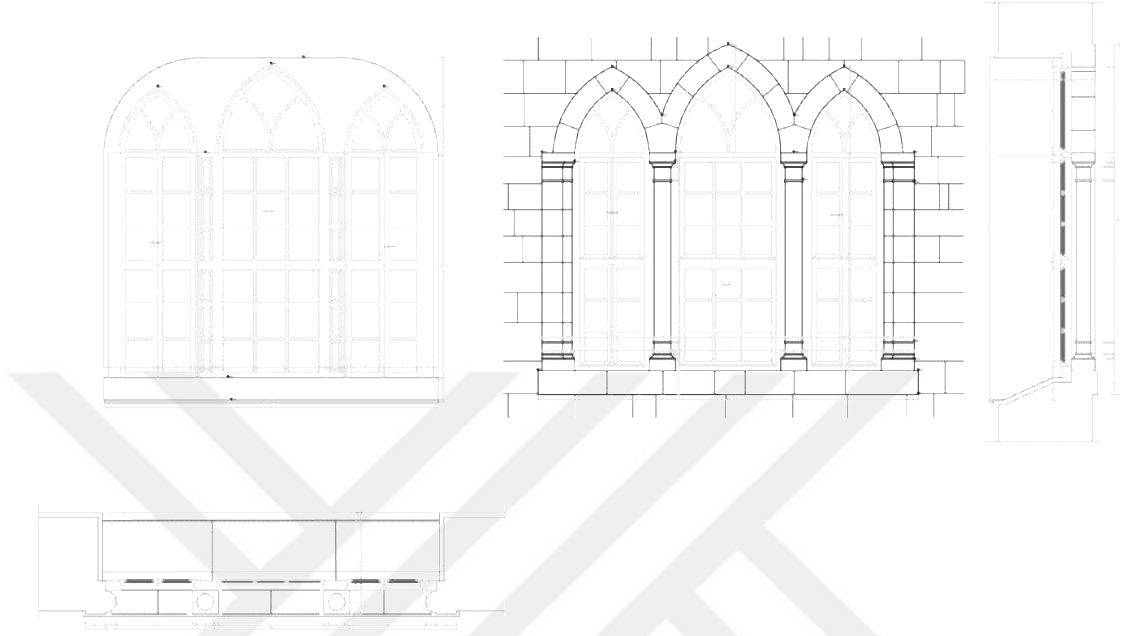
Kemerli, taş söveli, camlı ahşap doğramalı giyotin pencere yapısı bodrum kat hariç benzerlik göstermektedir. Şekil 4.38’de giyotin pencere fotoğrafı mevcuttur.

Şekil 4.38: Doğrama Fotoğrafi

Kaynak: (Noyan Sancar Arşivi, 1997)

Bodrum kat pencereleri dikdörtgen, ahşap kanatlıdır ve diğer katlardan daha kısa tutulmuştur. Derslik katları olan ikinci ve üçüncü katlardakiler beşik kemerli olup konferans salonunun pencereleri ile çatı katındaki pencereler sivri kemerlidir. Konferans salonu pencere teknik çizimi Şekil 4.39’da yer almaktadır.

Şekil 4.39: Stickler Hall Konferans Salonu Pencere Görünüş, Kesit ve Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Çatı katında her cephede üçer yuvarlak pencere mevcuttur. Birisi orta aksta ve yukarıda, diğer ikisi de simetrik olarak yanlarda yer almaktadır. Bunun dışında giriş cephesi hariç diğer cephelerde üçer sabit yonca şeklinde pencere mevcuttur. Bu pencereler vitray ile süslenmiştir (Şekil 4.40).

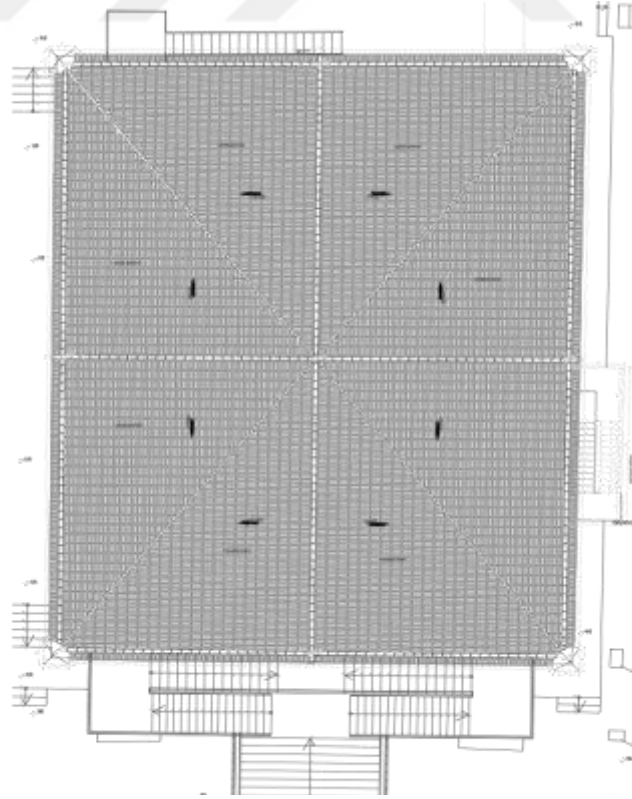

Şekil 4.40: Pencere Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaolu Arşivi, 2023)

4.3.4 Çatı

Yapının çatı strüktürü ahşaptır. Sıcak çatıdır. 17 metre x 21.5 metre ölçülerinde haçvari tonoz biçimlidir (Şekli 4.41 ve Şekil 4.42).

Şekil 4.41: Stickler Hall Çatı Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Şekil 4.42: Çatı Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

Bu biçim ile çatı katına daha çok gün ışığı alınabilmektedir. Kare plan üzerinde ortada birleşen iki eşit dikdörtgen üzerinde beşik çatı şeklindedir. Dört derelidir. Çatıların eğimi yüzde 49 ve yüzde 64'tür. Köşelerinde taş çörtlenler mevcuttur. Çatı kaplamasında kullanılan Malsilya tipi kiremitler özel üretim olarak yapılmıştır (Şekil 4.43).

Şekil 4.43: Stickler Hall Çatı Kiremidi Fotoğrafı

Kaynak: (Url-33: 2024)

Şekil 4.44'te çatı iç kaplaması olan ahşap lambriilerin görüldüğü iç mekân fotoğrafı mevcuttur.

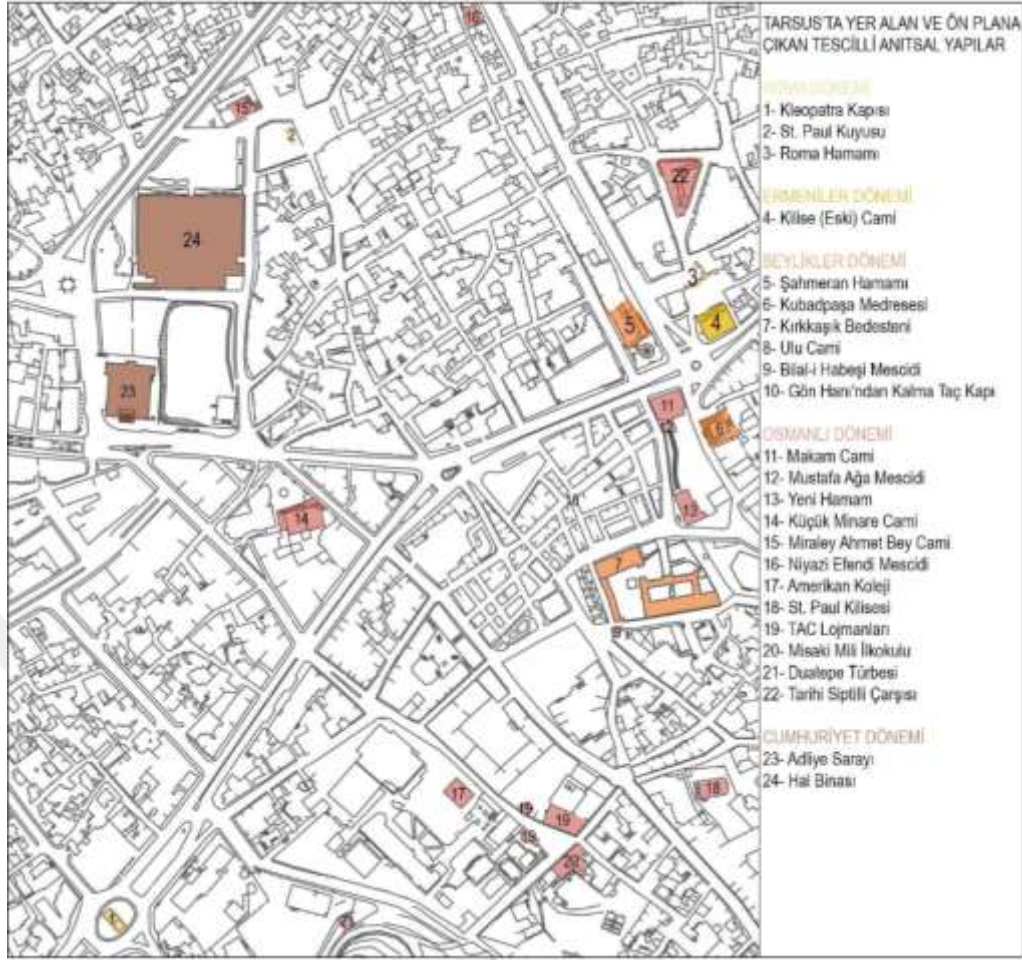

Şekil 4.44: Çatı Katı İç Mekân Güncel Fotoğrafı

Kaynak: (Url-34: 2023)

4.4 Restorasyon Sürecindeki Müdahaleler

Tarsus'un arkeolojik önemi nedeniyle Kültür Bakanlığı 1995'ten itibaren iki önemli sit alanında proje koruma ve restorasyon çalışmalarını başlatmıştır. Birincisi 19. yüzyılda şekillenen geleneksel konut mimarisi barındıran St. Paul Kuyusu ve çevresindeki yapılaşmalar, diğeri ise St. Paul Kilisesi ve çevresindeki dokudur. St. Paul Kilisesinin güneybatısında Tarsus Amerikan Koleji'nin tescilli yapıları mevcuttur (Url-35: 2023). Şekil 4.45'te Tarsus'ta yer alan ve ön plana çıkan yapıları gösteren harita mevcuttur.

Şekil 4.45: Tarsus'ta Yer Alan Tescilli Yapılar

Kaynak: (Deniz ve Halaç, 2023)

Kent belleğinde de önemli bir yeri olan Stickler Hall'un 1997 yılında başlatılan restorasyon çalışması 1999 yılında tamamlanmıştır. Restorasyonu Yüksek Mimar Bican Tuğberk, İnşaat Yüksek Mühendisi Noyan Sancar ve Dr. İnşaat Yüksek Mühendisi Hüsamettin Alper, Arup Mühendislik yürütmüştür. Restorasyon sürecinde cephe açıklıklarında bir değişiklik olmamıştır. Cephe temizliği yapılmış, merdiven ve korkulukları yeniden tasarlanmıştır. Strüktürü sağlamlaştırmak adına bütün bina döşemeleri dahil içi bütünüyle soyulmuş, içten çelik kafes ve çelik döşemeler yapılmıştır. Çatı strüktürü de çelik konstrüksiyon ile sağlamlaştırılmış, hafifletilmiş ve mekânda kullanım kısıtlılığına neden olan dört ahşap dikmeden arındırılmıştır. İç mekân kullanımında bodrum kat kütüphane ve öğrenci hobi alanı, birinci kat ve asma katı konferans salonu, ikinci ve üçüncü katı derslikler olarak işlevlendirilmiştir. Ara katlarda ıslak hacimler kurgulanmış, çatı katı ise yatakhane olarak öngörülmüştür. Güncel halinde çatı katı güzel sanatlar odası olarak kullanılmaktadır. Restorasyon

sürecinde sağlamlaştırma, temizleme, yenileme ve temizleme tekniklerinden yararlanılmıştır (Ek-1).

4.4.1 İç mekân kurgusuna yönelik yapılan değişiklikler

Bina yapıldığı günden itibaren günümüze kadar benzer işlevlerde kullanılan bir yapıdır. Zaman içerisinde mekânsal kurgularda değişiklikler olmuştur. Restorasyon süreci ve iç mekân kurgusu restorasyonu yürüten mimar ve mühendisler tarafından şöyle tanımlanmıştır; “Binanın dış cephesi ve çatısı aslına uygun olarak muhafaza edilecek, içi ise tamamen boşaltılarak yeni işlevler kazandırılacaktır. İç mekândaki döşeme ve taşıyıcılar yeni tasarlanan mekânlara uygun olarak yeniden inşa edilecektir. Mevcut zemin kat hizasındaki balkon ise, bahçeye açılan kapıları ile öğretmenler odası ve ‘Mezunlar Kulübü’nü barındırmaktadır. Birinci kat toplantı salonu olarak olduğu gibi kullanılmakla birlikte döşemeler daha düşük kotta yapılarak bu salona bir balkon eklenmiştir. 250 koltuklu 350 kişi azami kapasiteli, gerekli akustik tedbirleri alınmış, çağdaş bir toplantı salonu tasarlanmıştır. Işık kumanda merkezi ve gerekli teçhizatı, sahne arkasındaki oyuncu odaları ile bu salon konser, tiyatro ve toplantı salonu olarak hizmet verecektir. İkinci ve üçüncü katlarda geniş sınıf mekânları ile tuvaletler yer alacaktır. Bu mekânlar bilgisayar ve seçmeli dersler için uygun olacaktır. Dördüncü kat çatı arası olup yatakhane olarak tasarlanmıştır. Tuvalet ve duş için ara kattaki ıslak hacimler kullanılacaktır. Bu katta tek kişilik karyolalar ve yanlarında dolapları ile 30 yatak kapasitesi, ranza kullanılarak ise 60 yatak kapasitesi mümkün olacaktır” (Ek-2).

4.4.2 Strüktürel müdahaleler, sağlamlaştırma ve yeniden yapım

Binanın taşıyıcı sistemi, temel seviyesinden çatı katına kadar çıkan dört betonarme kolon ve perde duvarlar ile güçlendirilmiştir. Binanın bodrum kat kotu kazılarak, seviyesi daha da derinleştirilmiştir. Temel tabanına betonarme radye temel ve bodrum iç duvarlarına betonarme perde duvarlar öngörülmüştür (Ek-2).

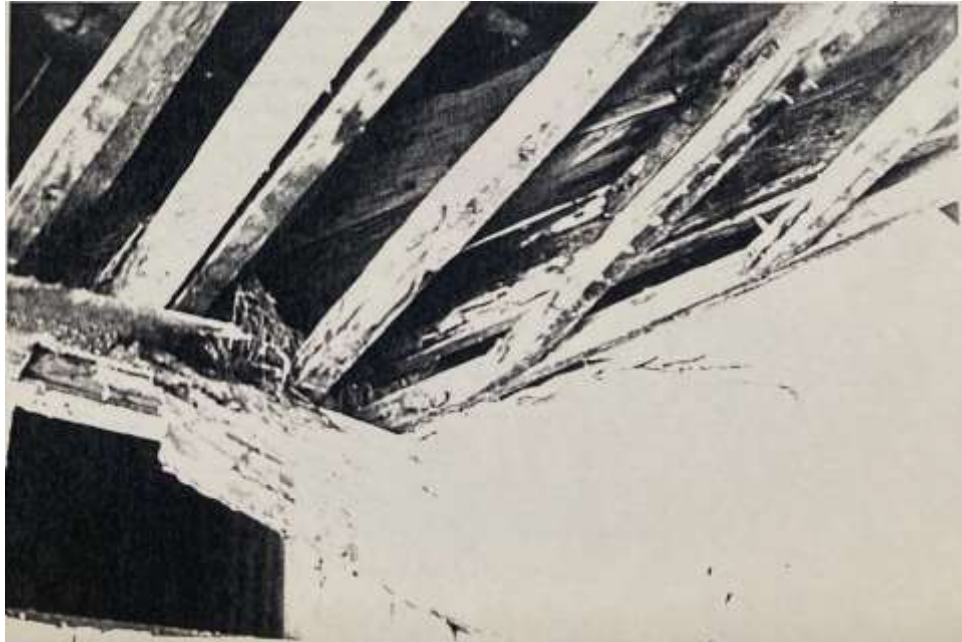
Çatı için ilk düşünülen yöntem mevcut çatının sökülüp benzer şekilde koruyarak çelik bir taşıyıcı sistem oturtmak şeklindedir. Sonrasında iç kaplama kısmi olarak sökülmüş ve altında iyi durumda bir ahşap yapının mevcut olduğu görülmüştür. Bu nedenle çatı ve altındaki döşemeler sökülmeden çatı taşıyıcı yapısının desteklenmesi öngörülmüştür (Ek-2). Fakat iç kaplamaların tamamen sökümü sonrasında özellikle yükü taşıyan eteklerde zamanla giren su nedeni ile

önemli ölçüde çürüme ve kırılmalar saptanmıştır (Ek-3). Şekil 4.46-7’de yer alan fotoğraflar ile belgelenmiştir.

Şekil 4.46: Stickler Hall Çatı Kaplaması Sökümü Sonrası Gözlemlenen Çürüme ve Kırılmaya Uğramış Ahşapların Fotoğrafi

Kaynak: (Ek-3)

Şekil 4.47: Stickler Hall Çatı Kaplaması Sökümü Sonrası Gözlemlenen Çürüme ve Kırılmaya Uğramış Ahşapların Fotoğrafi

Kaynak: (Ek-3)

Alınan kararlar doğrultusunda mevcut ahşap taşıyıcı sistem elemanları korunarak çatıyı destekleyen kolon ve çerçeve sistemi sökülmüş çelik makas sistemi çatının formuna uygun olarak alttan yerleştirilmiştir. Çatı, yeni yapılan çelik yapı ile çakışmayacak şekilde geçici kolonlarla desteklenmiştir. Aynı zamanda çatı yükünü de hafifletmek amacıyla kiremitler sökülerek çatıdan uzaklaştırılmıştır. Alttan çelik destek makasları yerleştirildikten sonra mevcut yapıdaki düşey ve yatay deformasyonlar giderilmiştir (Ek-4).

Mahya ve dere hatları düzeltilmiş bu işlemler için mevcut ahşap sistem ile çelik makas elemanları arasında çatıdaki deformasyonların düzeltilmesi ve tolerans için gerekli olan 10 cm boşluk bırakılmıştır. Yer yer ahşap takozlarla bu işlem sağlanmış ve çatı düzgün hale getirildikten sonra temas noktaları kelepçelenmiştir (Ek-4).

Döşemeler ise çelik profil kirişlerle taşınan betonarme yüzeylerden oluşturulmuştur. Alt döşeme düzlemine ve kalkan duvarları düzlemine konulan çerçeveler birbirlerine kaynak ve cıvatalarla bağlanarak mevcut taş duvarlara ve yeni betonarme döşemeye dübellerle sabitlenmiştir. Mevcut döşemeler çatı işlemi bittikten sonra karkası kalacak şekilde sökülmüştür. Mevcut çelik döşeme karkasları dış duvarların desteklenmesi işini üstlenmiştir. Alttan itibaren yeni katlar yapıldıkça eski döşeme karkasları sökülerek, işlem yukarıya doğru devam etmiştir (Ek-4). Şekil 4.48 ve Şekil 4.49'da döşemelerin yapıldığı restorasyona ait fotoğraflar yer almaktadır.

Şekil 4.48: Sticker Hall Çatı Kaplaması Sökümü Sonrası Fotoğrafı

Kaynak: (Noyan Sancar Arşivi, 1997)

Şekil 4.49: Stickler Hall Restorasyon Sürecinde İkinci ve Üçüncü Kat Çelik Karkas Döşeme Fotoğrafi

Kaynak: (Noyan Sancar Arşivi, 1997)

Binada, -4.95 m kotuna yapılmak istenen ikinci bodrum kat buranın 15- 20 cm altında kesme taş duvara rastlanmış olmasından dolayı iptal edilmek istenmiştir (Ek-5). 1998’de restorasyon sürecinde binanın sadece dış duvarları kalacak şekilde içinin sökülmesinin tamamlanmasının ardından meydana gelen büyük bir deprem ile de ikinci bodrum kat için alınan kazı kararı tümüyle iptal edilmiştir (Ek-1).

4.4.3 Temizleme

Yapı, restorasyon sırasında özgün durumunda var olmayan niteliksiz eklerden arındırılmıştır. Bu arındırma işlemi yapılırken kuzeybatı ve güneybatı cephelerindeki ahşap çıkıntılar ile cephelerdeki sıva üstü tesisat boruları kaldırılmıştır.

Cephe temizliği için başvuru Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü’nün binayı ve taş örneğini inceleme raporuna göre killi kireç taşından yapılmış olan bina cephesinin yoğun olmayan hava koşullarına bağlı kirlilik, bazı bölgelerde yosunlaşma biçiminde biyolojik kirlilik ve taş yüzeylerinde az miktarda kabuklanma ve dökülme gözlemlenmiştir. Buna bağlı bina cephesinin temizliğinin yumuşak fırça ile tozu alındıktan sonra maksimum üç atmosfer basınçlı su ve plastik fırça ile temizlenmesi önerilmiştir. Gerekli görüldüğünde su içerisine non- iyonik deterjanlar kullanılabileceği belirtilmiştir. Daha yoğun temizlik gerektiren bölgelerde lokal olarak kâğıt hamuruna emdirilen yüzde 5’lik amonyum karbonat çözeltisi ile taş yüzeyine kompres yapılması ve plastik örtü ile örtülmesinden iki ya da üç saat sonra su ve yumuşak tırnak fırçası ile temizlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Taş yüzeylerindeki dökülme biçimindeki bozulmalar için kireçtozu ve taş karışımı uygun harç ile dolgu yapılması uygun görülmüştür (Ek-6).

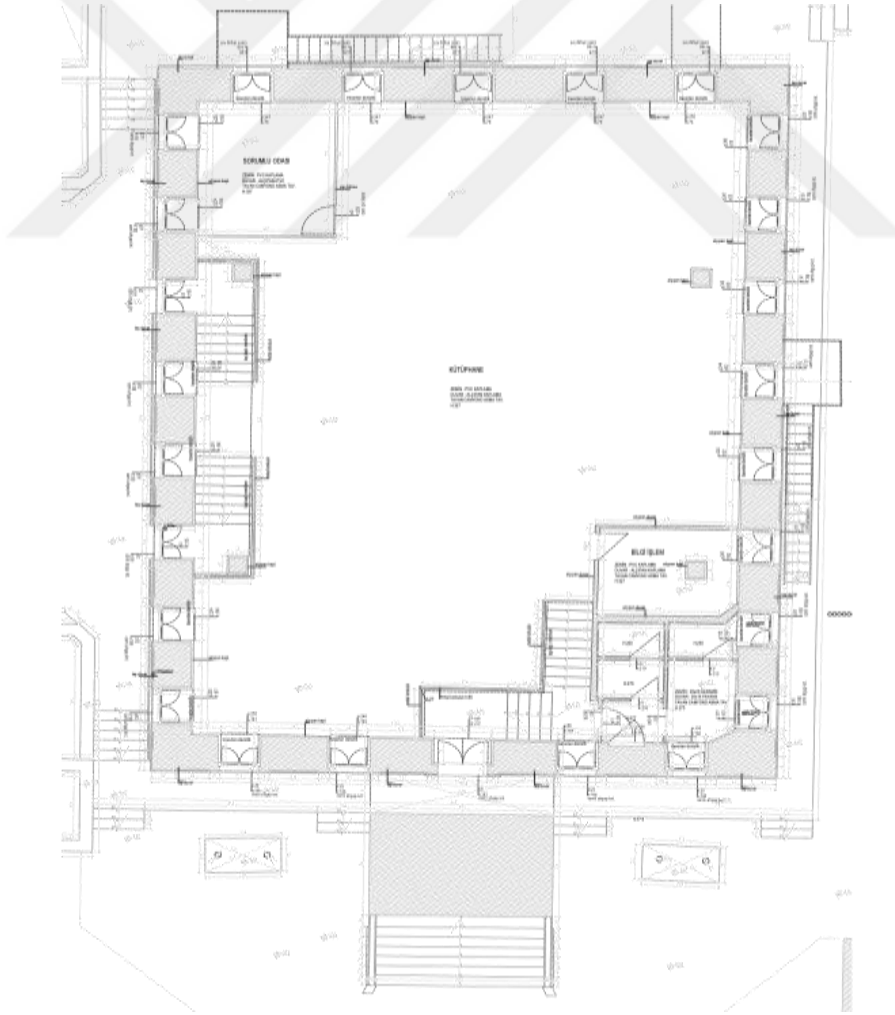
Bina cephesindeki, özellikle pencere ve kapıların orta kısımlarında gözlemlenen çatlaklar tetkik edilmiştir. Bu çatlakların binanın yapımından sonraki

süreçlerde meydana gelen sismik hareketlerden kaynaklı oturmalardan kaynaklandığı kanısına varılmıştır. İnşaat süresince bu çatlakların gözlem altında tutulmasına ve binanın dört cephesindeki birer çatlağa cam deneyi uygulanarak çatlakların genişleyip genişlemediğinin saptanması gereği sonucuna verilmiştir. Söküm ve yapım sırasında kapı ve pencere işlerinin teleskopik iskele çubukları ve kalaslarla iksalanması ön görülmüştür (Ek-3). İç mekânda metal korkuluklu taş merdiven yapılmıştır. İç kapılar birinci sınıf masif çam ile yeniden imal edilmiştir.

4.5 Restorasyon Sonrası Bulgu ve Analizler

4.5.1 -2.63 metre kotu Korkut Beriker Kütüphanesi

-2.63 metre kotunda yer alan kütüphaneye, güneydoğu cephesinden on beş basamakla, güneybatı cephesinden sekiz basamakla inilen taş merdivenlerle ulaşılmaktadır. Şekil 4.50’de bu katın planı yer almaktadır.

Şekil 4.50: Stickler Hall Bodrum Kat Kütüphane Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Zeminde pvc döşeme kullanılmıştır. Kitap rafları yoğunluklu olarak cephelerde konumlanmıştır. Orta alanda yer alan raflar seperatör görevi görmektedir. Kütüphane yönetim bölümü plastik cam doğrama ile bilgi işlem bölümü de alçı panel bölme duvar ile ayrılmıştır. Tavanlarda cam yünü asma tavan yapılmıştır (Şekil 4.51-54).

Şekil 4.51: Stickler Hall Kütüphane Girişi Fotoğrafı

Kaynak: (Url-34: 2023)

Şekil 4.52: Stickler Hall Güneydoğu Cephesi Kütüphane Girişi Fotoğrafı

Kaynak: (Url-34: 2023)

Şekil 4.53: Stickler Hall Kütüphane İç Mekân Fotoğrafı

Kaynak: (Url-34: 2023)

Şekil 4.54: Stickler Hall Kütüphane İç Mekân Fotoğrafı

Kaynak: (Url-34: 2023)

4.5.2 -2.63 metre kotu Korkut Beriker Kütüphanesi hakkında bulgular

Asma tavan uygulaması yerine tavanların açık bırakılması cephe boşluklarından gelecek gün ışığından daha çok faydalanılmasını sağlayabilir. Cephe duvarlarındaki tarihi taş doku üzerindeki alçının yer yer kazınarak özgün duvarın görünür kılınması, yapının kimliğinin içeriden de okunabilmesine fayda sağlayabilir. Bu öneriye örnek olarak Şekil 4.55’te fotoğrafı yer alan Bomonti Bira Fabrikası verilebilir. Yapının restorasyonunda duvarların özgün malzemesi yer yer görünür kılınacak şekilde açık bırakılmıştır.

Şekil 4.55: Bomonti Bira Fabrikası Restorasyon Sonrası İç Mekân Fotoğrafi

Kaynak: (Url-36: 2024)

Merdivenlerin çağdaş malzeme olan cam ya da çelik kullanımı ile üretilmesi merdiveni yalınlaştırıp hafifletilebilir. Cepheye ankrajı sırasında yararlanılabilecek boşluk yaklaşımı ile restorasyonda eklenen merdivenin özgün yapıdan ayrışmasına olanak sağlayabilir (Şekil 4.56).

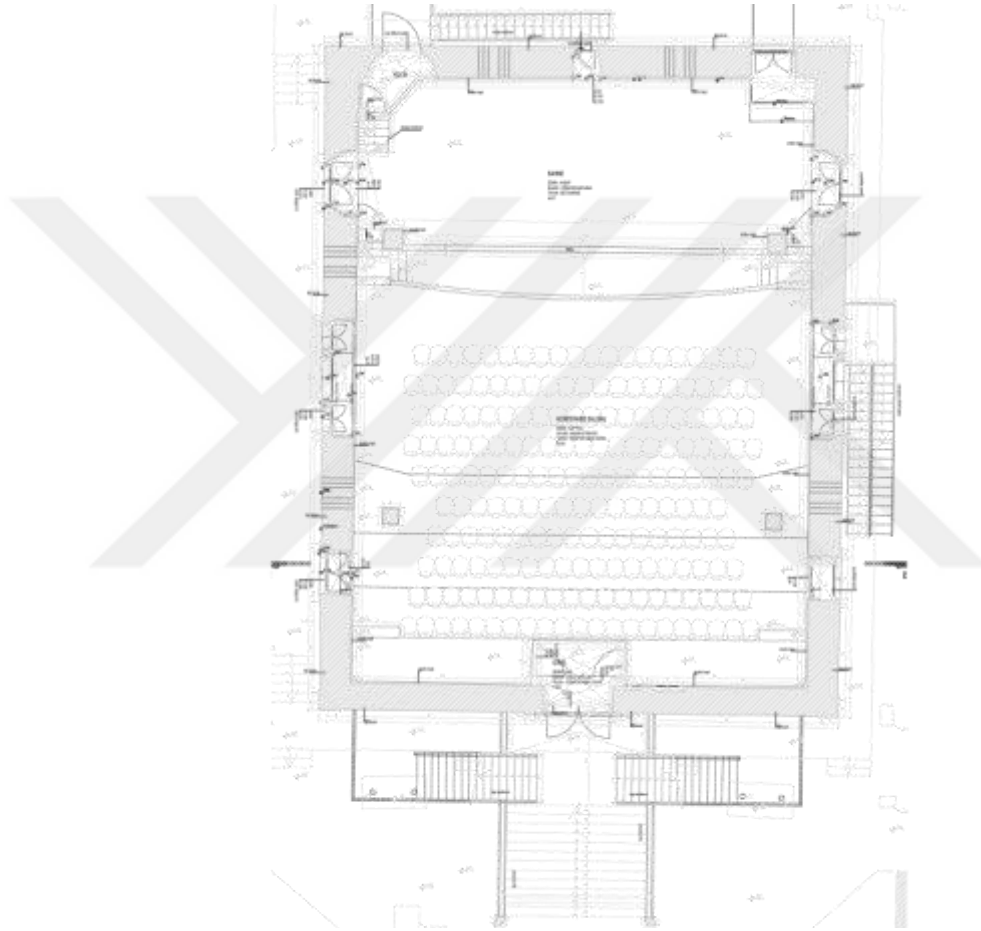

Şekil 4.56: Bomonti Bira Fabrikası Restorasyonu Merdiven Fotoğrafi

Kaynak: (Url-36: 2024)

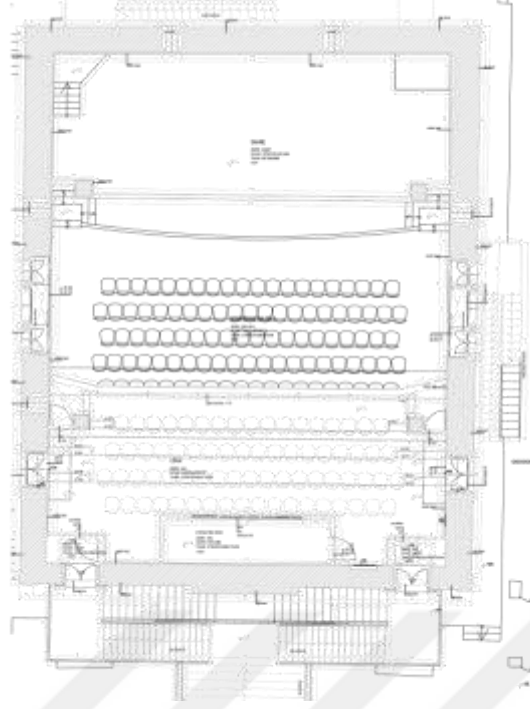
4.5.3 Birinci kat konferans salonu

Kütüphane katının üst katında yer alan 272 kişilik olan konferans salonu asma katlıdır. Hem alt katına hem de asma katına güneydoğu cephesinde yer alan dış merdivenle ulaşılmaktadır. Giriş katında 90 cm yükseltilmiş olan ahşap sahne platformu yer almaktadır. Kuzeybatı cephesinde yer alan metal merdiven ile sahne arkasına giriş sağlanabilmektedir. Ses ve ışık odaları içeren kontrol odası asma katta konumlanmıştır (Şekil 4.57 ve Şekil 4.58).

Şekil 4.57: Stickler Hall Konferans Salonu Alt Kat Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Şekil 4.58: Stickler Hall Konferans Salonu Asma Kat Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Tavanlarda polistren köpük asma tavan yapılmıştır. Kaset tipi klimalar ve gömme spotlar yer almaktadır. Zemin döşemesinde halı kullanılmıştır. Duvarlar akustik performansı arttırmaya yönelik bordo renkli kumaş ile kaplanmıştır. Dış cephe duvarında yer alan pencereler beyaz renkli panjurlar yer almaktadır. Kontrol odası duvarında beyaz renkli plastik pencere doğramaları mevcuttur (Şekil 4.59 ve Şekil 4.60).

Şekil 4.59: Stickler Hall Birinci Kat Konferans Salonu Sahne Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

Şekil 4.60: Stickler Hall Birinci Kat Konferans Salonu Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

4.5.4 Birinci kat konferans salonu hakkında bulgular

Konferans salonunun asma katının bina cephesinden koparılarak Şekil 4.61’de yer alan Fişekhane örneğinde olduğu gibi çelik konstrüksiyon ile bağımsız hale getirilmesi onun özgün yapıdan farklılaşmasını sağlayacaktır.

Şekil 4.61: Fişekhane Restorasyon Sırasında Eklenen Asma Kat Fotoğrafi

Kaynak: (Url-37: 2024)

Bina kimliğine uyumlu olması ve özgün kemerli pencere açıklıklarının rahat algılanması için kumaş perde ya da ahşap hareketli paneller kullanılarak gün ışığı kontrollü bir şekilde içeriye alınabilir (Şekil 4.62).

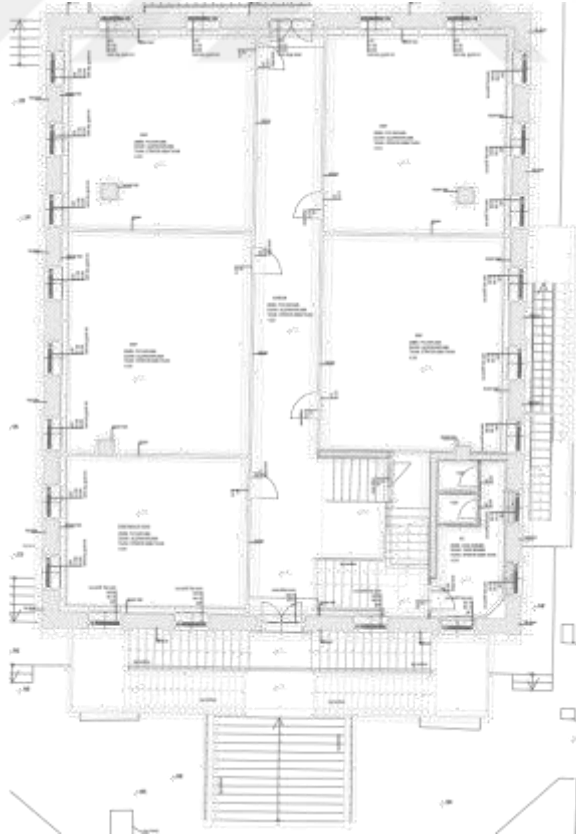

Şekil 4.62: Camerino Müzik Akademisi Konferans Salonu Ahşap Panel Fotoğrafi

Kaynak: (Url-38: 2024)

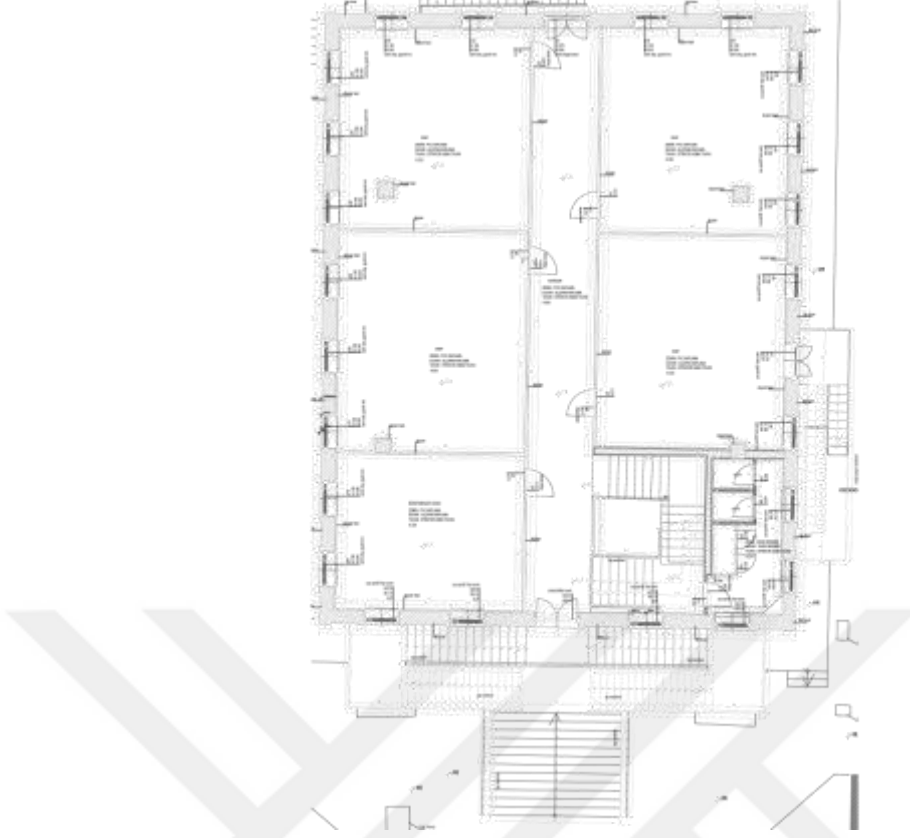
4.5.5 İkinci ve üçüncü kat derslikler ile sirkülasyon alanları

İkinci ve üçüncü katlarda dörder derslik ve her iki katta da birer yönetim odası bulunmaktadır (Şekil 4.63 ve Şekil 4.64).

Şekil 4.63: Stickler Hall İkinci Kat Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Şekil 4.64: Stickler Hall Üçüncü Kat Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Derslik ara bölme duvarları U- C galvaniz profil ve alçı paneller kullanılarak yapılmıştır. Arasında cam yünü uygulanmıştır (Ek-5). Zeminlerinde rulo PVC kullanılmıştır. Tavanlarda cam yünü asma tavan uygulaması yapılmıştır (Şekil 4.65). Asma tavan kotunun pencere kotundan düşük olması nedeniyle birleşim detayı Şekil 4.66'daki gibi çözülmüştür.

Şekil 4.65: Stickler Hall İkinci Kat Derslik Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

Şekil 4.66: Stickler Hall İkinci Kat Derslik Perdeler Detayı Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

4.5.6 İkinci ve üçüncü kat derslikler ile sirkülasyon alanları hakkında bulgular

Tarihi taş duvarların yer yer görüneceği şekilde tasarlanan örnekler mevcuttur. Duvarların yeni yapılan malzeme ile ilişkisini sınırlandırmak adına zemin döşeme kaplaması bina cephesinden koparılabilir. Böylece yeni ile eski belirgin bir şekilde ayrılacaktır. Şekil 4.67’de yer alan Helfstyn Kalesine ait fotoğrafta benzer uygulama örneği yer almaktadır. Zemin döşemesi özgün duvara direkt saplanmamış malzeme birlikteliği esnasında bırakılan boşluk çakıl taşları ile doldurulmuştur.

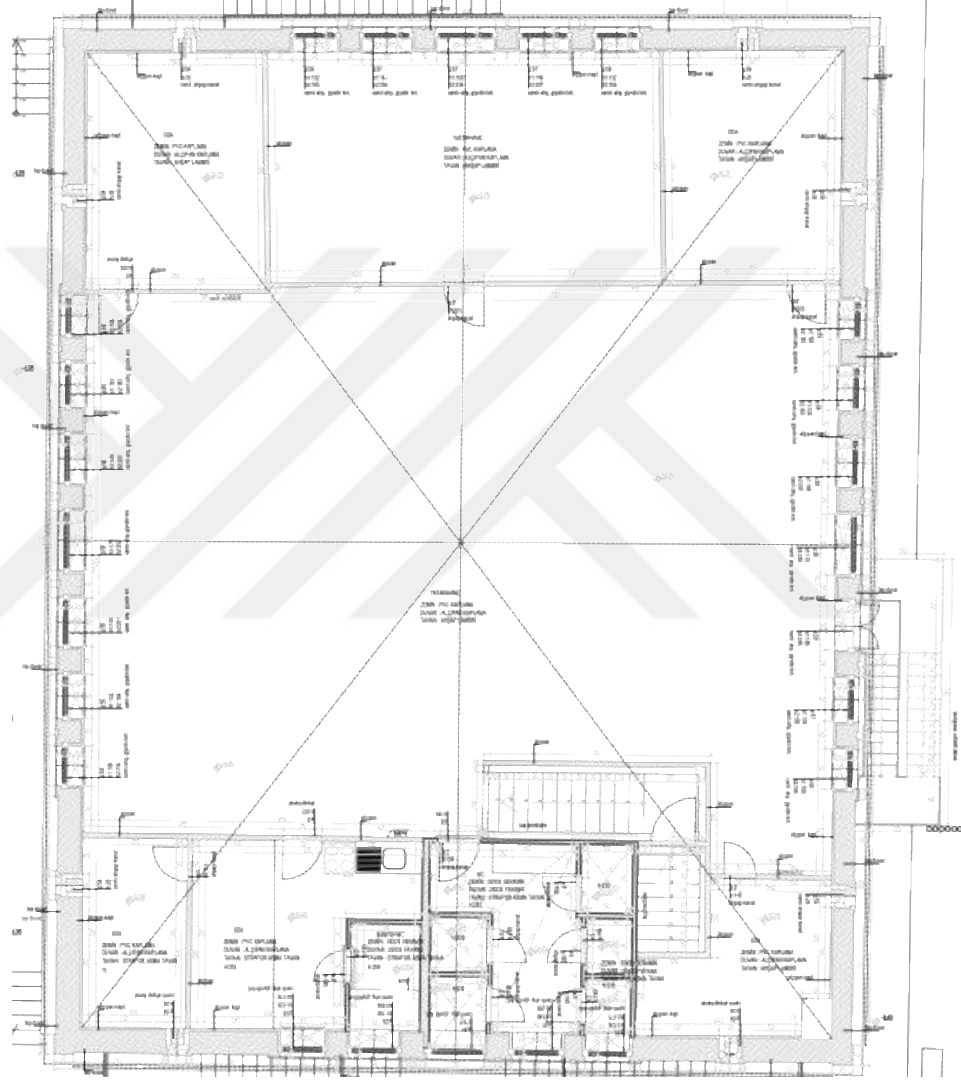

Şekil 4.67: Helfstyn Kalesi Restorasyon Sonrası Fotoğrafı

Kaynak: (Url-39: 2024)

4.5.7 Çatı katı güzel sanatlar odası

Çatı katı özgün kullanımında olduğu gibi restorasyon sonrası da yatakhane kullanımını düşünülerek planlanmıştır. Fakat yatılılığın kalktığı dönemde öğrenci hobi alanı olarak kullanılan çatı katı bugünlerde güzel sanatlar odası olarak kullanılmaktadır. Ahşap kapılı odalar alçı panel bölme duvarlar ile orta alandan ayrılmıştır (Şekil 4.68).

Şekil 4.68: Stickler Hall Çatı Katı Planı

Kaynak: (Işık Arşivi, t.y.)

Ahşap doğramalı pencereler restorasyon sırasında yenilenmiştir. Giyotinli pencerelerde rustik perde kullanılmaktadır. Restorasyon sonrası zemine pvc kaplama yapılmıştır. Tavanında ahşap lambriler kullanılmıştır. Sarkıt aydınlatmalar ile mekân aydınlatılmaktadır (Şekil 4.69).

Şekil 4.69: Stickler Hall Çatı Katı Resim Atölyesi Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

4.5.8 Çatı katı güzel sanatlar odası hakkında bulgular

Çatı katındaki oda bölme duvarlarının tavana kadar olmayıp tavandan koparılması olumlu bir yaklaşımdır. Klimaların dış cepheye montajı yerine tavandan çelik halatlar ile asılması özgün yapıya müdahale etmemek adına olumlu sonuçlar doğurabilir (Şekil 4.70).

Şekil 4.70: Stickler Hall Çatı Katı Resim Atölyesi Giriş Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

4.5.9 Merdiven ve korkuluk birleşim detaylarına ait bulgular

Koridora yapılmış olan asma tavanın çatı katına çıkan merdiven ile kesişiminde uygunsuzluk gözlemlenmektedir (Şekil 4.71).

Şekil 4.71: Stickler Hall Çatı Katına Çıkış Merdiveni Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

Taş merdiven üzerine yapılan duvarın alçı panel olarak merdiven bitimine direkt ve hizalı birleştirilmesi yerine cam ya da metal bir malzeme ile bilinçli bir şekilde geride ya da ileride bırakılması olumlu sonuçlar doğurabilir. Koridora yapılacak olan asma tavanın duvarla ilişkisini kesmek adına kenarlardan koparılması birleşim detayı sorununu ortadan kaldırabilir. Şekil 4.72’de Palazzo Zen’in iç mekanına ait fotoğrafta yeni malzemenin yapının özgün malzemesine dokunmadan örülmüş olduğu görülmektedir.

Şekil 4.72: Palazzo Zen İç Mekân Fotoğrafı

Kaynak: (Url-40: 2024)

4.5.10 Bina dış cephesine yapılan müdahale bulguları

Binanın kuzeybatı cephesine şekil 4.73'teki fotoğrafta görüldüğü gibi saplanan konferans salonunun iklimlendirmesi için yapılan havalandırma kanalının binanın mevcut açıklığından yapılması bina cephesine zarar verilmemesi açısından olumludur. Benzer bir yaklaşımla yapılan Fortezza Kalesine ait köprü fotoğrafı Şekil 4.74'te yer almaktadır.

Şekil 4.73: Stickler Hall Kuzeybatı Cephesi Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

Şekil 4.74: Fortezza Kalesi Restorasyon Sırasında Eklenen Metal Köprü Fotoğrafi

Kaynak: (Bloszies, 2012)

Merdiven sağlamlaştırmak için yapılan beton uygulaması tarihi izleri okunamaz hale getirmiştir (Şekil 4.75). Merdiven destek taşıyıcı profillerin bina cephesine ankrajı sırasında Şekil 4.76'daki örnekte olduğu gibi çelik dübeller kullanılabilir. Böylece düzensiz çimento görüntüsünün yerinde metal plaka bütünlük sağlayacaktır.

Şekil 4.75: Stickler Hall Giriş Cephesi Merdiven Konstrüksiyonu Duvar Birleşim Fotoğrafi

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

Şekil 4.76: Bomonti Bira Fabrikası Restorasyonu Merdiven Duvar Birleşim Fotoğrafi

Kaynak: (Url-36: 2024)

4.5.11 Malzemelerdeki kimyasal bozunmalara ait bulgular

Taş yüzeylerde atmosfer etkisi ve yılların birikimi ile kirlilik oluşur. Bunların yanı sıra kavlamış yüzeylerin arasına girmiş is tabakaları ve yapının tabanına indikçe mantar ve yosun yüzeyler gözlenir. Algler, likenlerle birlikte, buldukları ortamın her zaman nemli kalmasını sağladıkları için, salgıladıkları sıvılarla lekelenmelere ve

yüzeysel bozulmalara neden olurlar. Yosunlar ise, nemli ve pürüzlü yüzeylerde yaşayarak kir ve lekeler oluştururlar (Şekil 4.78) (Küçükaya, 2004). Metal yüzeylerde ise yine iklim, yüzey ve yeraltı suları ile oluşan organik aktiviteler kimyasal bozunmaya neden olur. Oluşumunda oksijen, karbondioksit ve organik asitler etkilidir. Kimyasal bozunma sırasında hidrasyon, hidroliz, çözünme ve oksidasyon meydana gelir (Küçükaya, 2004). Çözünür tuzlar ozmos yoluyla su çekerek taş duvarın kritik su içeriğini yükselterek kurumasını geciktirirler. Suyun buharlaşması sonucunda tuzlar, kristalleşerek duvar yüzeyinde leke, yama veya bant şeklinde hoş olmayan görüntüler meydana getirirler, çiçeklenme ve yüzey bozunmalarına neden olurlar (Torraca, 2005).

Cephe temizliğinde, yüzeyde oluşan kir, toz ve organik maddelerin mümkün olduğunca özgün malzemeye zarar vermeden uzaklaştırılması amaçlanmaktadır. Restorasyon sürecinde Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün önerisi üzerine basınçlı su ve teepol ile cephede temizleme işlemi uygulanmıştır (Ek-6). Stickler Hall'da demir korkulukların oksidasyonuna bağlı pas lekeleri mevcuttur (Şekil 4.77).

Şekil 4.77: Pas Oluşumu Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoğlu Arşivi, 2023)

Ayrıca biyolojik etkenler ile duvar sıvaları, kesme taş malzeme ve ahşap pencere doğramalarında bozulmalar olmuştur. Zeminden aldığı su nedeniyle taş cephe duvarları üzerinde alt, liken, yosun ve otsu bitkiler mevcuttur.

Şekil 4.78: Kuzeydoğu Cephesi Pencere Sövesi Yüzey Bozulması Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

Çürümeler sonucu ahşap ve taş malzemede çatlaklar ve parça ayrılmaları mevcuttur. Bina dış cephesinde derz boşalması gözlemlenmiştir (Şekil 4.79).

Şekil 4.79: Kuzeydoğu Cephesi Sütun Kaidesi Çatlama ve Derz Boşalması Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

Çeşitli nedenlerle atmosfere salınan gazların neden olduğu taş yüzeyinde kararmalar ve tuz kristallenmesi saptanmıştır (Şekil 4.80).

Şekil 4.80: Kuzeydoğu Cephesi Sütun Kaidesi Yüzey Kararması ve Tuz Kristallenmesi Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

Ahşap strüktürlerde sert ağaç kullanılması yapının ömrünü arttırır. Sıcak yaz günlerinde aşırı sıcak karşısında genleşen malzemeler, soğuk kış günlerinde donma maruz kalır; ısı farkları donma çözünme döngüleriyle malzemeler yorulur, yıpranır ve çatlamlar söz konusu olur (Şekil 4.81).

Şekil 4.81: Ahşap Doğrama Fotoğrafı

Kaynak: (Aksoy Evliyaoglu Arşivi, 2023)

5. SONUÇ

Bu çalışmada, 113 yıllık tarihi ile günümüze kadar ulaşmış Tarsus Amerikan Koleji, Stickler Hall yapısının 1997 yılındaki restorasyon süreci detaylı bir şekilde ele alınmıştır ve araştırma ile binanın özgün mimari özellikleri ve yapısal bütünlüğünün korunarak gelecek nesillere aktarımı hedeflenmiştir.

Araştırma sürecinde, yapının tarihi, kültürel bağlamı incelenmiş mevcut durumu hakkındaki güncel bulgulara yer verilmiştir. Yapı, köklü geçmişi, anıtsal yüksekliği ve şehir merkezine yakınlığı ile Tarsus'un tarihi ve kültürü için önemli konumdadır. 1911'de tamamlandığında derslik, yatakhane ve öğrenci hobi alanları içermektedir. 1997 yılında SEV, Noyan Sancar ve Bican Tuğberk'in çabalarıyla restorasyon süreci başlatılmıştır. Öğrenci sayısındaki artış ve yeni işlev ihtiyaçları doğrultusunda yapıya kütüphane ve derslikler eklenmiştir. Konferans salonu ve derslik katları halen aynı işlevde kullanılmaya devam etmektedir. Konferans salonu, kütüphane ve derslik girişlerinin birbirinden bağımsız olması sirkülasyon yoğunluğu açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Konferans salonundaki mekansal düzenlemeler ile kullanıcı sayısı arttırılmıştır. Bodrum katının kotunun düşürülmesi ile kütüphane için gerekli hacim yaratılmıştır. Kütüphane için seçilen bu alanın giriş kotu altında olması kitap raflarının cepheye bitişik ve yoğun bir şekilde kullanılmasına olanak tanımaktadır. Kütüphanenin güneybatı cephesindeki ana giriş kapısının açıldığı taş avlu ile olan ilişkisi, avluda açık bir oturma ve okuma alanı yaratılmış olması açısından olumludur. Islak hacimlerin iki kata da hizmet verebilmesi açısından ara katlarda yer alması ulaşım ve hacim kullanımı açısından fayda sağlamıştır. Çatının çelik konstrüksiyon ile hafifletilmesi ile mevcut halinde yer alan dikme ve diğer taşıyıcılar sökülüp çatı katı serbest bir mekân olarak kullanıma kazandırılmıştır. Bu katın günümüzde resim atölyesi olarak kurgulanması, sanatsal faaliyetlerin çatı katı atmosferine uygunluğu açısından olumlu değerlendirilmektedir. Güncel ihtiyaçların çözümüne yönelik iç mekânda yapılan bu mekânsal düzenlemeler açısından değerlendirildiğinde işlev değişikliğinin olumlu katkıları olmuştur.

Yapının sağlamlaştırılmasına yönelik yapılan çalışmalar tarihi yapının dokusuna zarar vermemiş ve titizlikle tasarlanmıştır. Her kat seviyesinde betonarme hatıl işlevi gören paslanmış dövme demirler kaldırılıp yerine tüm bina içine yapılan çelik kafes sistemi kurulmuştur. Cephe duvarları bu kafes sistemine sabitlenmiştir. Kısmen taşıyıcı sistemin ve döşemelerinin yenilenmesi statik ve hacim organizasyonu açısından fayda sağlarken, iyi durumda olan çatının kısmi olarak korunması sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

Yapının temizlenme işleminin, kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulunun önerileri doğrultusunda dikkatle yapılması ve yapının özgün halinin korunması için ahşap cumba ve tesisat boruları gibi niteliksiz eklerinden arındırılmış olması binanın kimliği açısından fayda sağlamaktadır. Fakat binanın mevcut halinde gözlemlenen ahşap ve taş malzemelerde bozulmaların binaya verdiği zararların giderilmesi için cephe temizliği tekrarlanmalıdır.

Bununla birlikte yapının iç merdiveninin duvar birleşim detayları, derslik ve ıslak hacimlerdeki iç mimari doku, renk ve malzeme birliktelikleri tekrar gözden geçirilebilir. Giriş cephesindeki merdivenlerine eklenen taş korkuluk çağdaş bir malzeme ile yeniden yapılabilir. Kütüphanenin önünde yer alan taş avlu ve yanında yer alan kafeterya ile ilişkisini arttırmaya yönelik hem okumanın hem de yeme-içmenin bir arada yapılabileceği ara mekanlar tasarlanabilir.

Toplum için değerli olan kültür varlıklarının gelecek kuşaklara aktarılması önemli ve gereklidir. Restorasyon bu amaca hizmet etmektedir. Yapılan müdahaleler sürecinde yapısal detaylar dikkate alınmalı yapıya yapılacak eklemeler sırasında malzeme ve yapı birleşim detayları titizlikle düşünülmelidir. Stickler Hall yapısına yapılan eklemelerdeki birleşim detayı, malzeme, renk ve doku birlikteliğindeki estetik uyumun tekrar gözden geçirilmesi gerekebilir. Sağlamlaştırma ve temizleme tekniğiyle yapılan uygulamalar ise olumlu etki yaratmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. İstanbul: YEM Yayın.
- Akdoğan Arca, E. N., Gökalp Özdil, N., Tüner Önen, N. (2011). Pamphylia Bölgesi'nin Mısır ve Kıbrıs ile olan ilişkileri. *OLBA*, 0(19), 287-312.
- Akgül, M. A. (2018). Sentetik Açıklıklı Radar verilerinin Taşkın Çalışmalarında Kullanılması: Berdan Ovası Taşkını. *Geomatik*, 3, 154-162.
- Akgündüz, A., Baş, Y., Tekin, R., Kaşıkçı, O. (1993). *Arşiv Belgeleri Işığında Tarsus Tarihi ve Eshâb-ı Kehf*. İstanbul: Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası.
- Akın, M. (2008). *Eskipazar (Karabük) Travertenlerinin Bozunmasının Araştırılması, doktora tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Altınyıldız Artun, N. (2019). *Muhafaza Mimarlık*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arabacıoğlu, P. F., Aydemir, I. (2007). Tarihi çevrelerde yeniden değerlendirme kavramı. *YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi*, 2(4), 204-212.
- Arıcı, S., Göçmen, İ. (2022). Kydnos Nehri ve Tarsus. *Anadolu Arkeolojileri Araştırma Dergisi*, 5, 288-304.
- Aslanoğlu, R. A. (1998). *Kent, kimlik ve küreselleşme*. Bursa: Asa Yayınevi.
- Atalan, Ö., Süyük Makaklı, E. (2012). Geleneksel Tarsus Evleri ve Yapım Sistemleri. 2. *Tarsus Kent Sempozyumu*. Mersin: Tarsus Kent Konseyi.
- Aytar, İ. H., Kendirci, H. (2015). 19. Yüzyılda Tarsus Kenti'nin Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme. *History Studies International Journal of History*, 7(4), 25-43.
- Bartholomew, A. A. (1988). *A history of Tarsus American School 1888- 1988, the evaluation of a missionary institution in Turkey*. İstanbul: Red House Press.
- Baydur, N. (1987). *IX. Kazı Sonuçları Toplantısı II, Tarsus- Donuktaş Kazısı 1986*.
- Belge, B. (2017). Planlama Sürecine Kentsel Arkeolojik Değerlerin Dâhil Edilmesi Sorunsalı: Tarsus Tarihi Kent Merkezi. *METU JFA*, s. 59-91.
- Belge, B., Aydınöğlü, Ü. (2017). Bir Planlama Altlığı Olarak; Roma Dönemi Tarsus Kenti Mekânsal Yapısına İlişkin Değerlendirme. *Megaron*, 12/3, 460-474.
- Bilgen, P., Bayır, E. (1990). Korunmayı Bekleyen Miras: Eski Tarsus Evleri. *Mimarlık*, 28(5-6), 45-47.
- Bloszies, C. (2012). *Old Buildings, New Designs*. New York: Princeton Architectural Press.
- Bollack, F. A. (2013). *Old Buildings New Forms*. New York: The Monacelli Press.
- Brandi, C. (1963). *Restorasyon Kuramı*. İstanbul: Janus Yayıncılık.

- Conte, R. (2018). Rovine, Paesaggio e Luce: il manufatto contemporaneo di Tresoldi vince la Medaglia d'Oro dell'Architettura Italiana. *Art Vibes*, www.art-vibes.com/art/la-basilica-di-siponto-di-edoardo-tresoldi/.
- Çavuş, M., Alper, D. B. (2013). *Mersin İli, Tarsus İlçesi, Eski Ömerli Mahallesi, Zeytin Pazarı Roma Sarnıcı Kurtarma Kazısı*. Adana: T.C. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Çoruh, H. (2019). Osmanlı Döneminde Bataklık Islah Çalışmaları (1840-1920). *Journal of Strategic Research in Social Science*, 5(1), 223-242.
- Darkot, B. (1993). Tarsus. *MEB İslam Ansiklopedisi, Cilt: XIII/I*. içinde İstanbul.
- Deniz, M., Halaç, H. H. (2023). Tarsus'un Kültürel Mirasında Ritüelistik Bir Kutlama Olan Hıdırellez'in Kent Turizmine Kazandırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(1), 30-47.
- Emden, C. (2017). *Divisare Books 31*. Roma: Europaconcorsi.
- Erçolak, G., Tanrıseven, C., Pamukçu, H. (2019). İnanç Turizmi Kapsamında Aziz Paulus'un Önemi ve Tarsus Turizmine Etkisi. *VIII. National IV. International Eastern Mediterranean Tourism Symposium*, (s. 521-532). Mersin.
- Ersen, A. (2015). E. E. Viollet-Le-Duc Stilistik Rekompozisyon "Üslup Birliği" Anlayışı ve Rekonstrüksiyon Düşüncesinin Kökenleri. *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, (s. 3-16).
- Erzen, A. (1943). *Tarsus Kılavuzu*. Maarif Matbaası.
- Führ, E. (2008). *Zaman- Mekan*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Göney, S. (1976). *Adana Ovaları I*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Gündaş, M. S. (2004). *Tarsus'un 338 numaralı Şer'iyeye Sicili (H. 25 Şaban 1311 - 6 Şevval 1312 / M. 6 Eylül 1893- 1 Şubat 1895), yüksek lisans tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Halifeoğlu, M. (2007). *Tarsus Amerikan Koleji'nin Kuruluşu, Gelişimi ve Faaliyetleri, yüksek lisans tezi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hocaoğlu, B. (2004). *Tarsus ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası, yüksek lisans tezi*. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuban, D. (1969). Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar. *Vakıflar Dergisi*, 8, 341-356.
- Küçükaya, A. G. (2004). *Taşların Bozulma Nedenleri Koruma Yöntemleri*. İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Madran, E. (1985). Osmanlı Devletinde "Eski Eser" ve "Onarım" Üzerine Gözlemler. *Bellekten*, 195, 503-546.
- Onniboni, L. (2014). Castelvechio Museum - A masterpiece by Carlo Scarpa. *Archioject*, www.archiojects.org/museo-castelvechio-verona-italy-carlo-scarpa/.
- Öner, E., Uncu, L., Hocaoğlu, B. (2002). Gözlükule Höyüğü ve Çevresinde Jeoarkeolojik Araştırmalar. *XVIII. Arkeometri Sonuçları*, (s. 117-130).

- Öner, E., Uncu, L., Hocaoglu, B. (2005). Tarsus Ovasının Jeomorfolojik Gelişimi ve Gözlükule Höyüğü. *İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü*, 82.
- Öney, G. (1978). *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsleme ve El Sanatları*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öz, H. (1998). *Bilinmeyen Tarsus*. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öz, H. (2012a). *Tarsus Tarihi*. Mersin: Matbaa Basım ve Yayıncılık.
- Öz, H. (2012b). *Yakın Tarihte Tarsus (1850-2000)*. Adana: Alev Dikici Basım.
- Özyar, A. (2009). Çukurova'nın Batısında Antik bir Yerleşme: Tarsus'un Gözlükule Höyüğü. İstanbul: Osmanlı Bankası Müzesi Arkeoloji Söyleşileri.
- Özyar, A., Ünlü, E., (2015). Çukurova'nın batısında bir merkez: Tarsus Gözlükule. *Mersin Arkeolojik Kazıları ve Araştırmaları Dergisi*, (s. 40-57).
- Parla, T. (1982). *Yurt Ansiklopedisi, 5. Cilt, İçel Maddesi*. İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- Ramsay, W. M. (2000). *Tarsus Aziz Pavlus'un Kenti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Rehber Ansiklopedisi. (1984). İstanbul: Türkiye Gazetesi.
- Ruskin, J. (1849). *The Seven Lambs of Architecture*. Londra: Elder & Co.
- Tatikian, B. (1896). *Catalogue of Saint Paul's Institute in Tarsus, Asia Minor*. İzmir.
- Torraca, G. (2005). *Porous Building Materials: Materials Science For Architectural Conservation*. Roma: ICCROM.
- Tunç, G. (1978). *Taş Köprülerimiz*. Ankara: T.C. Bayındırlık Bakanlığı.
- Turhan, E. (2007). *Mimari Tasarımda Cam Kullanımı ve Alışveriş Merkezlerinde Değerlendirilmesi, yüksek lisans tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive Culture*. Londra: Cambridge.
- Uğuz, S. (2011). *I.Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'in ilk yıllarına Tarsus (1876-1926), doktora tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Uğuz, S. (2012). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Modernleşme Sürecinde Tarsus'ta Eğitim. *TAED*, s. 319-354.
- Uğuz, S., Öz, H. (2012). *Osmanlı Arşivinde Tarsus*. Tarsus: Tarsus Belediyesi.
- Ünal, A. (2018). *Eski Anadolu Siyasi Tarihi Kitap 1: Eski Taş Devri'nden Hitit Devletinin Yıkılışına Kadar (MÖ 60.000 -1180)*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayıncılık
- Ünal, A., Girginer, K. S. (2007). *Kilikya - Çukurova, İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*. Ankara: Homer Kitabevi ve Yayıncılık.
- Yanılmaz, B. (2000). *Tarsus Sungurlar Evi, yüksek lisans tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Zeren, A. (2010). *Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu. Çağdaş Yaklaşım Örnekleri*. İstanbul: Yalın Yayıncılık.

Zoroğlu, L. (1995). *Tarsus Tarihi ve Tarihsel Anıtları*. Adana: Kemal Matbaası.

İnternet

Url-1<<https://en.wikipedia.org/wiki/Culture>>, Erişim tarihi (02.07.2024)

Url-2<<https://avesis.yildiz.edu.tr/resume/downloadfile/yergun?key=29140f9a-4d6b-43d4-a8ef-2000b8de62ba>>, Erişim tarihi (03.11.2023)

Url-3<<https://www.eskiistanbul.net/tag/cumhuriyet-aniti/>>, Erişim tarihi (06.06.2024)

Url-4<<https://www.eskiistanbul.net/961/taksim-meydani>>, Erişim tarihi (06.06.2024)

Url-5<https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf>, 1964.

Url-6<www.archdaily.com/904676/coal-drops-yard-heatherwick-studio>, Erişim tarihi (21.05.2024)

Url-7<<https://tr.db-city.com/Türkiye--Mersin--Tarsus>>, Erişim tarihi (20.11.2023)

Url-8<<https://www.arkeolojikhaber.com/haber-gozlukule-hoyugu-tarsus-2479/>>, 2017)

Url-9<<https://www.tarsus.bel.tr/tr/turistik-yerler/245/>>, Erişim tarihi (20.11.2023)

Url-10<www.tarsus.gov.tr/makam-i-danyal-camii-danyal-peygamber-turbesi/>, Erişim tarihi (20.11.2023)

Url-11< https://tr.wikipedia.org/wiki/Baç_köprüsü/>, Erişim tarihi (20.11.2023)

Url-12< <http://www.tarsus.gov.tr/donuktasromatapinagi>>, Erişim tarihi (01.04.2024)

Url-13<www.arkeodenemeler.blogspot.com/search/label/Tarsus>, Erişim tarihi (01.04.2024)

Url-14< <http://www.tarsus.gov.tr/st-paul-anit-muzesi>>, Erişim tarihi (01.04.2024)

Url-15<<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44415/st-paul-kilisesi-st-paul-kuyusu-ve-cevresi-mersin.html>>, Erişim tarihi (01.04.2024)

Url-16<www.arkeodenemeler.blogspot.com/search/label/Tarsus>, Erişim tarihi (01.04.2024)

Url-17<<https://www.altinrota.org/yazilar/tarsus-kitabesi-dunyanin-en-eski-ozgurluk-yaziti/336>>, Erişim tarihi (01.04.2024)

Url-18<<http://www.tarsus.gov.tr/eski-cami>>, Erişim tarihi (01.04.2024)

Url-19<https://www.youtube.com/watch?v=cxGLljr2_Xg>, Erişim tarihi (21.02.2024)

Url-20<<http://www.tarsus.gov.tr/tarihceson>>, Erişim tarihi (21.02.2024)

Url-21<www.numismizat.com/en/product/3503789/tarsus-amerikan-koleji>, Erişim tarihi (21.12.2023)

Url-22<<https://timursumer.com/2015/12/31/leon-amadodan-tac-yillari/>>, (2015)

Url-23<www.archives.saltresearch.org/handle/123456789/43422>, Erişim tarihi (21.02.2024)

Url-24<www.tacmemories.org/portfolio-item/haydar-hoca-arsivinden-2/>, Erişim tarihi (20.11.2023)

Url-25<<http://www.dlir.org/archive/archive/files/316ae07c38cb8cee2480f42ba8de35c7.pdf>>, (1990)

Url-26<<https://www.tac.k12.tr/Icerik/kampusumuz/6/>>, Erişim tarihi (24.01.2024)

Url-27<<https://www.arkitera.com/proje/3-mansiyon-tarsus-sev-ilkogretim-okulu-yeni-kampusu-davetli-mimari-proje-yarismasi/>>, Erişim tarihi (24.01.2024)

Url-28<<https://www.arkitera.com/proje/1-odul-tarsus-sev-ilkogretim-okulu-yeni-kampusu-davetli-mimari-proje-yarismasi/>>, Erişim tarihi (24.01.2024)

Url-29<<https://es-la.facebook.com/photo/?fbid=512534638825104&set=ecnf.100067191791802>>, Erişim tarihi (24.01.2024)

Url-30<<https://tacmemories.org/portfolio-item/haydar-hoca-arsivinden-1/>>, Erişim tarihi (24.01.2024)

Url-31<<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mersin/gezilecekyer/tarihi-tarsus-evleri>>, Erişim tarihi (24.01.2024)

Url-32<<https://tacmemories.org/portfolio-item/haydar-hoca-arsivinden-3/>>, Erişim tarihi (24.01.2024)

Url-33<<https://tacmemories.org/portfolio-item/egitim-araclari-kupalar-sertifikalar-ve-otesi/>>, Erişim tarihi (24.01.2024)

Url-34< <https://www.tac.k12.tr/sanal-tur.html/>>, Erişim tarihi (14.03.2023)

Url-35<https://www.youtube.com/watch?v=cxGLjr2_Xg/>, Erişim tarihi (14.02.2023)

Url-36<<https://divisare.com/projects/296905-han-tumertekin-cemal-emden-bomonti-brewery>>, Erişim tarihi (18.03.2024)

Url-37<https://www.arkitera.com/wp-content/uploads/2021/02/Altkat-Mimari-Fotograf_Velux_Fisekhane_14-copy-scaled.jpg>, Erişim tarihi (18.03.2024)

Url-38<<https://www.domusweb.it/en/architecture/gallery/2021/02/26/alvisi-kirimoto-camerino-academy-of-music-sheet-metal-panels.html>>, Erişim tarihi (18.03.2024)

Url-39<<https://tr.pinterest.com/pin/629589222905115626/>>, Erişim tarihi (18.03.2024)

Url-40<<https://www.archdaily.com/526002/palazzo-zen-o-office-architecture/>>, Erişim tarihi (18.03.2024)

EKLER

Ek-1: Bican Tuğberk'in “Stickler Hall Restorasyonu” Röportajı

15 Şubat 2024

Stickler Hall restorasyon sürecine ne zaman ve nasıl dahil oldunuz?

Sev'in restorasyon için aldığı teklifler kapsamında yönetimin tercihi ile benim önerim uygun görüldü.

Binanın tarihi, mimarisi ve önemi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Bina 1911 yıllarında bir kilise ve sosyal mekanları olarak hayata geçmiş ve zaman içerisinde ihtiyaçlara yönelik dönüştürülmüş bir binadır. Yığma taş binanın döşemeleri çelik ve tuğla ile volta döşeme olarak yapılmış. Yapıldığı dönemden sonra yer yer döşeme ve duvarları tadilat görmüştür. Mimari olarak kilise bina cephelerinden uyarlanmış yöresel bir üslup, kemerli söveleri ile taş duvar işçiliği gözlemlenmektedir.

Restorasyon sürecinde kullandığınız özel malzeme ve teknikler var mıydı?

Evet. Özellikle metal aksamlar için yüksek mukavemetli çelik putreller ve detayları şartnameye konmuş, müteahhit malzeme için mazeret göstererek malzeme bulamadığını beyan etmiştir. Yerine standart çelik kesitleri kullanılmış, bu durum binadaki çelik proje ebatlarının büyümesine neden olmuştur. Yönetimin böyle durumlarda, bu tür malzeme temini için, satın almayı üstlenerek yaptırım uygulaması daha uygun olmaktadır.

Restorasyon sırasında karşılaştığınız en büyük zorluk neydi?

Çelik taşıyıcı sistemde malzeme tedarikinin sorun olması.

Uygulama sürecinde binanın güçlendirmesi ya da kullanımı adına neler yapıldı? Nasıl bir yol izlediniz?

İnşaat başlangıcında temel açıldığında zemindeki malzemeyi bir kat daha kazıp bodrumda iki kat kazanmak yerine tek bodrum kat ile projeyi çözüp inşaatın akışını kesmemenin uygun olacağı yönetim ile karar verildi.

Restorasyon sırasında beklenmedik bir şey oldu mu?

Evet. Bina iç mekânda tamamen soyulup çelik iskelet ve dış cephe taşları ile kaldığı sırada, proje grubu olarak deprem riski göz önüne alınarak binanın bu en kritik anlarda sorun yaşamaması için, içeriden takviyeler, payandalar önerildi. Beklenmedik Adana depremi oldu. Bina hasar görmeden ayakta idi. Çok gergin bir gece geçirdik.

Binanın ilk kullanımında bodrum katınının işlevi ne idi?

Basketbol potasının da olduğu öğrenci lounge alanı olarak kullanılıyordu.

Bina içinde özellikle konferans salonunda akustik konfor için yapılan eklemeler nelerdir?

Tavanda akustik malzeme kullanıldı. Yan pencerelere ses yutucu perdeler önerildi.

Binanın strüktürüne yönelik yapılan çalışmalar nelerdir?

Taşıyıcı sistem kurgusunda, iç mekânda dört kolon dışında bütün yükleri dış duvarlara ve arkasındaki çelik konstrüksiyona taşıttık. Depremi doğuracağı salınımlara karşı bina içinde kurulmuş kafes gibi, sağlamlık ön planda idi. Çatı kabuğu kırık plaklar olarak binanın taşıyıcı sistemini bir arada tutuyordu.

Binanın iç mekan kurgusuna yönelik yapılan çalışmalar nelerdir?

Çatı kabuğu altındaki iç mekânda kolonsuz bir çatı alanı çok amaçlı kullanım için tasarlandı. Mimar olarak taleplerimi daima çözüme ulaştıran sıkı bir mühendislik ekibi Arup Mühendislikten Noyan Sancar ve özellikle Hüsamettin Alper çatının dış duvarlara taşınması tasarımını, başarılı bir mühendislik ile gerçekleştirdiler.

Binanın temizlenmesine yönelik yapılan çalışmalar nelerdir?

Bina dış cephesi tazyikli kumlama sistemi ile temizlendi.

İç mekandaki merdivenlerin konumları değişti mi? Özgün halinde neredeydi ve metal taşıyıcılı ahşap merdivenler mi vardı?

Merdiven yeri farklı idi. Tasarımın başlangıcında asansör önermiş; merdiveni etrafında yerleştirmiş idik. Yönetim süreç içinde asansörden vazgeçti. Merdiven metal konstrüksiyon üzeri ahşap idi.

Şekil 4.71'deki uygulama sizin restorasyonunuzdan sonra mı yapıldı? Sizin dışınızda yapılmış müdahaleleri mevcut mu?

Evet özellikle konferans salonu mobilyaları ve derslik mobilyalarında bütçeler doğrultusunda önerilerimiz dışında seçimler yapıldı.

Restorasyonda bodrum katının işlevi kütüphane olarak düşünülmedi sanırım. Öğretmenler odası ve öğrenci dinlenme alanı olarak mı planladınız?

Evet öğrenci dinlenme alanı olarak planladık. Bir köşe kitaplık olarak planlandı.

Sahnenin kulisine açılan bölümde yangın merdiveni ekledik demiştiniz. Geçmişte orada ne vardı? Hiç merdiven vs ile sahneye ya da kulise dışarıdan ulaşım yok muydu?

Bina farklı süreçlerde tadilat gördüğü ve kısmen kullanılmayan bölümler cepheye göre tadilat gördüğünden, arka cephede tiyatro kostüm deposu gibi kullanılan alanlar nedeni ile ulaşım kullanılmıyordu.

Cephe açıklıklarında herhangi bir değişiklik yapıldı mı?

Hayır.

Şu da yapılabilirdi dediğiniz bir şey var mı?

Stickler ile Talas Kampüs arasında bir ulaşım tasarımı (cam köprü veya tünel gibi) binanın işlevini daha fonksiyonel yapar ve daha canlı sosyal alan oluştururdu. Anıtlar Kurulu izinleri nedeniyle önermedim. Dış cephede alüminyum konstrüksiyon ile dış mekanla iç mekânı bütünleştiren lounge mekanları tasarlanmalıdır.

**Ek-2: S.E.V. Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Restorasyonu
Mimarlık ve Mühendislik Çalışmaları**

30 Aralık 1997

**Ref.977.TAC
İstanbul 30.12.'97**

**S.E.V. TARSUS AMERİKAN LİSESİ
STICKLER HALL RESTORASYONU
MİMARLIK VE MÜHENDİSLİK ÇALIŞMALARI**

Mekanlar ve Kullanım:

Stickler Hall Tarsus'un en eski yapılarından birisi olup, okulun kuruluş yıllarındaki ilk binalarından olduğu için, önemli ve simgesel bir yapıdır.

Binanın dış cephesi ve çatısı aslına uygun olarak muhafaza edilecek, içi ise tamamen boşaltılarak yeni işlevler kazandırılacaktır. İç mekandaki döşeme ve taşıyıcılar yeni tasarlanan mekanlara uygun olarak yeniden inşa edilecektir. Mevcut 'lounge' katı ile bodrum kat bir iç boşluk etrafında birleştirilmiş, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecekleri mekanlar tasarlanmıştır. Küçük bir sahne, seyirci balkonu ve sıraları ile 50-100 kişilik küçük tiyatro, müzik, toplantı amaçlı salonun yarısı, yıllık odası, müzik odası, el sanatları odası, resim atölyesi ve tuvaletler planlanmıştır. Mevcut zemin kat hizasındaki balkon ise, bahçeye açılan kapıları ile öğretmenler odası ve 'Mezunlar Mavra Kulübü' nü barındırmaktadır. Tuvaletler ve bodrum kata inen merdiven, arkadaki kantin ile sirkülasyonu sağlamaktadır.

1.kat Toplantı Salonu olarak eskisi gibi kullanılmakla birlikte döşemeler daha düşük kotta yapılarak bu salona bir balkon eklenmiştir. 250 kişilik oturmalı 350 kişi azami kapasiteli, gerekli akustik tedbirleri alınmış, çağdaş bir toplantı salonu tasarlanmıştır. Işık kumanda merkezi ve gerekli teçhizatı, sahne arkasındaki oyuncu odaları ile birlikte bu salon konser, tiyatro ve toplantı salonu olarak hizmet verecektir.

3. ve 4. katlarda geniş sınıf mekanları ile tuvaletler yer alacaktır. Bu mekanlar bilgisayar ve seçmeli dersler için uygun olacaktır.

5. kat çatı arası olup yatakhane olarak tasarlanmıştır. Tuvalet ve duş için ara kattaki ıslak hacimler kullanılacaktır. Bu katta tek kişilik karyolalar ve yanlarında dolapları ile 30 yatak kapasitesi, ranza kullanarak ise 60 yatak kapasitesi sağlamak mümkün olacaktır.

Statik Taşıyıcı Sistem:

Çatı için ilk düşünülen yöntem mevcut çatıyı söküp, aynı şekli koruyarak çelik bir taşıyıcı sistem oturtmak şeklinde idi. Ancak çatı kaplaması alttan açılınca adeta tarihi eser sayılabilecek, oldukça iyi durumda bir ahşap yapının mevcut olduğu görüldü. S.E.V ve Proje ekipleri böyle bir çatıyı sökmenin çok yazık olacağı fikrinde

birleşince, eski çatıyı sökmeden bir çelik makas sistemiyle desteklemenin daha uygun olacağı belirlendi.

Binanın taşıyıcı sistemi, kat döşemelerini çevresel duvarlar, temel seviyesinden çatı katına kadar çıkan dört adet betonarme kolon ve asansörün duvar perdeleri tarafından, taşıyacak şekilde tasarlandı.

Döşemelerin ise çelik profil kirişlerle taşınan betonarme yüzeylerden oluşacağı planlandı.

Binanın bodrum kat kotu, kazılarak, seviyesi daha da derinleştirilecektir. Temel tabanına yapılacak olan betonarme radye temel ve bodrum iç duvarlarına kaplanacak betonarme perde duvarlarla, esasen sağlam bir yapıda olan bina, daha da sağlam bir duruma gelmiş olacaktır.

Mekanik ve Elektrik Tesisatı:

Bina kalorifer tesisatı ile ısıtılmaktadır. Konferans salonu ve çok amaçlı mekan katları klimatize edilecektir. Elektrik tesisatı, mimari projenin ve dekorasyon projesinin gereklere göre yeniden yapılacaktır. Bina harici dekoratif aydınlatma ve toplantı salonlarında özel sahne aydınlatmaları yapılacaktır.

Çevre Tasarımı ve Peyzaj:

Binanın giriş kısmı ve çevresinde açık fuaye fonksiyonlarını görecektir. Vestiyer ve tuvaletler ayrıca okul girişi ile bina arasında tasarlanmaktadır. Eski basketbol sahasına bakan cephede pergola saçaklar ile oturma mekanları tasarlanmaktadır.

Okulun eski giriş kapısı ile basketbol sahası önündeki çamlar ve arkada yapılan kantin arasındaki bahçe, bitki örtüsü ve yeni döşeme malzemeleri ile tasarlanacak, Stickler Hall binası bahçe aydınlatması ve peyzajı ile çağdaş bir kültür merkezi görüntüsüne kavuşacaktır.

***BERK MİMARLIK LTD.ŞTİ.**
Bican Tuğberk Y.Mimar
(TAC 1966-Orta Kısım)

****ARUP MÜHENDİSLİK MÜŞAVİRLİK LTD.Ş**
Noyan Sancar Yardımcı Direktör(TAC 1963)
Hüsamettin Alper İnş.Yük.Müh.Dr.(TAC 1966)

*Berk Mimarlık, mimarlık ve dekorasyon alanında yurtiçi ve yurtdışı projelere ve uygulamalar yapmaktadır.

**Arup Mühendislik Müşavirlik, merkezi İngiltere'de olan uluslararası Arup Partnership kuruluşunun Türkiye firmasıdır. İnşaat, Mekanik, Elektrik ve Genel Mühendislik tasarımlarında faaliyet göstermektedir.

Ek-3: S.E.V. Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İnşaatı
Saha İnceleme Raporu

30 Mayıs 1998

**S.E.V.Tarsus Amerikan Lisesi
Stickler Hall Renovasyon İnşaatı**

ARUP

Site Inspection Report/Saha İnceleme Raporu

Page 1 of 2

Job No	38033	
Project	S.E.V.Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İnşaatı	
Date of Meeting	30.05.1998	
Location	Stickler Hall Şantiyesi - Tarsus	
Present	Hakkı Darendeli Piri Ata Ramazanoğlu Bican Tuğberk Noyan Sancar	Kontrol Amiri (SEV) Yüklenici (Par İnşaat) Proje Mimarı (Berk Mimarlık) Proje Mühendisi (Arup Mühendislik)
Apologies		
Circulation	Katılanlar Dr.Günhan Danışman Arup Yapı Grubu	
Date of Circulation	11.06.1998	
Prepared by	Noyan Sancar/kş	
Date of Next Meeting		

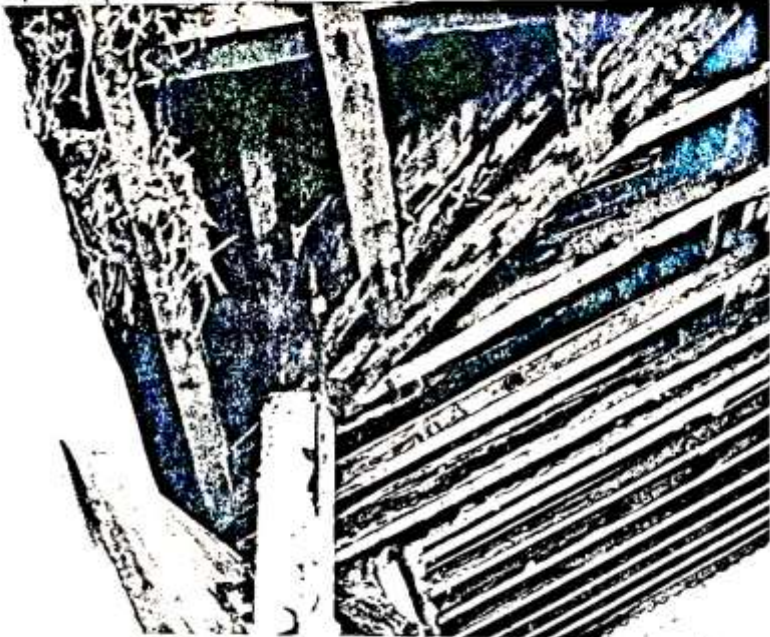

Item	Minute	Action
1.0.	<p>Stickler Hall'in bodrumunda başlamış olan kazı ve iç bölme duvar yıkım işleri incelendi. Yıkım ve kazı çalışmasının projeye uygun olarak sürdürülmekte olduğu gözlemlendi. Bu işlemler sırasında Yüklenicinin binanın ana strüktürü ve temellerini örsellemek için özel dikkat göstermeye devam etmesi hususunda mutabık kalındı.</p>	
2.0.	<p>Binada döşemeyi taşıyan iç kolonların bodrumdaki temellerinin derinliğinin belirlenmesinin inşaatın sökülme ve döşemelerin yeniden inşasının sıralaması yönünden özel önem içerdiği konusunda görüş birliğine varıldı. Bu kolon temelleri beklendiği gibi yeni kazılacak bodrum alt kotuna kadar inmekte ise bodrum kazısı ve inşaatının bu kolonları - ve dolayısı ile üst kat döşemesini sökmeyen önce yapılabileceğinin açıklığa kavuşacağı anlaşıldı.</p> <p>Bu durumun tam olarak belirlenmesi için ortadaki kolonlardan birinin bir cephesinde bir deneme kazısının yapılması için yükleniciye talimat verildi.</p>	PAR
3.0.	<p>Bina cephesindeki, özellikle pencere ve kapıların orta kısımlarında gözlemlenen çatlaklar tetkik edildi. Bu çatlakların binanın uzun geçmiş boyunca meydana gelmiş olabilecek oturmalar ve sismik hareketlerden kaynaklandığı kanısına varıldı. Bu çatlakların fotoğrafla tespitinin yapılmasına karar verildi. İnşaat süresince bu çatlakların gözlem altında tutulmasına ve binanın dört cephesindeki birer çatlığa cam deneyi uygulanarak çatlakların genişleyip genişlemediğinin saptanmasına karar verildi, ve bu hususta yükleniciye talimat verildi. Ayrıca sökülme ve yapım sırasında kapı ve pencere içlerinin teleskopik iskele çubukları ve kalaslarla ıksalanmasına karar verildi ve yükleniciye talimat verildi.</p>	PAR
4.0.	<p>İç kaplamaları tamamen sökülmüş olan çatı ahşap konstrüksiyonu yerinde ayrıntılı olarak incelendi. Daha önce iç kaplama tam olarak sökülmeden kısmi olarak incelenebilmiş olan çatı ahşap elemanlarının özellikle yükü taşıyan etek kısımlarında zamanla giren su nedeni ile önemli ölçüde çürümeler ve kırılmalar olduğu gözlemlendi ve fotoğrafla tespit edildi.</p> <p>Çatı tasarımının Berk Mimarlık tarafından yeniden gözden geçirilmesine ve yeni bir ahşap çatı yapımı veya mevcut tasarımdaki çelik takviyeli karkasın uygulanarak ahşap kesimlerin kısmi yenileme ve tamiri yapılması hususundaki son kararın maliyetler de dikkate alınarak SEV tarafından verilmesi hususunda görüş birliğine varıldı.</p>	BERK SEV

S.E.V.Tarsus Amerikan Lisesi
Stickler Hall Renovasyon İnşaatı

ARUP

Site Inspection Report/Saha İnceleme Raporu

30.05.1998 Page of

Item	Minute	Action
	<p>STICKLER HALL 4ATI İÇ KAPLAMASI AĞILINCA GÖZLEMLenen ÇÜRÜMÜŞ VE KIRILMIŞ TAŞIYICI AHSAP ELEMANLARIN BAZILARI</p> 	
		

Ek-4: Sağlık ve Eğitim Vakfı Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İşleri İhale Evrakı

Aralık 1997

Sağlık ve Eğitim Vakfı

Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İşleri İhale Evrakı

YAPIM AŞAMALARI YÖNTEM RAPORU

1. Çatının Tamiri ve Desteklenmesi

Çatı ve altındaki döşemeler sökülmeden çatı taşıyıcı yapısının desteklenmesi öngörülmüştür. Mevcut ahşap taşıyıcı sistem elemanları korunarak, çatıyı destekleyen kolon ve çerçeve sistemi sökülecek ve projede verilen çelik makas sistemi çatının formuna uygun olarak alttan yerleştirilecektir.

Bu işlem sırasında çatı, yeni yapılacak çelik yapı ile çakışmayacak şekilde, geçici kolonlarla desteklenecektir. Aynı zamanda çatı yükünü de hafifletme amacıyla kiremitler sökülerek çatıdan uzaklaştırılacaktır. Alttan çelik destek makasları yerleştirildikten sonra mevcut yapıdaki düşey ve yatay deformasyonlar giderilecek, mahya ve dere hatları düzeltilenecektir. Bu işlemler için mevcut ahşap sistem ile çelik makas elemanları arasında ortalama 10cm boşluk bırakılacak, bu boşluk, çatıdaki deformasyonların düzeltilmesi ve \pm tolerans için gereklidir. Yer yer ahşap takozlarla bu işlem sağlanacak ve çatı düzgün hale getirildikten sonra temas noktaları kelepçelenecektir.

Alt döşeme düzlemine ve kalkan duvarları düzlemine konulacak olan çerçeveler, projesine uygun olarak birbirlerine kaynak ve civatalarla bağlanacak; mevcut taş duvarlara ve yeni betonarme döşemeye - yapıldıktan sonra - dübellerle sabitlenecektir.

2. Mevcut Döşemelerin Sökülmesi

Mevcut döşemeler, çatı işlemi bittikten sonra karkası kalacak şekilde sökülecektir. Mevcut çelik döşeme karkasları dış duvarların desteklenmesi işini üstlenecektir. Alttan itibaren yeni katlar yapıldıkça eski döşeme karkasları sökülecek ve işlem yukarıya doğru devam edecektir.

Arup

Aralık 1997

Rev.0

Ek-5: S.E.V. Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İnşaatı
Toplantı Tutanağı

15 Haziran 1998

S.E.V.Tarsus Amerikan Lisesi
Stickler Hall Renovasyon İnşaatı

ARUP

Toplantı Tutanağı

Page 1 of 4

Job No	38033
Project	S.E.V.Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Renovasyon İnşaatı
Date of Meeting	15.06.1998
Location	Arup Ofisi, İstanbul

Present	Günhan Danışman Bican Tuğberk Noyan Sancar Hüsametlin Alper Ölkem Karaca	SEV Berk Mimarlık Arup Arup Arup
----------------	--	--

Apologies

Circulation	Katılanlar Hakkı Darendeli - SEV Piri Ata Ramazanoğlu - Par İnşaat Arup Yapı Grubu
--------------------	---

Date of Circulation 23.06.1998

Prepared by Ölkem Karaca/kş

Date of Next Meeting

Item	Minute	Action
1.0.	Müteahhit firmanın, temel kotunu belirlemek için orta mekandaki kolonlardan birinin yanında yaptığı kazı esnasında, -4.95 kotunun 15-20 cm kadar altında kesme taşlı bir duvara rastlanmıştır. Kesme taşların arasındaki bağlayıcı maddenin ne olduğu bilinmemekle birlikte kireç olduğu tahmin ediliyor.	
2.0.	Kesme taşın temel altında birkaç sıra devam ettiği, bunun altında ise bir dolgu malzemesinin bulunduğu, dolayısıyla bina çevresinde temel seviyesinde yapılacak herhangi bir kazı işleminin bu dolgu malzemesini kaydırabileceği riski gündeme getirildi.	
3.0.	Binada halihazırda yapılamakta olan yıkımlar sırasında tavandan taş düştüğü gözlemlenmiştir. Bu durum üzerine Sağlık ve Eğitim Vakfının yapmış olduğu arşiv araştırmasında, Amerikalı Yapı Mühendisi Willard Wardeezyn'in Stickler Hall Binası üzerine yapmış olduğu çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalarda, binanın daha önceden bir deprem geçirdiği ve güneybatı köşenin bir Roma kemeri üzerine oturduğu bilgileri elde edilmiştir. Konuyla ilgili arşiv dökümanları S.E.V. tarafından elde edilmiş olup, Arup ve Berk Mimarlığa iletilecektir.	
4.0.	Binanın temel tabanında ayrıca, nereye kadar gittiği belli olmayan bir su kanalının varlığı bilinmektedir.	
5.0.	Bina zemininde karşılaşılan ve yukarıda sözü edilen olağanüstü koşullardan dolayı, mimari projede önerilen 2.bodrum katın iptal edilmesi SEV tarafından gündeme getirilmiştir. Aksi takdirde yapılacak olan kazının; <ul style="list-style-type: none">Su kanalı boşluğundan dolayı binanın strüktürel stabilitesini bozacağı.Roma harabelerinde hasara neden olabileceği belirtilmiştir.	
6.0.	Projelerde önerilen radye temel tasarımından vazgeçilmemesi, uygulamasının kısım kısım olması konusunda mutabık kalındı.	

Item	Minute	Action
7.0.	Mimari ve strüktürel projelerde kotlarda birliktelik sağlanması S.E.V. tarafından istendi.	
8.0.	Konferans salonundaki balkonun, iç mekanda pencereyi bölmelerini önleyecek bir tasarım revizyonu imkanının araştırılması S.E.V. tarafından talep edildi.	
9.0.	<p>S.E.V. tarafından aşağıdaki iki olasılık vurgulandı;</p> <ul style="list-style-type: none">• Bodrumu yukarıya çekip zemine yalnızca 1 m. kadar inilmesi,• Orta mekanda radye temeller üzerine oturan 4 kolonun ek geçici kolonlar ile askıya alınarak kaldırılması, temelin sağlamlaştırılması, kolonun ve kirişlerin yenilenmesi, üst döşemenin kaldırılması. <p>Bu II. durum için bütçeye eklenecek olan özel bir pozun, S.E.V. tarafından kabul edileceği belirtildi.</p>	
10.0.	Renovasyon projesinde, yenilenecek olan kirişlerin var olan dış duvarlara oturtulması önerilmektedir. Dış duvarlarda bu kirişleri alabilecek büyüklükte oyuklar açılmasının, strüktürel olarak bu duvarları ne derecede etkileyeceğinin araştırılması S.E.V. tarafından istendi. Gerekli taktirde kirişlerin, bu dış duvarların yanında oluşturulacak çelik bir konstrüksiyona oturtulabilirliği sorusu ayrıca Vakıf tarafından yöneltildi.	
11.0.	<p>T.A.L.Stickler Hall renovasyon projesi brief'inin en son 7 yıl önce hazırlanmış olduğu, dolayısıyla bu brief'in şu andaki koşullara göre değişmesi gereksiniminin söz konusu olacağı tarafından belirtildi.</p> <p>(Örnek: 8 yıllık temel eğitim kanununun çıkması). Berk Mimarlık tarafından bu "Briefin" revize edilmesi istendi.</p>	
12.0.	Stickler Hall'in daha çok 10-14 yaşlarındaki öğrencilere hitap edeceği S.E.V. tarafından belirtildi.	
13.0.	II.Bodrum katının iptal edilmesine ve şu andaki döşeme kotunun kullanılmasına karar verildi. Üst katlardaki planlarda herhangi bir değişiklik yapılmayacak.	

Item	Minute	Action
14.0.	Mimari projelerdeki kesimlerde gösterilen döşeme kotları strüktürün bittiği kot olduğu, bitmiş döşeme kotunun bunlardan 7 cm. yukarda olacağı belirtildi.	
15.0.	Temel altı kotu, şimdiki döşeme kotundan başlayacak. Dolayısıyla, projelerdeki I.bodrum mekan yüksekliği değişmemiş oluyor. Bu mekanda yeni düzenlemeler yapılacak ve II. bodrumdaki fonksiyonlardan bir bölümü buraya kaydırılacak.	
16.0.	Bir sonraki toplantıya, revizyon onayı alınacak şekilde Arup ve Berk Mimarlık hazırlık yapacak.	

**Ek-7: S.E.V Vakfı – Tarsus Amerikan Lisesi Stickler Hall Restitüsyonu
Malzeme Teknik Şartnamesi**

13 Ocak 1998

S.E.V VAKFI -TARSUS AMERİKAN LİSESİ

STICKLER HALL RESTİTÜSYONU MALZEME TEKNİK ŞARTNAMESİ

Malzeme Teknik Şartnamesindeki malzemeler, kalite ve desen olarak vaz edilmiş olup, yüklenici eşdeğer malzemeleri önerebilir. Kullanılması önerilen malzemelerin kalite ve desen örnekleri satın alınmadan önce imalatçı katalogları ve kalite belgeleri ile birlikte işverene /mimara onaya sunulacaktır.

1.Linolyum(Forbo Step ve Smaragd Serisi ve eşdeğerleri)

Üst tabakası karborondum, tanecikleri içeren, pigmentli ve plastikleşmiş, saf PVC'den imal edilecektir.Taban PVC olacaktır.Zemine kolay yapışma özelliği olacaktır. Rulo halinde olup, eni 2.00m.,boyu 25.00m., kalınlık 2mm.olacaktır. Yapıştırıcı olarak Eurocoll 422, Bona Futurum veya eşdeğeri kullanılacaktır.Ek yerleri kaynak kordonu ile birleştirilecektir.

2.Seramik(Vitra-Eczacıbaşı ve eşdeğerleri)

Yer Karosu:Verdi-Pergamon 33/33 El dekorlu dekoratif tek pişirimli, ısı şokuna, darbeye, çatlama dayanaklı 1.sınıf kalite seramik kullanılacaktır. Seramikler seramik yapıştırıcısı ile yapıştırılacaktır.

Duvar Karosu:Verdi Fon-Pergamon 33/40 El dekorlu dekoratif tek pişirimli yer karosu ile aynı özelliklere sahip 1.sınıf kalite seramik kullanılacaktır. Seramikler seramik yapıştırıcısı ile yapıştırılacaktır

Bordür:Verdi Pergamon 8/33

Duvar ve yerde dekorasyon projesine uyumlu olarak döşenecektir. Seramikler seramik yapıştırıcısı ile yapıştırılacaktır

3.Alçıpan Duvar

Çift taraflı 12.5mm. alçı plaka kullanılacaktır.Ortasında dikme aralarında 5-10cm. cam yünü izolasyon için kullanılacaktır.İslak hacimlerde rutubete dayanıklı yeşil alçıpan kullanılacaktır.

Montaj:Duvar yapılacak yüzeyde taban ve tavanda U profiller duvarın yüzeyini belirlemek üzere monte edilecek C profiller U profiller arasına 60cm. aralıklarla vidalanarak monte edilecek ve duvarın konstrüksiyonunu teşkil edecektir.Alçıpanlar borazan vidaları ile C profillere uygun aralıklarla monte edilecektir.C profillerin arası cam yünü izolasyon malzemesi ile doldurulacaktır.Duvarların 10cm.kalınlığındaki uygulamalarında C profilin her iki tarafına 2'şer tabaka alçıpan monte edilerek duvar yapılacaktır.Ek yerleri Alçıpan uygulamalarındaki gibi yapılacaktır.20cm.'lik duvar uygulamalarında tavan ve döşemeye 3'er adet U profil uygulanır.C profiller dış kenardaki U profillere monte edilerek 15cm.'lik

konstrüksiyon elde edilecektir. Her iki dış yüzeye 2'şer kat Alçıpan levha monte edilerek, 20cm.'lik duvar elde edilecektir.

4. Alüminyum Asma Tavan

Lamel Alüminyum Tavan

Modül Alüminyum Tavan 60/60

0.40mm ile 0.70mm arasında et kalınlığı değişen malzeme kullanılacaktır. Aydınlatma malzemeleri genel olarak floresant lamba veya kullanıcı ihtiyacına göre kullanılacaktır.

Montaj: Asma tavanın uygulanacağı kot hizasında köşebent profiller duvara matkap ile monte edilecektir. 60cm.'lik aralıklarla teşkil edilecek ana taşıyıcıları, 1.00m.'lik aralıklarla tavana dübelle ankre edilmiş askı çubukları taşıyacaktır. 8cm.eninde, 3.00m. boyundaki alüminyum profil yüzeyler ana taşıyıcı profillerin klipslerine bastırılarak geçirilecektir.

5. Ahşap Kapılar

Dış Kapılar:

Kasalar masif ahşap olup, üzeri dekorasyondaki renk ile uyumlu mat cila ile kaplanacaktır. Kapılar detay projelerle uyumlu olarak, masif ağaçtan yapılacaktır. Kapı renk ve cilası kasa ile aynı özellikte olacaktır. Kapı aksesuarları pirinç kaplamalı Anuba model menteşe, çelik gövde kilit kullanılacak, kapı kolları pirinç olup dekorasyon projesine göre seçilecektir. Kasa dışlarında lastik conta bulunacaktır.

Kanat kalınlığı 42mm./62mm. arasında değişecektir. İç karkas 35x37mm. olup sert ağaçtan imal edilecektir.

İç Kapılar:

Kapı kasaları bükme saç, çelik olarak duvarlara sık aralıklarla demir ankrajlarla bağlanacaktır. Kapıların oturduğu dışlarda lastik contalar bulunacaktır. Kapıların iç karkası 3.2cm. kalınlığındaki delikli sunta karkas üzeri 4mm. MDF ile kaplanacak ve dış yüzeyleri ahşap kaplama ile preslenecektir. Renk ve cila dekorasyon detayları ile uyumlu olarak mat cilalı olacaktır.

6. Pencereler

Giyotin, kanatlı ve sabit tip olmak üzere üç tiptir. Masif 1.sınıf çırallı çamdan pencere detay projelerine uyumlu olarak imal edileceklerdir. Giyotin pencere detaylarında gizli ağırlık kullanılarak pencerelerin rahat çalışması sağlanacak, kulp ve stopper-tutucu aksesuarlar pirinç kaplama olacaktır. Kasa ve pervazlar masif ağaç olup, dekorasyon renklerine uyumlu üzeri mat cila ile kaplanacaktır.

7. Cam

Dış cephe, camları 4mm. kalınlığında düz cam, cam macunu ile monte edilecektir. Macunlar mat cila ile boyanacaktır. İç mekânlarda, bölücü olarak kullanılanlar 8mm. kalınlığında düz cam olacaktır.

8. Özel Ahşap İşleri

Ahşap Kaplama Merdiven

Betonarme imal edilen merdiven basamakları içine gömülen ahşap ızgaralar, ince bir şap ile terazide kotları ayarlanmış olarak merdiven basamakları montajına hazır hale getirilecektir. 4cm. masif sert ağaçlar birbirine geçmeli olarak her merdiven

basamağı ölçüsüne uyumlu şablona göre imal edilecektir. Her ahşap basamak plakası mevcut ızgaralara vida ve tutkal ile yapıştırılacaktır. Üzeri üç kat mat cila ile kaplanacaktır.

Ahşap Korkuluk

Dekorasyon proje detaylarına uyumlu hazırlanmış korkuluklar, fırınlanmış masif sert ağaçtan imal edilip, üzeri mat cila ile kaplanacaktır. Korkuluklar demir ankraj profiller üzerine vidalanacaktır.

Ahşap Süpürgelik

Masif ağaç süpürgelikler sık aralıklarla duvara başsız çivi ile yaklaşık 20cm. aralıklarla ankre edilecek üzeri mat cila ile kaplanacaktır.

9.Sıva İşleri

Mevcut duvarların iç yüzeylerinde kaba sıva üzeri ince sıva, ince mala perdahlı olarak şakulünde ve terazi kullanılarak ve sıva katları arasında gerekli kuruma süreleri uygulanarak, sıvalar çimento dozları 400kg/m³ olarak yapılacaktır. Dere kumu kullanılacak ve kum ayrıca yıkanacaktır.

10.Boya İşleri, Badana İşleri

Yüzeyler macun ile yoklama yapılacak, yer yer zımparalanarak düz hale getirilerek, üç kat astar boya, zımpara ile düzeltilecek, son kat plastik boya dekorasyon rengine uyumlu olarak boyanacaktır.

11.Dış Cephe Tamirâtı ve Temizliğı:

Dış cephenin temizlenmesi için basınçlı su kullanılacaktır. Tamir göreceğ yerler işveren/mimar onayı ile aslına uygun tamir edilecektir.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Merve AKSOY EVLİYOĞLU

ÖĞRENİM DURUMU:

- **İlkokul** : 1997, Atatürk İlkokulu
- **Ortaokul ve Lise** : 2003, Tarsus Amerikan Koleji
- **Lisans** : 2007, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü
- **Lisans (Erasmus)** : 2006, Fachhochschule Coburg, İç Mimarlık Bölümü
- **Yüksek Lisans** : 2012, Politecnico di Milano, Ürün Tasarımı Ana Bilim Dalı, Endüstri Ürünleri Tasarımı Tezsiz Yüksek Lisans Programı
- **Yüksek Lisans** : 2024, İstanbul Gedik Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

Lisans eğitimi sonrası sırasıyla; Aks Mimarlık (Beşiktaş), Crea Studio (Beşiktaş), Gioforma Studio (Milano) ofislerinde iç mimar olarak çalıştı. 2013 yılından itibaren Rptus Tasarım Ofisi proje ortağı olarak çalışmaktadır. 2015- 2022 yılları arasında İstanbul Gedik Üniversitesi'nde, 2023 yılında da İstinye Üniversitesi'nde Tasarım Stüdyosu ve Bilgisayar Destekli Tasarım dersleri verdi. Halen Rptus tasarım ofisinde iç mimarlık görevini sürdürmektedir.